

**T.C
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

SOSYAL YARDIM MÜDAVİMLERİ: İNATÇI YOKSULLAR

Şeymus ÇAKAN

ŞANLIURFA - 2019

**T.C
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

SOSYAL YARDIM MÜDAVİMLERİ: İNATÇI YOKSULLAR

Şeymus ÇAKAN

Danışman

Prof. Dr. Şevket ÖKTEN

ŞANLIURFA - 2019

TEZ ONAY SAYFASI

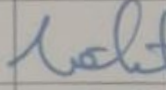
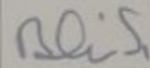
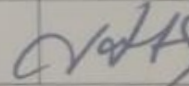
T. C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitümüz Sosyoloji Ana Bilim Dalı 155214001 numaralı Şeyhmus ÇAKAN'ın hazırladığı "SOSYAL YARDIM MÜDAVİMLERİ: İNATÇI YOKSULLAR" konulu **yüksek lisans** tezi ile ilgili tez savunması, 24/01/2019 tarihinde, saat 10:00'te yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

24/01/2019

Sınav Jürisi	Unvan, Adı Soyadı	Kanaati	İmzası
Danışman	Prof. Dr. Şevket ÖKTEN	Kabul	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Bekir GEÇİT	KABUL	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Alkış	Kabul	

Butezin Sosyoloji Ana Bilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

18.10.2019

Prof. Dr. Abdülhalim ÇELİK
Müdür

Not: a) Butezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntılar, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümler tabidir.

b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek Almıştır Almamıştır.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı: Şeyhmus ÇAKAN

Öğrenci Numarası: 155214001

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Başlık (Türkçe): Sosyal Yardım
Müdavimleri: İnatçı Yoksullar

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans Tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 110 sayfalık kısmına ilişkin, 04/01/2019 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 14 tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 6 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen tezli/tezsiz lisansüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisansüstü orijinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığımı ve bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntıların bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi, Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin yer almadığımı, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

04/01/2019

Hazırlayan
Şeyhmus ÇAKAN

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım. 04/01/2019

Prof. Dr. Şeyh ÖKTEN

ÖZET
SOSYAL YARDIM MÜDAVİMLERİ: İNATÇI YOKSULLAR

ÇAKAN, Şeyhmus

Yüksek Lisans Tezi

Sosyoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Şevket ÖKTEN

Ocak, 2019, 102 Sayfa

Yoksulluğun çözümüne yönelik geliştirilen çabaları derinleştirmek için ve bu alanda ilerlemenin sağlanması için, ilk olarak yoksulluğun nedenleri üzerinde odaklanmalıdır. Tek boyutlu dinamikler, statik analizler yoksulluğu anlamada ve yoksulluğun çözümünde sınırlı bir açıklayıcı etkiye sahiptir.

Gelir ve tüketimin ötesinde, yoksulluk dinamiklerini anlamak için verilen çabaları, çok boyutlu kavramlara ve yoksulluk ölçütlerine taşımaya ihtiyaç vardır. Bu bağlamda yoksulluğun kapsamlı bir şekilde anlaşılmasının ve çözümünün temelinde, farklı disiplin ve yöntemlerin argümanlarını kullanarak, yoksulluk analizine çok değişkenli yaklaşım geliştirmek gerekmektedir.

Dünyada ve Türkiye’de sosyal yardımlara yönelik geliştirilen sosyal politikalar, tarihsel süreç içerisinde devlet-vatandaş, ekseninde değişim göstermektedir. Uygulamalardaki görünürlüğü ile değişim yaşanan sosyal yardımlar; insani yaşam faaliyetlerini, sağlanabilir seviyede tutmaya yönelik çabasıyla, akademik çalışmalara ilgi alanı yaratmakta olup, bu çalışma hissedilen bu ilginin bir örneği konumundadır.

Bu çalışma, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından verilen yardımların oluşturmuş olduğu yardım rejimini, yani vakıf yardım düzenini, vakıftan iki ve daha fazla yardım talep ederek *Mü davim* konumunda olan bireylere yönelik aktarılan sosyal yardımların bu bireyler üzerindeki etkilerini ve bu etkilerin bireyde gerçekleştirdiği düşünsel değişimleri ele almaktadır. Çalışma süresince, Viranşehir

SYDV eliyle ihtiyaç sahibi bireylere aktarılan yardımların ve aracı kimliğiyle, köprü olma göreviyle, SYDV'lerin yoksullukla mücadelede ne kadar etkin ve etkili oldukları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Viranşehir SYDV'den yardım alan kişiler, düşünsel olarak kendilerini ihtiyaç sahibi olarak görmekte olup sosyal yardımlara yönelik geliştirdikleri tutumları, bu çalışmada *İnatçı Yoksullar* olarak kavramlaştırılmıştır. Sosyal yardım bağımlısı bireylere yani inatçı yoksullara yönelik sistematik gözlem geliştirilmiş olup, bu bireylere uygulanan *sosyal inceleme formu* kapsamında görüşmeler yapılmıştır. Çalışma ayrıca, politik bir oluşum ve kavramsal olarak sosyal yardımları ve bir sorunsal olarak yoksulluğa yönelik geliştirilen SYDV sosyal yardım çalışmalarını, analitik bir perspektifle ele alınmakta olup, var olan alan çalışmalarına yönelik katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Yoksulluğun Nedenleri, Sosyal Yardımlar, Sosyal Yardım Bağımlısı, İnatçı Yoksullar, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı.

ABSTRACT

PUBLIC ASSISTANCE ADDICTEDS: STUBBORN POORS

ÇAKAN, Şeymus

Master's Thesis

Department of Sociology

Advisor: Prof. Dr. Şevket ÖKTEN

January, 2019, 102 Pages

It should be focused on the reasons of poverty not only to deepen the efforts for solution of poverty but also further progress in this topic. Analyzing without looking from different perspectives and by analyzing statically has limited effect on the understanding of poverty.

Beyond income and consumption, there is a must to transfer efforts to understand real reason of poverty dynamics into multi-dimensional concepts and poverty measures. In this regard, it is necessary to develop a multivariate approach by using the arguments of different disciplines and methods to understand the poverty extensively and its real basis of solution.

During historical time, social policies developed for social welfare in Turkey and the world show an alteration in the axis of state-citizen. Social assistance with changes in the visibility of applications; In an effort to keep human life activities at an acceptable level, it creates an area of interest for academic studies, and this study is an example of this felt interest.

This study examines the aid regime created by the aids provided by the Social Assistance and Solidarity Foundations, the foundation aid scheme, the social assistance provided to individuals in the position of addiction by requesting two or more benefits from the foundation and the intellectual changes that these effects have on the individual. During the study, it has been tried to determine how effective and active Viransehir Social Assistance and Solidarity Foundation, with aim of being a bridge, in the struggle against poverty and the aid provided to individuals who need help.

In this study, people receiving help from Viransehir Social Assistance and Solidarity Foundation consider themselves intellectually as needy and their attitudes

towards social assistance are conceptualized as 'Stubborn Poor' in this study. A systematic observation has been developed for individuals who are addicted to social aid, in other words, to the people called as a stubborn poor. The study also deals with a political formation and conceptual social assistance and the Social Assistance and Solidarity Foundation's social assistance activities developed for poverty as a problem, with an analytical perspective and aims to contribute to the existing field studies.

Keywords: Poverty, Causes of Poverty, Social Assistance, Social Assistance Addict, The Stubborn Poores, Social Assistance and Solidarity Foundation.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
EKLER.....	xiv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
1.1. Yoksulluk Kavramı	6
1.2. Yoksulluk Türleri	11
1.2.1. Mutlak Yoksulluk	11
1.2.2. Görelî Yoksulluk.....	13
1.2.3. Yeni Yoksulluk	15
1.2.4. Nöbetleşe Yoksulluk	17
1.3. Yoksulluğun Nedenleri.....	17
1.3.1. Ekonomik Nedenler	18
1.3.2. Toplumsal Nedenler	19
1.3.3. Siyasi Nedenler	21
1.4. Sosyal Yardım Kavramı	21
1.4.1. Politik Bir Eylem Olarak Sosyal Yardımlar	22
1.4.2. Kapitalist Rejim Argümanı Olarak Sosyal Yardım	25
1.4.3. Yedek İş Gücü ve Sosyal Yardım.....	27
İKİNCİ BÖLÜM: SOSYAL YARDIMLAR VE VİRANŞEHİR SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI	30
2.1. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıfları.....	30
2.2. Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	31
2.2.1. Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının İdari Yapısı 31	
2.2.2. Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının İşleyişi	33

2.2.3. Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının Sosyal Yardım Faaliyetleri	34
2.3. Düzenli Merkezi Yardımlar.....	38
2.3.1. Muhtaç Asker Ailelerine Yönelik Düzenli Nakit Yardım Programı (MAAY).....	38
2.3.2. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Düzenli Nakit Yardım Programı .	39
2.3.3. Şartlı Eğitim Yardımı.....	41
2.3.4. Şartlı Sağlık Yardımı	43
2.3.5. Öksüz/Yetim Yardım Programı (Öyp).....	45
2.3.6. Asker Çocuğu Yardım Programı (Açp)	46
2.3.7. Engelli Aylığı	47
2.3.8. Engelli Yakını Aylığı	47
2.3.9. Yaşlı Aylığı	48
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: SAHA ÇALIŞMASI KURAMDAN ALANA	50
3.1. Araştırmanın Yöntemi Alan ve Kapsamı	50
3.2. Görüşmecilerin/Hanelerin Demografik Özellikleri.....	53
3.2.1. Cinsiyet	53
3.2.2. Yaş	54
3.2.3. Medeni Durum	55
3.2.4. Hanehalkı Büyüklüğü.....	57
3.2.5. Çocuk Sayısı	58
3.2.6. Eğitim.....	59
3.2.7. Engellilik Durumu.....	61
3.2.8. Ekonomik Durum.....	62
3.2.9. Konut Durumu	82
3.3. Sosyal Güvence	86
3.4. Yardım Alanların, Yardımlar Hakkındaki Görüşleri.....	87
3.4.1. Yardımların Yoksullukla Mücadelede Aileye Sağladığı Faydalar	87
3.4.2. Yardımların Yeterlilik Durumu.....	89
SONUÇ	91
KAYNAKÇA.....	95

KISALTMALAR

AÇP: Asker Çocuğu Yardım Programı

ASPB: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

BSYBHS: Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Hizmetleri Sistemi

EVEK: Eşİ Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Düzenli Nakit Yardım Programı

MAAY: Muhtaç Asker Ailelerine Yönelik Düzenli Nakit Yardım Programı

MH: Mütevelli Heyeti

ÖYAÇ: Öksüz/Yetim Ve Asker Çocuğu Yardım Programı

ÖYP: Öksüz/Yetim Yardım Programı

SB: Sağlık Bakanlığı

SED: Sosyal Ekonomik Desteği

SYDV: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

SYGM: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

ŞESY: Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımları Programı

ŞEY: Şartlı Eğitim Yardım Programı

ŞNT: Şartlı Nakit Transferi

ŞSY: Şartlı Sağlık Yardımı Programı

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Kent Merkezlerini Kapsayan Gelire Dayalı Yoksulluk Değerleri.....	7
Tablo 2: Vakıf Mütevelli Heyeti Doğal Üyeler.....	30
Tablo 3: Vakıf Mütevelli Heyeti Seçilmiş Üyeleri.....	30
Tablo 4: Viranşehir Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı, Mütevelli Heyeti...32	
Tablo 5: Viranşehir Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı Gıda Yardımı.....	33
Tablo 6: Muhtaç Asker Ailelerine Yönelik Nakit Yardımı.....	37
Tablo 7: Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Düzenli Nakit Yardımı.....	38
Tablo 8: Şartlı Eğitim Yardımları Ücreti Tablosu.....	39
Tablo 9: Şartlı Eğitim Yardımı.....	41
Tablo 10: Şartlı Çocuk Sağlık Yardımı.....	42
Tablo 11: Şartlı Gebelik Sağlık Yardımı.....	43
Tablo 12: Öksüz-Yetim Yardımı.....	44
Tablo 13: Asker Çocuğu Yardımı.....	45
Tablo 14: Engelli Aylığı Yardımı.....	45
Tablo 15: Engelli Yakını Aylığı Yardımı.....	46
Tablo 16: Yaşlı Aylığı Yardımı.....	47
Tablo 17: Cinsiyet.....	52
Tablo 18: Yaş Grupları.....	53
Tablo 19: Medeni Durum.....	54
Tablo 20: Yaş Cinsiyet Medeni Durum Karşılaştırması.....	55
Tablo 21: Hane Kişi Sayısı.....	56
Tablo 22: Hane Çocuk Sayısı.....	57
Tablo 23: Eğitim Durumu.....	58

Tablo 24: Yaş Eğitim Durumu Karşılaştırması.....	59
Tablo 25: Zorunlu Eğitimi Tamamlayamama Nedeni.....	60
Tablo 26: Engellilik Durum Tablosu.....	60
Tablo 27: Çalışmıyorsanız Durumunuzu Nasıl Tanımlarsınız?.....	61
Tablo 28: Uygun Bir İş Teklifi Almanız Durumunda Çalışır Mıydınız?.....	62
Tablo 29: Son Bir Yıl İçerisinde Kaç Aydır İşsizsiniz?.....	63
Tablo 30: Son 1 Yıl İçerisindeki İşsizlik Durumu Ve Yaş Karşılaştırması.....	64
Tablo 31: Aylık Toplam Geliriniz?.....	66
Tablo 32: Yaşamınızı Asgari Düzeyde Devam Ettirebilmek İçin Aylık Hanehalkı Geliriniz Kaç TL Olmalıdır?.....	67
Tablo 33: Aylık Toplam Gelir İle Yaşamlarını Asgari Düzeyde Devam Ettirebilmek İçin Aylık Hanehalkının İhtiyaç Duyduğu Gelir Durumu.....	68
Tablo 34: Çocuk Sayısı Ve Yaşamını Asgari Düzeyde Devam Ettirmek İçin Gerekli Görülen Gelir Arasındaki İlişki.....	69
Tablo 35: Borcunuz/Taksitiniz Var Mı?.....	70
Tablo 36: Birikiminiz Var Mı?.....	70
Tablo 37: Herhangi Bir Mesleğe Yönelik Olarak Hangi Belgelere Sahipsiniz.....	71
Tablo 38: Aldığınız Yardımlar Dışında Gıda İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?.....	72
Tablo 39: Aldığınız Yardımlar Dışında Giyim İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?.....	73
Tablo 40: Aldığınız Yardımlar Dışında Kira İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?.....	73
Tablo 41: Aldığınız Yardımlar Dışında Yakacak İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?.....	74
Tablo 42: Aldığınız Yardımlar Dışında Eğitim İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?.....	74
Tablo 43: Aldığınız Yardımlar Dışında Sağlık İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?.....	75

Tablo 44: Aldığınız Yardımlar Dışında Haberleşme İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?.....	76
Tablo 45: Aldığınız Yardımlar Dışında Temizlik Malzemeleri İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?.....	77
Tablo 46: Aldığınız Yardımlar Dışında Ulaşım İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?.....	77
Tablo 47: Aldığınız Yardımlar Dışında Sigara İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?.....	78
Tablo 48: Aldığınız Yardımlar Dışında Elektrik Su İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?.....	78
Tablo 49: Aldığınız Yardımlar Dışında Mobilya İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?.....	79
Tablo 50: Son 1 Yıl İçerisinde Belediye, Akraba/Komşu, Stk Kuruluşlarından Hangi Yardımları Aldınız?.....	80
Tablo 51: Oturduğunuz Konutun Türü Nedir?.....	81
Tablo 52: Oturduğunuz Evin Mülkiyet Durumu Nedir?.....	81
Tablo 53: Aylık Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz?.....	82
Tablo 54: Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Lcd/Plazma Televizyon Var Mı?.....	82
Tablo 55: Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Otomatik Çamaşır Makinesi Var Mı?.....	82
Tablo 56: Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Buzdolabı Var Mı?.....	83
Tablo 57: Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Cep Telefonu Var Mı?.....	83
Tablo 58: Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Uydu Anteni Var Mı?.....	83
Tablo 59:Evinizde Kullandığınız Eşyalar Bulaşık Makinesi Var Mı?.....	84
Tablo 60: Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Klima Var Mı?.....	84
Tablo 61: Görüşmecilerin Sosyal Güvence Durumları.....	85
Tablo 62: Vakıf Gıda Yardımları Size Fayda Sağlıyor Mu?.....	87
Tablo 63: Yapılan Vakıf Yardımlarını Yeterli Buluyor Musunuz?.....	89

EKLER

VİRANŞEHİR SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFINDAN ALINAN YARDIMLARIN YARDIM ALAN KİŞİLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ ANKET FORMU

1. Cinsiyetiniz?
 - Kadın
 - Erkek
2. Yaşınız?
.....
3. Medeni Durumunuz?
 - Evli
 - Bekâr
 - Boşanmış
 - Dul
4. Hane Kişi Sayınız?
.....
5. Hane Çocuk Sayınız?
.....
6. Eğitim Durumunuz?
.....
7. Zorunlu Eğitimi Tamamlayamama Nedeniniz?
.....
8. Herhangi Bir Engellilik Durumunuz Var Mı?
 - Var
 - Yok
9. Çalışmıyorsanız Durumunuzu Nasıl Tanımlarsınız?
.....
10. Uygun Bir İş Teklifi Almanız Durumunda Çalışır Mıydınız?
 - Evet Çalışırım
 - Hayır Çalışmam
11. Son Bir Yıl İçerisinde Kaç Aydır İşsizsiniz?
.....

12. Aylık Toplam Geliriniz?

.....

13. Yaşamınızı Asgari Düzeyde Devam Ettirebilmek İçin Aylık Hanehalkı Geliriniz Kaç TL Olmalıdır?

.....

14. Borcunuz/Taksitiniz Var Mı?

- Var
- Yok

15. Birikiminiz Var Mı?

- Var
- Yok

16. Herhangi Bir Mesleğe Yönelik Olarak Hangi Belgelere Sahipsiniz

.....

17. Aldığınız Yardımlar Dışında Gıda İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

.....

18. Aldığınız Yardımlar Dışında Giyim İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

.....

19. Aldığınız Yardımlar Dışında Kira İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

.....

20. Aldığınız Yardımlar Dışında Yakacak İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

.....

21. Aldığınız Yardımlar Dışında Eğitim İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

.....

22. Aldığınız Yardımlar Dışında Sağlık İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

.....

23. Aldığınız Yardımlar Dışında Haberleşme İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

.....

24. Aldığınız Yardımlar Dışında Temizlik Malzemeleri İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

.....

25. Aldığınız Yardımlar Dışında Ulaşım İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

.....

26. Aldığınız Yardımlar Dışında Sigara İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

.....

27. Aldığınız Yardımlar Dışında Elektrik Su İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

.....

28. Aldığınız Yardımlar Dışında Mobilya İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

.....

29. Son Bir Yıl İçerisinde Belediye, Akraba/Komşu, Stk Kuruluşlarından Hangi Yardımları Aldınız?

.....

30. Oturduğunuz Konutun Türü Nedir?

- Baraka
- Kargir Ev
- Apartman Dairesi

31. Oturduğunuz Evin Mülkiyet Durumu Nedir?

- Kira
- Ev Sahibi

32. Aylık Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz?

.....

33. Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Lcd/Plazma Televizyon Var Mı?

- Var
- Yok

34. Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Otomatik Çamaşır Makinesi Var Mı?

- Var
- Yok

35. Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Buzdolabı Var Mı?

- Var
- Yok

36. Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Cep Telefonu Var Mı?

- Var
- Yok

37. Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Uydu Anteni Var Mı?

- Var
- Yok

38. Evinizde Kullandığınız Eşyalar Bulaşık Makinesi Var Mı?

- Var
- Yok

39. Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Klima Var Mı?

- Var
- Yok

40. Şu An Sahip Olduğunuz Sosyal Güvenceniz Nedir?

- Yeşil Kar
- Bağkur
- Ssk
- İsteğe Bağlı Gss

41. Vakıf Gıda Yardımları Size Fayda Sağlıyor Mu?

- Evet Sağlıyor
- Hayır Sağlamıyor

42. Yapılan Vakıf Yardımlarını Yeterli Buluyor Musunuz?

- Yeterli Buluyorum
- Yeterli Bulmuyorum

GİRİŞ

Çoğu kişinin, yoksul olmanın ne demek olduğu hakkında bir fikri vardır. Açlık, evsizlik, işsizlik gibi durumlar yoksulluk unsurları olarak düşünölmektedir. Dünya yoksulluğun azaltılması, ortadan kaldırılması için sürdürölebilir kalkınma bağlamında büyük bir mücadele halindedir. Yoksulluk konusunda pek çok kişinin bir fikri olmasına rağmen sosyal bilimler açısından kavram oldukça tartışmalı bir konudur. Basit bir şekilde açlık, evsizlik, işsizlik gibi durumlar yoksulluk olarak adlandırılmasına rağmen yoksulluk çok daha fazla durumu ifade etmektedir. Aynı zamanda yoksulluk toplumdan topluma da farklılık göstermektedir. Bir yerde yoksul olarak tanımlanan kişi başka bir yerde zengin olarak tanımlanabilmektedir. Dünya çapında yoksulluk önemli bir sorun olarak varlığını sürdürmekte ve yoksullukla mücadelede için çeşitli politikalar geliştirilmektedir.

Yoksulluğun azaltılması için yoksulluğun dinamiklerini oluşturan çoklu nedensel faktörlerin iyi belirlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, uygulanabilirliği olan, farklı politika araçlarının olası etkinliliğinin iyi değerlendirilmesi gereklidir.

Yoksulluk kavramı yoksulluğun farklı boyutlarını içerir. Bununla birlikte, sosyal ve ekonomik açıdan yoksulluk, objektif terimlerle tarif edilmesi zor olan karmaşık bir konudur. Yoksulluğun çok boyutlu olması artık yaygın bir şekilde kabul görmüştür. Genel olarak, insanların ekonomik, sosyal ve diğer refah standartlarını karşılamamanın yetersizliği söz konusudur.

Her toplumun farklı standartları tarafından tanımlanan göreceli yoksulluk ölçütleri vardır. Yoksulluğu tanımlama ve yoksul olma koşulunu tanımlama girişimlerinin birçoğu, kapsayıcı değildir. Bu bağlamda, yoksulluğu tanımlarken, insan tecrübesinin kişisel, siyasi, sosyal ve mali yönlerinin hemen her yönünü hesaba katmak gerekmektedir.

Değişen ve zorlaşan ekonomik nedenler, günlük hayata etkisi oldukça fazladır. Bu bağlamda bireyler yoksulluk durumlarının ortadan kaldırmak için farklı

alternatiflere yönlendirilmektedir. Bu alternatifler içerisinde sosyal yardımlar önemli bir dinamik konumundadır. Yoksulluğun giderilmesinde ya da yoksulluğun kontrol altına alınmasında sosyal yardımlar, geliştirilen önemli mekanizmalardan biridir. Yoksullukla en önemli mücadele argümanı olarak sosyal yardımların birçok noktada yoksul toplumun hayati varlığını devam ettirmede ya da tekrardan iş gücü konumuna gelmesini sağlamakta önemli bir mekanizma olarak görülebilir. Bu perspektif ile ekonomik politik bir eylem olarak sosyal yardım, yoksulluk eşikinde olan, çalışan nüfusun ya da yedek güç olarak işsiz bireyin kendisini ve bakmakla yükümlü olan ailesini geçindirme fırsatından yoksun bırakılmış bireylere, kendilerine yetebilecek ve geçimlerini sağlayabilecek duruma gelmeleri düşüncesiyle sağlanan yardımlardır.

Çalışmanın Konusu

Bu çalışma, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından verilen yardımların oluşturmuş olduğu yardım rejimini, özelde Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından sağlanan sosyal yardımları, vakıf yardım düzenini, sosyal yardımların birey üzerindeki etkileri ve bu etkilerin bireyde gerçekleştirdiği düşünsel değişimleri ele almaktadır. Bu bağlamda Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan yardım alan müdavim bireyler yani inatçı yoksullar, bu çalışmanın konu olarak asıl argümanıdır.

Çalışmanın Amacı

Toplumlar, yoksulluğun azaltılması, ortadan kaldırılması için büyük bir mücadele halindedir. Dolayısıyla yoksulluğun giderilmesine yönelik farklı perspektifler geliştirilmektedir. Değişen ve zorlaşan ekonomik nedenler, insanları alternatif geçim kaynağı olarak vakıflara yönlendirmektedir. Vakfın müdavimleri olan bireyler için vakıf, ekonomik geçim kaynağı olarak *başat* konumdadır. Herhangi bir emek veya iş gücüne dayanmayan bu kazanç biçimi, bir süre sonra insanları doğal olarak vakıflara bağlı/bağımlı hale zorunlu olarak getirmektedir. Bu bağlamda çalışma süresince, Viranşehir SYDV eliyle ihtiyaç sahibi bireylere aktarılan yardımların ve aracı kimliğiyle, köprü olma göreviyle SYDV'lerin yoksullukla mücadelede ne kadar etkin ve etkili oldukları ve Viranşehir SYDV'den yardım talep eden ve alan kişilerin vakfa bağımlılık durumları tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın Önemi

Bu araştırma çalışması, politik bir oluşum ve kavramsal olarak sosyal yardımları ve bir sorunsal olarak yoksulluğa yönelik geliştirilen SYDV sosyal yardım çalışmalarını, analitik bir perspektifle ele almakta olup, var olan akademik alan çalışmalarına yönelik katkı sunmayı amaçlamaktadır. Çalışma, bu bağlamda akademik bir öneme sahiptir.

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada Viranşehir SYDV'ye yardım başvurusunda bulunan kişilere uygulanan *sosyal inceleme formu*'nda yer alan sorular temel alınarak hazırlanmış bir anket formu uygulanmıştır. Bu anket formunda, bireylerin demografik özellikleri, sosyo-ekonomik ve duygudurum özelliklerini tespit etmeye yönelik sorular ve bireylerin vakıftan aldıkları yardımlar hakkındaki düşüncelerini anlamaya yönelik açık uçlu sorular sorulmuştur. Nitel ve nicel verilerin aynı anda kullanıldığı çalışmada tüm görüşmeler yüz yüze yapılmıştır.

Çalışmanın Hipotezi

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından aktarılan sosyal yardımlar, bireyleri vakfa bağlı-bağımlı hale getirmekte olup yoksulluklarını, muhtaçlık durumlarını ortadan kaldıracak bir işleyişte değildir. SYDV'den yardım alan kişiler üzerinde yapılan bu çalışmanın hipotezi, SYDV'ler tarafından yapılan yardımların bireyleri zaman içinde vakıf yardımlarına bağımlı hale getirerek bireylerin yoksulluklarının ve muhtaçlık durumlarının sürekli hale gelmesine neden olduğudur.

Araştırma Soruları

Vakıftan sosyal yardım alan bireyler ile yapılan yüz yüze görüşmeler sırasında, görüşme soruları ve görüşmenin içeriği, doğal bir süreçte geçmektedir. Ancak araştırma, geliştirilen hipoteze yönelik ve bu çalışmanın amacını ortaya koyan önemli 3 soru etrafında şekil kazanmaktadır.

1. *Vakıf sosyal yardımları, yardım alan kişilerin hayatında ne tür fayda sağlıyor?*
2. *Vakıf sosyal yardımlarını alan kişiler, yardımları yeterli buluyorlar mı?*
3. *Vakıf sosyal yardımları, yardım alan kişileri Vakfa bağlı-bağımlı hale getiriyor mu?*

Üç bölümden oluşan bu çalışmanın birinci bölümünde, yoksulluk olgusuna yönelik genel bir perspektif geliştirilmiş olup yoksulluk, kavramsal olarak tanımlanmıştır. Bölümün devamında, yoksulluk türleri ve yoksulluğun temel nedenleri bu bölümde yer verilmiştir. Ayrıca, yoksulluk ve sosyal yardımlar, kavramsal olarak tanımlanmakta olup sosyal yardımlara yönelik geliştirilen farklı tanımlamalara yer verilmiştir. Bölümün ilerleyen sayfalarında, sosyal yardımların, politik bir eylemin ürünü olduğu kabul görülüp, kapitalist üretim sistemiyle iç içe bir konumda olduğu bu bölümde yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, yoksulluğun çözümüne yönelik geliştirilen yaklaşım ya da çabaların en başında geldiği kabul görülen SYDV yer almaktadır. Bu perspektifle, özelde Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının kurumsal yapısı, işleyişi, ihtiyaç sahibi yoksul kişilere aktardıkları sosyal yardımların türü yer almaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, kuramdan alana yönelik bir geçiş söz konusudur. Bu bölümde görüşmeciler ile yüz yüze görüşmeler yapılmış olup, Viranşehir SYDV tarafından aktarılan yardımların, yardım alan kişiler tarafından nasıl değerlendirdiklerine yönelik etkileri yer almaktadır.

Çalışmanın sonunda ise tez çalışması, sonuç olarak genel bir değerlendirmeden geçmekte olup sosyal yardım alan bireylerde bağımlılık davranışları, yeni düşünme biçimleri ortaya çıkmaktadır. Bağımlılık düzeyinin şiddeti arttıkça, sosyal yardımların her türlüüne geliştirilen müdavimlik duygusu ve inatçılık davranışı sonucunda sosyal yardımlar, hane halkı hayatında bir hak düşüncesi olarak yer almaya başlamaktadır. Çalışmanın sonunda, Vakıf sosyal yardımlarının tamamen disorganizeli, girift bir biçimde olup, dağıtımın ve

denetiminin yeterince sağlanmadığı görölmektedir. Yine çalışmanın sonunda, yoksulluk problemi salt Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından sağlanan disorganizeli ve küçük ölçekli ayni ve nakdi yardımlarla çözülebilecek bir sorun olmadığı görölmüştür.

BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Yoksulluk Kavramı

Yoksulluk kavramı, kapitalist üretim sistemlerinde iktisadi kavramlarla açıklanmaya çalışılmaktadır. Ancak, günümüzde gelişmekte olan ülkeler için ortak bir sorun olan yoksulluğu yalnızca iktisadi kavramlarla açıklamak mümkün değildir. Dünya Bankası'nın, belirli bir gelir seviyesi altında kalanları yoksul olarak kabul etmekte olup bu yaklaşım yoksulluğun sosyal boyutlarının görmezden gelinmesine neden olmaktadır. İnsani tüm değerleri de içerisinde barındıran bir yoksulluk yaklaşımını geliştiren Birleşmiş Milletler, gelir yoksulluğunun yanı sıra sağlık, eğitim, kamu hizmetlerine erişim ve sosyal katılım gibi göstergeleri kullanarak insanların en temel ihtiyaçlarından yoksunluğu ifade etmektedir. Konuyla ilintili olarak, yoksulluğun içerisinde, eşitlik, adalet ve özgürlük gibi ahlaki kavramları da içermesi gereken insani ve toplumsal bir sorun olduğunu söylemek mümkündür. Bireyler sırf yoksul oldukları için uzun ve sağlıklı bir yaşamdan, kaliteli bir eğitimden, sosyal bir bütünleşmeden, toplumun ortalama refah düzeyinden mahrum bir yaşam sürmek zorunda kalmaktadırlar (Köse, 2009, s. 2).

Yoksulluk tarihsel süreç içerisinde her zaman varlığını hissettirmiş olup, tüm toplumlarda üzerinde önemle durulan ve kendisine yönelik çözüm politikaları üretilen önemli sorunlar değeri taşımaktadır. Ancak; dinamik bir varlık sergileyen yoksulluğa yönelik geliştirilen ekonomik, kültürel, siyasal gibi çok değişkenli çözüm odaklı politikalar geliştirilmesine rağmen yoksulluk, halen karmaşık yapısını korumakta olup tam anlamıyla çözüm bulamamaktadır.

Yoksullukla mücadelenin en iyi nasıl olduğu hakkındaki görüşler, tarihsel süreç içerisinde önemli gelişmeler kat etmiştir. Uzun süredir devam eden farklı görüşler perspektifinde yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yönelik politikalar arasında, genellikle "sosyal politikalar" başlığı altında yer alan doğrudan müdahaleler ve çeşitli ekonomik politikalar gibi yoksulluğun boyutunu betimleyen genel ekonomik kalkınma politikaları bulunmaktadır. Bu bağlamda, yoksulluğun ölçülmesi

ve giderilmesi açısından, daha özelden yoksulluğa yönelik çözüm odaklı çalışmalarda ekonomik sosyal politika üretme çabaları, umut verici, değerli olmuştur.

Kapitalist üretim sisteminde yoksul toplum, bu çalışan dinamik çarkın her zaman frenleyicisi, yani engeli olarak görülmüştür. Kapitalist düzen, yoksulluk olgusunu açıklarken yoksulluğu özellikle tembellikle, hesabını bilmezlikle, kötü alışkanlıklara sahip olmakla, aile hayatının düzensizliğiyle, bazen de çok çocuk yapmakla suçlarken, aslında zorunlu bir tanımlamaya da gitmektedir (Buğra, 2008, s. 11).

Yoksulluk, dünya toplumları içerisinde kendine has karakteristik özellikler sergilemekle birlikte özelden yoksulluk, yoksun olmakla eş değerdir. Bu bağlamda, yaşamsal gereksinimlerden yoksun olma, yoksulluk olarak değerlendirilebilmektedir.

Yoksulluk, insanların sosyal olarak yeterli yaşam standartlarından dışlanmasını ve bir dizi yoksunluğu kapsamaktadır. Yoksulluğun boyutları, ekonomik, insani ve sosyo-kültürel gibi çok değişkenli olarak karşımıza çıkmaktadır. Geri kalmış ülkelerde, gelişmekte olan ülkelerde insanların hayatlarını yaşanmaz hale getiriyor, mahvediyor. Ülkelerin yaşadıkları iç savaş, terör faaliyetleri ülkelerin yoksulluk derecelerini daha üst seviyelere götürmektedir. Ülkemize yapılan göçlerle birlikte, savaştan en çok etkilenenlerin kadınlar ve çocuklar olduğu görülmektedir.

Nitekim yoksul olmak, salt ekonomik gelir yoksunluğunu değildir. Böylesine sınırlandırma yapmak, yoksulluğu tanımlamakta eksiklik yaratacaktır. Nitekim yoksulluğu ifade ederken ya da betimlerken, sosyal ya da kültürel unsurları da dikkate almak gerekmektedir. Bireyin toplumun refah düzeyinde bir sosyo-ekonomik ve kültürel bir hayat sürmesinde bir eksiklik varsa, orda yoksunluk yani yoksulluğun var olduğu söylenebilir.

Birey, yoksulluk içerisinde bulunduğunu aile fertleriyle birlikte, kendilerinin yaşadığı ekonomik gelir yetersizliği ve buna bağlı olarak, yaşamsal faaliyetlerinin devamlılığını sağlayan öncelikli önemli ihtiyaçlarını karşılayamamaları ya da bunları karşılamada zorluk çekmeleri, yoksulluğun en önemli yönüdür. Yoksulluğun boyutunu daha iyi anlayabilmek için TÜİK tarafından yapılmış “Kent merkezlerini

kapsayan gelire dayalı yoksul sayıları, yoksulluk oranı ve yoksulluk açığı” araştırma verileri aşağıda verilmiştir.

Tablo 1.1: Kent Merkezlerini Kapsayan Gelire Dayalı Yoksulluk Değerleri

Yoksulluk Riski (TL)	Yoksulluk Sınırı(TL)	Yoksulluk Sayısı (Bin Kişi)	Yoksulluk Oranı (%)	Yoksulluk Açığı
2006				
%40	1333	2439	12,0	22,3
%50	1666	3729	18,3	28,4
%60	1999	5222	25,7	31,1
%70	2332	6618	32,6	34,0
2007				
%40	1730	1769	8,5	22,3
%50	2163	3123	15,1	24,2
%60	2596	4583	22,1	27,0
%70	3028	6153	29,7	28,7
2008				
%40	1836	1763	7,8	21,7
%50	2295	3198	14,2	23,9
%60	3865	4976	22,0	24,8
%70	3213	6726	29,8	27,4
2009				
%40	2006	2014	9,3	25,9
%50	2508	3488	16,1	24,7
%60	3009	4994	23,1	27,0
%70	3511	6695	30,9	29,8
2010				
%40	2114	1954	8,8	22,2
%50	2643	3691	16,6	21,3
%60	3171	5101	23,0	27,6
%70	3700	6743	30,4	31,5
2011				
%40	2418	2200	9,7	22,3
%50	3023	3533	15,7	25,2
%60	3627	5110	22,6	28,6
%70	4232	6691	29,6	30,9
2012				
%40	2623	2196	9,5	24,7
%50	3278	3775	16,3	25,6
%60	3938	5309	22,9	27,9
%70	4594	6882	29,7	31,5
2013				
%40	2980	1804	7,7	21,5
%50	3724	3371	14,3	22,4
%60	4470	4952	21,0	25,1
%70	5214	6759	28,7	28,4

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2018.

Verilere bakıldığında, Türkiye’de gelirin hane halkları arasındaki dağılımını ortaya koymak, insanların yoksulluk görünümünü belirlemek gibi temel amaçların olduğu görülmektedir. TÜİK verileri gösteriyor ki, Türkiye toplumu içinde yoksulları fazlasıyla barındırmaktadır. Kent merkezlerinde yapılmış çalışmalar sonrasında alınan verilere göre, yoksulluk oranı, yoksulluk sayıları oldukça fazla değerlerdedir. Medyan geliri yani Türkiye geneli hane fertlerinin kişi başına düşen gelir ortalaması olarak ele alınan gelir bazında alınan %40 ya da diğer artan yüzdelerle bakıldığında, gelir ortalaması arttıkça tablodaki yoksulluk değerleri de artmaktadır. Ve doğru orantı artışı yıllara göre de aynı istikamette artış göstermektedir. Basit bir örnekle, 2006 yılında medyan gelirin %70’i alındığında Yoksulluk Sınırı 2332 TL olarak karşımıza çıkarken; bu oran aynı medyan geliri için 2013 yılında 5214 TL olarak karşımıza çıkmaktadır. Tabloya bakıldığında bu değerlere karşın yoksulluk sayısının da birbirine yakın değerlerde seyir göstermesi, gelirin ihtiyaç duyulan tüketimi karşılamada zorluk çektiği görülmektedir. Daha basit bir anlatımla formüle edilirse, 2006 için alınan verilerde, 2332 TL olan yoksulluk sınırına karşılık 6618 kişi bu oranda yoksul olarak kabul görmektedir. 2013 yılı için medyan geliri 5214 TL ile artmış olsa da yoksul sayısı 6759 ile yine benzer oranda karşımıza çıkmaktadır. İşte burada ki görüntü, alım şartlarında ki güçlüğü yani üretimdeki fiyat artışına işaret etmektedir.

Üzerinde görüş birliğine varılmış, yoksulluğa yönelik genel geçer bir tanımın olduğu söylenemez. Tanımlar, yoksullara yönelik bakış açılarına göre değişiklik göstermekte olup toplumsal yapıdan bir diğerine zaman içinde değişkenlik göstermektedir (Şenses, 2006, s. 2). Gün geçtikçe değişen ve zorlaşan ekonomik standartlar, farklılaşan ihtiyaçlar ve tüketim alışkanlığı, zorunlu olarak yoksulluğun niteliğini de değiştirmektedir. Bu bağlamda, yoksulluğun kavramsal olarak genel geçer bir tanımlanmamasının olmayışı, aslında bu olumsuzluk durumuna geliştirilen perspektiflerde yattığını söyleyebiliriz.

Yapılan farklı tanımlamalar sonucunda değişen yoksulluk göstergeleri, farklı insanları ve grupları yoksul olarak tanımlamaktadır. Bu perspektifle değişen yoksulluk tanımlamaları ile birlikte yoksullukla mücadelede konusunda farklı politikalara izlenmesi zorunlu olarak ortaya çıkmaktadır (Kabaş, 2010, s. 1).

Kapitalist devlet düzeninde, yoksul insanlara yönelik sınıfsal gerçeklik kazandırılmış olup bunlara yönelik suçlayıcı nitelikler kazandırılmaktadır. Bu nitelik kazandırılmalar, sonuç itibariyle yoksul olanın kapitalist üretim içerisinde ne olduğunu yani tanımlamasını bizlere sunmaktadır. Bununla ilintili olarak, farklı tüm kaygıları göz önünde bulundurup, yoksulluğun pratik ve kavramsal açıdan uygun bir tanımını sunarak, daha geniş bir sebep ve uygun politika eylemleri çerçevesine yerleştirmek gerekmektedir.

Bauman (1999:10)'a göre, "Yoksul olmak bir zamanlar anlamını işsiz olma durumundan aldıysa, bugünkü anlamını esas olarak yeterince tüketemiyor olma durumundan almaktadır." Dolayısıyla burada yoksul olmak, daha önceleri işsiz olmak ile bağdaştırılırken; bugün için yoksul olmak, tüketmeme-tüketememe değişkeni etrafında açıklanmakta olup, başka bir anlamda yoksun olmak ile özdeşleştirilmektedir.

Yoksulluk birincil ihtiyaçların yoksunluğu olarak ifade edilebilmekle birlikte kırılganlık, güçsüzlük, güvensizlik durumu olarak tanımlanmaktadır. Yani yoksulluk, çok değişkenli bir yapı olarak anlam kazanmaktadır (Topçuoğlu, v.d., 2014, s. 72).

Şenses (2006:63)'e göre, "Yoksulluk, genellikle insanların ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli kaynağa sahip olamama durumu olarak tanımlanabilmektedir." Şenses, insanların ihtiyaç durumlarına göre bir tanımlamaya gitmektedir. Ancak ihtiyaçlar mutlak ve görel olarak bireyden bireye farklılık gösterebildiği için, yoksulluğun da tanımlamasını bireyden bireye ya da toplumdan topluma farklılık gösterebilmektedir. Yani yoksulluğun ne olduğu, aslında bireylerin ihtiyaçlarının ne olduğu ile alakalıdır Bu bağlamda genel geçer bir tanımlamanın olmayışı buradan doğmaktadır.

Baudrillard (2013:50)'a göre, "Şu ya da bu nedenle sanayi sisteminin dışında, büyümenin dışında kalanlar yoksuldur." Baudrillard'a bakıldığında, yoksulluk ile kapitalist ekonomik sistemin iç içe olduğu, birbiriyle alakalı olduğu görülmektedir. Baudrillard, üretim değişkeni ile yoksulluğu tanımlamaya çalışırken, görüşlerinde kapitalist üretim sistemine entegre olmamış birey de ya da toplum, burada yoksul olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanayi üretimine, ülke büyümesine, ekonomik

gelişmeye entegre olmamış, bunların gerisinde kalan birey ya da toplum ona göre yoksul olarak değerlendirilmektedir.

Tüketici ve Yeni Yoksullar adlı çalışmada, Bauman konuyla ilgili olarak şunları ifade etmektedir:

Yoksulluk aynı zamanda sosyal ve psikolojik bir durumdur: insan yaşamının edebe uygunluğu, içinde bulunduğu toplumun nezh yasam standartlarıyla ölçüldüğü için bu standartlara erişememenin kendisi bir sıkıntı, ıstırap ve özsaygı yitimi sebebidir. Yoksulluk, “normal yaşam” olarak kabul edilen her şeyden mahrum bırakılma demektir. “istenilen düzeyde olmama” demektir. Bu durum, kendini beğenmeme, utanç ya da suçluluk duymaya sonuçlanır. Yoksulluk, ayrıca, mevcut toplumda mutlu bir yaşamı ifade eden tüm imkânlardan yoksun bırakılmak, hayatın sunmak zorunda olduğunu almamak anlamına da gelir. Bu da kendini değersiz görmeye, şiddet içeren ve katı davranışlar biçiminde beliren kin ve öfkeyle ya da her ikisiyle sonuçlanır (1999: 60).

Yoksulluk üzerine yapılan çalışmalar bizlere gösteriyor ki yoksullara yönelik farklı perspektifler geliştirilmektedir. Bunun altında yatan sebepler genel olarak ihtiyaçlar, ülke üretim sistemleri, işsizlik değişkenleri karşımıza çıkmaktadır. İhtiyaçlar ve ekonomik sistemlerdeki gelişmeler ve değişimler doğal olarak yoksulluğun farklılaşan tanımlamasını karşımıza çıkarmaktadır.

1.2.Yoksulluk Türleri

Yoksulluğu anlamaya yönelik, genel olarak yapılan çalışmalara bakıldığında mutlak ve göreceli yoksulluk, temel ve öncelikli olarak, çalışmacılar tarafından ele alındıkları görülmektedir. Bu temel perspektifler yoksulluğu anlamada ve açıklamada çalışmalarında araştırmacıların, çalışma alanı ve sınırlılıklarını belirlemektedir (Aksan, 2012, s. 11).

1.2.1. Mutlak Yoksulluk

Yoksulluk üzerinde yapılan pek çok çalışmada, yoksulluğun mutlak ve göreceli yoksulluk kavramları ile ele alındığı görülmektedir. Genel olarak, mutlak yoksulluk, bireyin öncelikli ihtiyaç olarak hissedilen temel gıda ve diğer ihtiyaçlarının (gıdalar, kıyafetler ve barınma/ev) karşılanmadığı anlamına gelir.

Yoksulluğun tanımlanmasında ve ölçümlerinde genellikle yaygın yoksulluk perspektifi olarak mutlak yoksulluk yaklaşımının tarihsel kökeni, 19. Yüzyıla uzanan

geçmiş tarihe dayanmakta olup, gerek birey gerekse de hanenin gelir göstergeleri ile tüketimlerine, göre şekillenmiştir. Bu bağlamda mutlak yoksulluk, ihtiyaç sahibi bireyin öncelikli ihtiyaç olarak hissedilen temel gıda ve barınma gibi ihtiyaçlarının karşılanmadığı anlamına gelir (Aksan, 2012, s. 12).

Mutlak yoksulluk, sınır olarak ailelerin minimum tüketim ihtiyaçlarının karşılanabilirliği üzerine yorum kazanmaktadır. Yani burada, ülkenin ya da yaşam sürdürülen toplumun genel nüfusun gelir veya tüketim seviyelerine değinilmeden ölçümü ya da değerlendirilmesi yapılır. Başka bir deyişle, mutlak yoksulluğun ölçülmesi, bir ailenin temel yaşam için gerekli belirli miktarda mal ve hizmeti alıp alamayacağını göz önünde bulundurmaktadır. Mutlak yoksulluk, temel insan ihtiyaçlarının büyük ölçüde yoksun bırakılması, gıda, yiyecek içecek, sağlık, barınma, eğitim gibi, salt gelir olmamakla birlikte, aynı zamanda sosyal hizmetlere erişim üzerine de bağlıdır.

Dünya toplumlarında, fakirliğin/yoksulluğun ölçülmesinde, tanımlanmasında çok sık ve temel olarak kullanılan metot olarak, mutlak yoksulluk yaklaşımı bilinmektedir. Parasal yaklaşımda (monetary approach) mutlak yoksulluk sınırı genel olarak iki önemli yöntemle hesaplanır: Birinci yöntem, “minimum gıda sepeti”(Food-Energy-Intake Method) denir. Tüm nüfus için kabul görülen kişi başına günlük alınması gereken kalori miktarı esas alınarak, belirtilen bu kalori miktarının altında kalori alan fertleri yoksul kategorisinde değerlendirildiği yaklaşımdır. Bireylerin hayati fonksiyonlarını devam ettirebilmeleri açısından en asgari düzeyde alınması, tüketilmesi gereken gıda, sağlık, barınma, eğitim ve giyim tüketiminin hesaplanmasıyla bulunur (Kabaş, 2014, s. 12).

İnsanın hayatını devam ettirebilmesi için temel insani ihtiyaçlarını karşılaması bir zorunluluktur. Temel gereksinim olarak gıda, barında, giyinme ve benzeri ihtiyaçlar mutlak anlamda karşılanması gereken ürünlerdir.

Yoksulluğa yönelik geliştirilen yorumlar tanımlamalar, teorik ya da uygulanabilirlik yönünde farklılık arz etse de yoksulluk ile ilgili genel olarak iki ana yaklaşımın ön plana çıktığını görebilmekteyiz. İfade edilen ana yaklaşımlardan ilki mutlak yoksulluk olup, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama, insani hayat

faaliyetlerini devam etmede yoksun olma, ihtiyaç duydukları temel besin gıda gibi, gereksinimleri karşılayamama durumu olarak ifade edilir.

Özetle mutlak yoksulluk, hayati fonksiyonların devam etmesi için beslenme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumudur. Yani bunları karşılayabilecek ekonomik güce yetiye sahip olmama durumu olarak ifade edilebilir. Burada, bireyin yoksun olduğu birçok konunun dışında özellikle temel gereksinimler üzerinde durulduğundan mutlaklık kazanması bundan kaynaklanmaktadır. Yani aslında olmazsa olmaz olarak ifade edilebilecek bir durum söz konusudur. İnsani yaşam fonksiyonların mutlak bağlamda karşılanamadığı durumlarda mutlak yoksulluk bahsedilebilir. Dolayısıyla mutlak yoksul olarak betimlenen birey, açlık sınırının da altında kalan ölmek için mücadele eden yoksul sınıfta görülmektedir.

1.2.2. Göreli Yoksulluk

Salt Gelir ve tüketim temelli yoksulluk değerlendirilmeleri, yerel düzeyde yoksul hanelerin yaşadığı yoksunluk, kırılganlık ve güçsüzlük durumlarının anlaşılmasında sınırlılıklara sahiptir. Bu perspektifle, yoksulların yoksulluk deneyimleri ve yoksulluğu nasıl algıladıkları, yoksulluğu betimleyebilmek için oldukça önem kazanmaktadır (Topçuoğlu, v.d., 2014, s. 96).

Görece yoksul olanlar, betimlenen yoksul sınıf için bireyler, öncelikli temel gereksinimlerini mutlak bağlamda karşılayabilen, ancak kişisel ya da sosyal-kültürel edinimlerin yetersizliği yüzünden toplumun genel refah düzeyinin altında kalan, bu refah düzeyinden uzak kalan, yoksun olan ve sosyal ve kültürel konumda toplumdan kopuk olan ya da toplumsal yaşama katılmaları engellenmiş olan bireyleri kapsamaktadır (Kabaş, 2014, s. 12).

Görelî yoksulluk, tipik olarak bir kişinin hissedilen ihtiyaçlarının, yaşam sürdüğü kendi toplumunun geri kalanına kıyasla karşılanmadığı anlamına gelir. Toplumda yaygın olan ya da geleneksel olan, aktivitelerin, standartların, hizmetlerin ve faaliyetlerin yokluğu ya da yetersizliği olarak tanımlanabilir.

Bireyi toplumun reel varlığı olarak kabul eden bu yoksulluk sınıflamasında, toplumsal refah düzeyinden yoksun olma, ortalama toplumsal yaşamsal standartlarından yoksun olmak anlamına gelmektedir. Mutlak yoksullukta, birey salt biyolojik varlık yönü değerlendirilirken burada ise, bireyin canlı sosyolojik yönü ele alınmaktadır. Bu bağlamda, toplum içerisinde yaşam faaliyetlerine devam edebilen birey aynı zamanda toplumun ortalama yaşam standartlarına uyum sağlayabilmesi bu olanaklı standartlara ulaşabilmesi gerekmektedir.

Toplumsal refah düzeyinden yoksun olmak, bireyin görece yoksulluk içerisinde olduğunu göstermektedir. Nitekim insanı biyolojisinin çok üstünden bir sosyo-kültürel bir canlı olarak görmek gerekmektedir. Dolayısıyla, görece yoksulluk sınıfında bireyler, sağlık barınma eğitim ve benzeri insani ihtiyaçlardan yoksun olarak görülür. Bireyin sosyal kültürel ihtiyaçlarının karşılanması, onun toplum içerisinde daha bir kazanmasına fayda sağlamaktadır. Bu anlayış, bireyin salt biyolojik bir canlı olmanın ötesinde, yani bir havyardan ayıran özelliklerinin değer bulmasını sağlamaktadır.

Toplumsal yaşam koşullarını belirleyen yine toplumun varlıkları bireylerin kendileridir. Bireyler arası farklı yaşam standartları kimin yoksun yani yoksul olduğunu da belirtmektedir. Toplumun refah yaşam standartlarını yine toplumun bireylerinin yaşam koşulları belirlemektedir. Dolayısıyla, göreceli yoksul olan kişiler, toplumsal refahı yaşayan bireylere göre eksik olan, bu refah yaşamdan yoksun olan toplumun öteki bireylerini kapsamaktadır.

Genel görüşlerde, görece yoksul olanları mutlak munda ihtiyaçlarını karşılayabildiklerini betimlemiş olsa da, hem mutlak mana da hem de görece insanlar yoksul olabilmektedir. Çünkü mutlak yoksul olan birey zaten görece de olarak yoksul sayılırlar.

Gerek mutlak yoksulluk olsun gerekse görece yoksulluk olsun birey yoksul olduktan sonra, toplum içerisinde büyük bir eşitsizlikle karşı karşıya kalmaktadır. Ve bu eşitsizlik, devam ettikçe bireyler arası yaşam koşulları da belirgin bir şekilde farklılık gösterecektir. Dolayısıyla, göreceli yoksulluk içerisinde olup toplumun refah seviyesinden aşağı bir konumda olan birey, toplumun diğer üyeleriyle arasında

eşitsizlik üzerine kurulu bir ekonomik mesafe içinde hayatını devam etmek zorunda kalmaktadır.

Görelî yoksulluk sınıflamasında, görece yoksulluğun ölçülmesi bir eşitsizlik ölçüsü olarak görülür. Tanımlanmaya çalışılan bu yoksulluk sınıfı için, yoksulluğu ortadan kaldıracak öncelikli argüman eşitsizlik olup, yoksulluğu azaltmanın tek yolu eşitsizliği ortadan kaldırmaktır. Bir ülkede farklı bölgeler arasında göreceli yoksulluk görünümelerini anlayabilmek için göreceli yoksulluk perspektifi, temel yaklaşım olarak alınabilir. Zengin nüfusunun yoğunlukta olduğu yerler, yoksul bireylerin yoğunlukta yaşadığı alanlara oranlar daha yüksek toplumsal refah düzeyine yani yaşam standartlarına sahip olduğundan, buradaki nüfus için çok daha yüksek yoksulluk sınırının olduğu söylenebilir. Bu anlayışla zengin nüfusunun yoğun olarak yaşanan yerlerde, yoksul bölgelere kıyasla daha çok göreceli yoksul bulunur (Kabaş, 2014, s. 13).

1.2.3. Yeni Yoksulluk

Bugün için üretim araçlarının, nesnelere, maddî argümanların çoğalmasıyla oluşmuş ve insan türünün ekolojisinde akıl almaz bir tüketim gerçekliği var. İnsanlar artık, tüm zamanlarda olduğu gibi başka insanlar tarafından değil, daha çok nesnelere tarafından kuşatılmış durumda (Baudrillard, 2013, s. 15).

Kapitalist üretim düzeninin hâkim olduğu toplumlarda, öncelikli ihtiyaç konumunda olmayan gereksiz ve hiç ihtiyaç duyulmayan çoğu mallar üretime sokulmaktadır. Bu sebeple aşırı tüketim toplumun ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir (Çobanoğlu, 2013, s. 46).

Geleneksel veyahut modern toplumlarda, tarihsel süreç içerisinde önemli değişimler yaşanmaktadır. İhtiyaçların tatminini sağlayan ürünler tamamıyla değişmiş durumda. İhtiyaç ve istekler, tarihte eşî benzeri görülmemiş bir karaktere sahip oldu. Öncelikli olarak her biri bir ihtiyaca dönüşmeye hazır hale getirilen eşyaların çoğalışı, tüketiciyi komut edilmiş üzere ihtiyaç duymaya fiilen alıştırdı. Devamında, ihtiyaçların hep daha küçük ve birbirinden kopuk parçalara doğru gittikçe artan parçalanışı, tüketiciyi, ihtiyaçlarını anlamlı bir bütün halinde bir araya getirme konusunda profesyonel yargıya bağımlı kıldı (Illich, 2000, s. 32-58).

Yeni yoksullar, günümüz toplumlarında “defolu tüketiciler” olarak da tanımlanmaktadır. Üretimin dinamik olduğu modern toplumlarda, normal olan çalışmak iken, çalışmamak anormal olarak kabul edilir. Yoksulların varlığı işsizlikle ya da çalışma isteklerinin olmayışıyla açıklanmaktadır. Nitekim günümüzde post modern toplumlarda insanlar öncelikle tüketici konumunda kabul görmektedir. Bu bağlamda, tüketim toplumunda normal olan bireyi piyasanın normları doğrultusunda bir tüketim faaliyetine dâhil etmektedir. Daha iyi bir gelecek beklentisinden yoksun olan yoksullar, eskiden olduğu gibi çalışma normunu ihlal ettikleri için değil, tüketme normunu ihlal ettikleri için anormal olarak kabul edilirler. Mal ve hizmetleri satın alma gücüne sahip olamamak onları defolu tüketici yapar. Tüketim toplumunun yoksulları, “sakat, arızalı, kusurlu ve noksan” olarak tanımlanır. Tüketici olarak yetersiz görülen yoksullar toplumsal aşağılanmaya maruz kalır ve bu durumdan kurtulmanın tek yolu ise tüketim yetersizliğinin üstesinden gelmektir (Bauman, 1999, s. 132-133).

Yoksulluk konusu tüm cazibesıyla tartışılırken öne çıkan kavramlardan ikisi *sosyal dışlanma* ve *sosyal kabuldür*. Bir yanda kapitalist üretim sistemin içinde yer tutabilmiş ve bu konumlarını zorunlu olarak koruyabilen, ancak emeklerinin karşılığı yani ücretlerin sürekli düşmesi nedeniyle yoksullaşan, diğer yanda ise sistemden sosyal, siyasal ve ekonomik olarak dışlanan, gettolaşan ve hiçbir şekilde mücadele gücü kalmayan kesimler bu iki yoksulluk durumuna karşılık gelmektedir. Bu anlamda gelişmiş ülkelerde görülen yeni yoksulluk *kıtlık yoksulluğundan risk yoksulluğuna* geçişin sirkülasyonu olarak değerlendirilmektedir. Mutlak yoksulluk içinde olan toplumlarda, yaşamın tabiatı gereği, ihtiyaç hissedilen temel gereksinimler yetersiz ya da eksik olduğu için yoksulluk yaşanır. Ancak gelişmiş ülkelerde sisteme bir şekilde entegre toplumlarda, bu şekilde bir yoksulluk problemi çokça yaşanmamaktadır. Fakat refah devletinin sağladığı güvenli, korunaklı ortamın ortadan kalkışı ve kapitalist üretim ve bilgi toplumunun neden olduğu işgücü azalışı karşısında, geniş bir kitle işini kaybetme riski ile karşılaşabilmekte; bu da üreten yani çalışan kesimlerin sistem dışına atılma tehlikesi ile birlikte yaşamasına neden olmaktadır. Yeni yoksulluk, ivedi ihtiyaçlar hiyerarşisinde öncelikli ve birinci ihtiyaç olarak mutlak yoksulluk düşüncesinde olduğu gibi salt tüketim odaklı değildir. Dolayısıyla yoksulların mutlak fakirlik yönüyle alakalı değil, onların,

yaşamlarını iyileştirecek 'yapabilirliklerini' kısmen ya da tamamen yitirmesiyle de ilgilidir (Pınarcıoğlu ve Işık, 2011, s. 67-72).

1.2.4. Nöbetleşe Yoksulluk

Yaşanan ekonomik ya da farklı nedenlerden dolayı, farklı bölgelere göç edenler ve özellikle kırsal alanlardan kentlere göç edenler öncelikli olarak kentlerin çevrelerine yerleşirler. Yaşanan ekonomik yetersizlikten dolayı göçmenlerin yaşam alanlarını burada derme çatma bir yaşam modelini zorunlu hale getirmektedir. Dolayısıyla gecekondü inşaları da bu bağlamda zorunlu hale geliyor.

Cazibeli kentlere yönelik yaşanan göçlerle birlikte insanlar, hem şehirli olan yani kendisinden hissettikleri insanlarla bir arada, aynı toplumda ve ortamda yaşama çabası içine girmektedirler. Ayakta durma çabası içinde olan göçmenler, kurmuş oldukları akrabalık ilişkisi beraberinde, kentin olanaklı nimetlerinden faydalanmaya başlar ve zaman geçtikçe sosyo-ekonomik görünüşleri üst seviyelere çıkmaktadır.

Daha önceleri yoksul olarak göç edenler, verdikleri yaşam mücadeleleri sonrasında kentin kurallarını öğrenmiş ve kentli olmuşçasına ekonomik kazanımlar elde etmişlerdir. Dolayısıyla bu insanlar, artık yoksul olarak yerlerini yeni göç edecek olan yoksul insanlara bırakıp kendilerini, kent yaşamının önemli bireyleri olarak görmektedirler.

Nitekim yoksulluk belirsiz bir zaman dâhilinde nöbetleşe yaşanmış oluyor. Kentlere yönelik yaşanan yoksulluk göçleri, bireylerin ekonomik seviyelerinde yükselmeler olduktan sonra kent merkezlerine dâhil olur ve göçmenler, yerlerini yeni gelecek olan göç hareketlerine bırakmaktadır. Dolayısıyla nöbetleşe yoksulluk yaşanmış oluyor. Bu bağlamda 'nöbetleşe yoksulluk' adını alabilecek, yoksulluğun kente daha sonra gelen kuşaklara aktarıldığı döngüsel bir sistem oluşmuştur (Pınarcıoğlu ve Işık, 2011, s. 77).

1.3.Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluğun çok boyutlu bir kavram olmasından, yoksulluğa etki eden faktörler de buna bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Yoksulluk salt gelir yetersizliği olmayıp, insanların sağlıklarını, eğitim düzeylerini, toplumsal refahını da

içeren karmaşık toplumsal bir sorundur. Bu bağlamda yoksulluğun nedenlerini açıklarken, bir tek gelir yetersizliği ile ele almak yerine yoksulluğa etki eden çok yönlü yaklaşımları da ele almak gerekmektedir (Köse, 2009, s. 44).

Dünya toplumlarında, insanların çoğu düşük ücretler karşılığında çalışmakta olup çok zor şartlarda hayatlarına devam etmeye çalışmaktalar. Bu bağlamda, dünya nüfusunun 1.2 milyarı kazançları 1 dolardan az olup, geri kalan nüfusun yarısına yakını 2 dolardan az bir para ile geçimlerini sağlamaya çalışmaktadır. Bu yönüyle dünya nüfusunun çoğusu yoksulluk sınırları içerisinde olup mutlak konumda yeteri kadar sağlıklı şartlarda yaşayamadıkları görülmektedir (Öztürk ve Çetin, 2009:, s. 266).

Dünya genelinde yaşanan yoksulluğu tüm yönleriyle anlamlandırabilmek için, dolayısıyla bunun nedenlerini oluşturan dinamikleri iyi bir şekilde tespit etmek gerekmektedir. Yoksulluk kendi içerisinde farklı niteliklere sahip olduğundan, geliştirilen yaklaşımlar dâhilinde genel geçer bir tanımını yapmak oldukça güç bir durumdur. Bu perspektifte, yoksulluğun genel ve tek bir değişkene bağlı nedenlerini betimlemek de oldukça güç ve zor bir durumdur. Yapılan birçok çalışmada, yoksulluğun nedenlerine ilişkin ifadelerin çoğu, dünya genelinde farklılık göstermektedir. Farklı ülkelerde bu nedenler, çoğu zaman ülkenin ya da toplumun iç dinamiklerine bağlı olarak da farklılık gösterebilmektedir (Şenses, 2006, s. 146).

1.3.1. Ekonomik Nedenler

Yoksulluk içerik olarak, ekonomik olarak gelişmişlik ve gelir dağılımı konusundaki adaletsiz dağılımla yakından alakalı bir kavramdır. Yoksul bireylerin, büyümenin yarattığı fırsatlardan eşit derecede veya yeterince faydalanamadığı durumlarda, büyümenin gelir dağılımına etkisi değişkenlik gösterebilmektedir. Farklı ülke deneyimleri, gelir dağılımındaki eşitsizliklerin ortadan kalktığı, reel ücretlerin arttığı ve ücret eşitsizliklerinin ve işsizliğin azaldığı bir büyüme sürecinin, yoksulluğu azaltmada etkili olduğunu göstermiştir (Şenses, 2006, s. 149-151).

Makineleşme ile birlikte seri üretimde yaşanan aşırı hızlilik, beraberinde birçok alanda iş gücünün fazlalığına sebebiyet vermektedir. Tarımsal alanda azalan iş gücü ve buna yönelik azalan talep ile birlikte, işsiz nüfus, kentlere göç etmekte olup,

işsiz nüfusa dâhil olmaktadır. Bu durumda göçün akım yönü kentlere metropol şehirlere doğru, yani alternatif iş imkânlarının olduğu bölgelere olmaktadır.

Kentlerdeki potansiyel iş alanları, kırsal alandan göç eden ve istihdam edilebilir nüfusu karşılamada yetersiz kalabilmektedir. Arz talep dengesinin birlikteliği yani bütünlüğü sağlanamadığından yoksulluk kaçınılmaz bir son olmaktadır (Buğra, 2008, s. 35).

Ekonomik yetersizlik yoksulluğun öncelikli sebeplerinden olup, bireyin ekonomik yeterliliğini dinamik tutan olgu ise işsizlik öncelikli neden olarak görülmektedir. Dünya genelinde ülkeler, sahip olduğu ekonomik görünümüyle Gelişmişlik düzeyleri de belirlenmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde, ekonomik görünüm tarım ağırlıklı endüstrileşmeye dayanmaktadır. Ancak, bu ülkelerde yaşanan yoğun ekonomik yetersizlik, kırdan kente göçün oluşmasına sebep olmaktadır. Kentlere yönelik yaşanan aşırı göç nüfusu, işsizliği önemli ölçüde artırmakta ve yoksulluğu doğrudan etkilemektedir. Bu problemlerin doğal bir sonucu olarak; gelişmekte olan ülkelerde yaşanan yoksulluk sorunu, işsizlik sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim yoksullukla sonuçlanan işsizlik sorununun bugün tüm dünyada ciddi boyutlara ulaştığı söylenebilir. Yoksulluk içerisinde olup çalışan nüfus, herhangi bir işte istihdam edilmelerine rağmen elde ettikleri ücret bağlamında yoksulluklarını gideremedikleri görülebilmektedir. Temel olarak yoksulluğun ortadan kalkması için, öncelikle ihtiyaçları karşılayabilecek ekonomik gelirin yani kazancın elde edilmesi gerekmektedir. Nitekim 2004-2005 Dünya İstihdam Raporu sonuçları, dünyada istihdam edilen nüfusun %19,7'sinin günde 1 dolardan az, %49,7'sinin ise günde 2 dolardan az bir gelire sahip olduğunu göstermektedir. Çıkan bu tabloya bakıldığında dünyada istihdam edilen nüfusun önemli bir bölümünün "çalışan yoksul" durumunda olduğu göze çarpmaktadır (Yılmaz, 2006, s. 31-32).

1.3.2. Toplumsal Nedenler

Hızlı nüfus artışı toplumdaki bireylerin, doğal kaynaklara erişimini ve buna bağlı olarak toplumsal refah düzeyini yakından etkileyebilmektedir. Buna bağlı olarak hızlı nüfus artışı, büyümenin üzerinde olması durumunda, kişilerin ülke milli gelirinden alacakları pay da azalmış olacaktır. Bu bağlamda nüfusun yoğun olarak artmasının sonucunda, toplumun ihtiyaçlarını karşılamada güçlük çekilmesi ve bir

süre sonra bu ihtiyaçları karşılayamama durumu ve ekonomi büyüme ve iyileşmeler, artan nüfusla aynı orantıda, aynı hızda olmaması durumunda yoksulluk kaçınılmaz bir son olarak görülebilmektedir. Hızlı nüfus artışı, dünya toplumlarına bakıldığında genel olarak az gelişmiş ya da geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde görülmektedir. Bu görünüm, söz konusu ülkelerde yoksulluğu oluşmasını hızlandırmaktadır.

Nitekim ekonomik göstergeleri yüksek olan gelişmiş ülkelerde yıllık nüfus artış oranı % 0,6 iken düşük gelirli ülkelerde bu oran %2 seviyelerinde karşımıza çıkmaktadır. Farklı bir anlatımla, düşük gelirli ülkelerde nüfus artış hızı, yüksek gelirli ülkelere yaklaşık 3,3 kat daha fazladır (Yılmaz, 2006, s. 33).

Ülke olarak nüfus artışı ya da ekonomik kazanımlar karşısında daha fazla olan nüfus, yoksulluğun oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Nüfus artışını küçük bir prototipe uygulamaya çalışırsak Aile birey sayısının fazlalığı konusunda hane halkı büyüklüğü ile yoksulluk arasında ilintili bir ilişki olduğu varsayılsa da, yoksulluk çalışmalarında hane halkı büyüklüğü ile yoksulluk arasındaki ilişki bakımından net bir sonuca ulaşamadığı görülmektedir.

Yoksulluğa yönelik geliştirilen sosyolojik perspektifler ışığında bakıldığında; eğitim ile yoksulluğun birbirleriyle sıkı bir ilişki içindedir. Eğitim, kapitalist üretim sistemi içerisinde, bireyin uzmanlaşmasına katkı sağlamaktadır. Belirli bir alanda uzmanlaşan birey dolayısıyla gerekli nitelikli işgücünün artmasını sağlamaktadır. Bu sayede kaliteli ve verimli üretim elde edilmiş olup ülkenin ekonomik büyümesine katkı sağlanmış olmaktadır. Dolayısıyla eğitim, emeğin verimliliğini doğrudan arttırmakta, bireylerin teknolojik argümanlara ve gelişmelere uyum sağlama sürecini hızlandırmakta olup ekonomik alanda söz sahibi kılmaktadır. Bireyin yoksullaşmasını hızlandırın nedenlerden birisi de yaşadığı fiziksel çevredir. Yoksulluk ülke içerisinde bazı bölge veya yerleşim yerlerinde yoğunluk gösterebilmektedir. Bunun en temel sebepleri arasında, altyapı, konut ve istihdam olanakları, kamu hizmetlerinden yerinden ve yeterince yararlanabilirlik gibi unsurlar yer almaktadır. Yaşadığı toplum içerisinde bireyin, ülke kaynaklarına yetersiz ulaşımı ve işsizliğin yoğun olarak yaşanması, altyapı olanaklarının yetersizliği, göçmenlerden oluşan nüfusun yoğunluğu ve suç oranının yüksekliği gibi olumsuz

koşulların bir arada bulunduğu yerleşim yerleri, yoksul nüfusun en kalabalık, sayıca en fazla olduğu yerleşim birimleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Şenses, 2006, s. 179-180).

1.3.3. Siyasi Nedenler

Yoksulluğun temel siyasal nedenleri arasında, verimsiz bürokrasiler ve yürütülen siyasi iradenin kötü yönetimi gibi farklı unsurları görebilmekteyiz. Aşırı durumlarda, siyasi irade/yönetim başarısızlıkları şiddetli bir çatışmaya ve beraberinde toplumu şiddetli yoksulluğa götürebilmektedir.

Yoksulluk, zaman zaman çatışmayı yaratan ve çatışma ortamının dinamizmini koruyan döngünün bir parçası olabilmektedir. Nitekim iç savaş ve kargaşa gibi anomi yaşanan toplumlara bakıldığında, ülke ekonomisinin çok düşük olduğu ve dolayısıyla yoksulluğun en şiddetli haliyle yaşandığı görülebilmektedir. Nitekim çatışma yoksulluğu, yoksulluk da çatışmayı eş güdümlü olarak beslemektedir.

UNDP'nin verilerine göre ortalama yedi yıl süren bir iç savaş, ekonomik büyümeyi her yıl %2,2 oranında azaltmakta ve bu durum düşük gelirli bir ülke için ciddi bir maliyet oluşturmaktadır. Konu farklı bir perspektifte değerlendirildiğinde, anominin, toplumsal çatışma düzensizliğin yaşandığı bir ülkenin komşusu ve mesafe yakınlığı olmak bile o ülkenin büyüme oranını ve gelişmişlik düzeyini %0,5 oranında azaltmaktadır. Birleşmiş Milletler Tarım Örgütü'nün 2000 yılına ait yıllık raporunda savaşlar, silahlı çatışmalar ve istikrarsızlığın yoksulluğu tetiklediği ve en az 30 ülkede bu nedenlerle açlık çekildiği ifade edilmektedir (Yılmaz, 2006, s. 45-46).

1.4.Sosyal Yardım Kavramı

Sosyal yardımlar, belirli nedenlerden ötürü yoksullaşan nüfusun temel gereksinimlerini gidermeye yönelik uygulanmaya çalışılırken, yönetsel erk eliyle yapılan yardımların genel olarak ayni ve nakdi yardımlar kapsamında olduğu görülmektedir (Zengin, v.d., 2012, s. 133).

Sosyal yardımlar, mevcut toplumsal sorunlara yönelik geliştirilen çözüm odaklı politikalar olarak ifade edilebilir. Ayrıca Sosyal yardımlar, ihtiyaç sahibi

yoksul nüfusa yönelik toplumda oluşan ya da var olan sosyal risklerin ve bunların sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yönelik yapılan sosyal güvenlik politikaları olarak da değerlendirilebilir (Güneş, 2010, s. 156).

Türkiye’de Sosyal Yardım Rejiminin Oluşumu: Birikim, Denetim, Disiplin adlı eserinde, Kutlu şunları ifade etmektedir:

Sosyal yardımların dar kapsamlı bir tanımı, sosyal yardımları nakit yardımlarla sınırlandırırken; daha geniş bir tanımda ise sosyal yardımlar, asgari düzeyde dahi kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme olanağından mahrum kalmış bireylere, muhtaçlık tespitine ve kontrolüne dayalı olarak yapılan ve onları kendilerini yeterli duruma getirmek amacı taşıyan aynı ve nakdi nitelikteki geçici veya sürekli, sistemli ve düzenli karşılıksız yardımlar” olarak tanımlanmaktadır (2015: 39).

Sosyal yardımlar, yoksulluğa yönelik geliştirilen çözümler ekseninde önemli bir başlığı kapsamaktadır. Yoksullukla en önemli mücadele argümanı olarak sosyal yardımların birçok noktada yoksul toplumun hayati varlığını devam etmede ya da tekrardan iş gücü konumuna gelmesini sağlamakta önemli bir mekanizma olarak görülebilir.

Yoksulluğun, tüm zamanlarda önlenmesinde ya da kontrol altına alınmasında sosyal yardımlar oldukça önemli bir araçtır. Nitekim sosyal yardımlar, yoksullukla mücadele konusunda, sosyal ekonomik politikalar olarak, yoksulluk sorununa yönelik geliştirilen stratejik uygulamalar olarak görülmektedir. Dolayısıyla sosyal yardımlar, farklı nedenlere bağlı olarak, toplumun yoksul sınıfını oluşturan bireylere, düşük gelirlili ya da işsiz nüfusa yönelik yapılan sosyal ve ekonomik destektir (Öğülmüş, 2011, s. 85).

1.4.1. Politik Bir Eylem Olarak Sosyal Yardımlar

Türkiye’de sosyal yardım alanında uygulanan sosyo-ekonomik politikalar, birikim dağıtım ve denetim bağlamında yönetsel erke/iktidarla içkin konumundadır. Sosyal yardımlara yönelik geliştirilen sosyal politikalar, kendi içerisinde oluşturduğu ekonomik, siyasal/politik, toplumsal ve ideolojik boyutlarıyla birbiriyle tam bir bütünsellik içerisindedir.

Sosyal yardımlar, ekonomik politik bir eylem olarak, siyasal söylem ve çalışmalar kapsamında, iktidarın ve kamu yöneticilerin, sorumluluk taşıdıkları ve ülke güvenliği için öncelikli öneme sahip, kamu sosyal güvenlik politikalarındandır (Güneş, 2010:156). Sosyal devlet olma gereği, daha insani yaşanabilirlik gereği, devletin ihtiyaç sahibi yoksul bireylere yönelik, korumacı anlayışıyla yaklaşım sergilemesi gerekmektedir. Nitekim sosyal yardımlar bu konuda önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır (Öğülmüş, 2011, s. 83).

Sosyal yardım, yoksul ya da işsiz nüfusun temel gereksinimlerini karşılarken, öte yandan bu yardımlar yoksul sınıfın toplum içerisindeki konumlarına katkı sağlamaktadır. Diğer taraftan, sosyal yardım yoksul veya işsiz nüfusu sosyal hayata dâhil ederek, onları çalışabilir güçte kalmalarını sağlamakta olup ayrıca onları sosyal dışlanmaya uğramalarını engelleyebilmektedir. Toplumsal yönetim bağlamında, yerel ya da merkezi yöneticilerin tercihleri sebebiyle, yoksullukla mücadelede daha kolay ve daha ivedi olması sebebiyle, sosyal yardımlar, uygulama olarak daha çok önem kazanmaktadır (Güneş, 2010, s. 152). Kapitalist ekonomik sistemde, devlet ekonomik politik uygulamalarıyla, toplum içinde, sınıflar arasında büyük farklar oluşmasına engel olmak, düşük gelirli alt grupların sosyo-ekonomik durumlarını iyileştirmek amacıyla ekonomik sosyal yardımlar uygulanmaktadır (Keskin, 2014, s. 28-30).

Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların Bir Kamu Yönetimi Politikası Olarak Sürdürülebilirliği adlı eserinde, Güneş konuyla ilintili olarak şunları ifade etmektedir:

Dünyada yoksulluk dâhil çeşitli sosyal sorunların kolay çözümler içermediği ve bu sorunların sosyal karmaşayı daha da artırmaması için dengeli çözümlere ihtiyaç olduğu benimsenmiştir. Bu yaklaşımın bir sonucu olarak, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 2006 yılında ortaya konulan "Fightingpoverty a matter of obligation not charity" (Yoksullukla mücadele, hayırseverlik değil, bir yükümlülük meselesidir) sloganı bu gerçeği hatırlatmış ve yoksullukla mücadelede daha sürdürülebilir, daha etkin politikalar tasarlanması gerektiğini, dolayısıyla hayırseverlik anlayışının yetersiz kalacağını göstermiştir (2010: 152).

Kamu Sosyal Politikalarında Sosyal Yardım adlı eserinde, Keskin konuyla ilgili şunları ifade etmektedir:

Farklı nedenlere bağlı olarak yoksullaşan ihtiyaç sahibi sınıfa yönelik sağlanan sosyal yardımların, emeğin aşırı metalaştığı bir dünyada, yoksulluk sorununun kaynağını oluşturan ve en önemli sebeplerinden olan ekonomik gereksinimlerin tümüyle karşılanması konusunda, çok fazla olumlu katkısı yoktur. Ancak, yoksul sınıf için balans ayarı konumunda, hayati derecede önemli bir uygulama olduğu da unutmamalıdır (2014: 31).

Anlatılanlarla ilintili olarak, Kapitalizm, Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelede Tarihsel Bir Deneyim: İngiliz Yoksul Yasaları adlı eserinde, Kovancı şunları ifade etmektedir:

18. yüzyılda yoksulluğa bakış bir ölçüde etik ve dinsel ağırlığını kaybedip evrime uğrarken, sosyal politika devletin ilgi alanı içinde ele alınmaya başlanmıştır. Modern anlamda tüm bu uygulamalar bize, sosyal yardım konusuyla ilgili devlet müdahalesi düşüncesinin büyük ölçüde ilk olarak 18. yüzyılda geliştiğini göstermektedir. Toplumun yoksullara dönük sosyal sorumluluğu neticesinde ortaya çıkan devlet kontrollü hayır kurumları ve kamusal sosyal yardımlar, uygulamada merkezileşmiş sosyal politika anlayışını ortaya çıkaracak ilk görünümlemlerdi. Bu sosyal politika anlayışının üzerine kurulduğu temel ilke yoksulların tek rol ve görevinin çalışmak olduğunu ifade etmekteydi (2009: 48).

Yine konuyla ilintili olarak Keskin'in, Kamu Sosyal Politikalarında Sosyal Yardım adlı çalışmasında, yoksulluk ve siyasal erk arasındaki ilişki karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de de sosyal yardım politikaları; politik söylemlerde bulunanların yani yöneticilerin ya da erkin/iktidarın, en fazla gündeminde olan konulardandır. Sosyal yardımların, sürekli olarak politik söylem ve açıklamalarda yer edinmesinin önemi, seçim stratejilerinde yatmakta olduğu anlaşılmaktadır. Seçmen politikacı arasında süreklilik arz eden dinamik bir yapı olarak sosyal yardımlar, Türkiye'de, iktidar-seçmen bağlamında fazlasıyla yer edindiğini söyleyebiliriz (Keskin, 2014, s. 12).

Türkiye'de Sosyal Yardım Rejiminin Oluşumu: Birikim, Denetim, Disiplin adlı eserinde, Kutlu şunları ifade etmektedir:

Kapitalizmin farklı gelişim dönemlerine ait sosyal politika uygulamaları, odağında ister yoksul olsun ister ücretli istihdam olsun, devlet ve iş gücü piyasası ilişkisinin belirli bir biçim ve araçlar toplamına denk düşer. Bu anlamda, sosyal yardımların sosyal gerçeklik içindeki yerini anlayabilmek için, analitik önceliği devlet ve iş gücü piyasası arasındaki ilişki biçimine vermek gerekir. Başka bir deyişle, devletin iş gücü piyasasına müdahalesinin belirli bir biçimi, buna uyum

gösterecek sosyal politika anlayış, hedef ve araçlarını da beraberinde getirir (2015: 32-33).

Toplumsal birlikteliğin koruyucusu olarak, küresel bağlamda devletlere ve Türkiye'ye, sosyal politik uygulamalarına bakıldığında, emek gücünün üretime dâhil edilmesi ve çalışan üreten nüfusun var edilmesi ve geçim ve kaynak sağlamaya yönelik çabanın var olduğu görülecektir. Çalışmayan nüfus yani yoksul olarak değerlendirilen ya da kendilerini yoksul olarak belirten nüfusa yönelik sosyal yardımlara yönelik sosyal politikalar geliştirilir (Buğra, 2008, s. 12).

Nüfusun çalışmayan işsiz olarak değerlendirilen grubu için, onların kapitalist ekonomik alanda çalışıp tekrar üretime geçene kadar, devlet/iktidar bazında geliştirilen ekonomi politik sosyal yardım uygulamaları, yoksulluğa yönelik insani geçim düzeyi sağlanmaktadır (Kutlu, 2015: 34). Organize edilmiş, yoksulluk giderici politik ekonomik düzenlemelerle/sosyal yardımlarla; birikim, dağıtım, denetim sistematiğiyle sosyal güvenlik ekseninde uygulanan sosyal politikalar, yoksulluğu önemli ölçüde azaltır ve çalışabilecek durumda olan nüfusun iş gücü piyasalarına katılımlarını kolaylaştır (Kabaş, 2014, s. 29).

Sosyal yardımlar, ekonomik politik uygulamalar olup, sosyal politikalara içlem konumundadır. Sosyal yardımlar insani sosyal koruma programı niteliğinde olup, insani yaşama eşiğinin son noktası yani son çare/insani hak olarak değerlendirilmektedir.

1.4.2. Kapitalist Rejim Argümanı Olarak Sosyal Yardım

Sosyal yardımların, kapitalist birikimle olan ilintisinin anlaşılması, öncelikli olarak kapitalist sermayenin/birikimin toplumsal yaşam alanının bütününü ilgilendiren ve kapsayan yapısının anlaşılması gerekmektedir. . Bu bağlamda sosyal yardımların kapitalist toplumsal yapı içerisindeki konumunu anlayabilmek için, bir anlamda yoksulluk ve kapitalist birikim arasındaki ilişkisel yapıyı anlamakla mümkün olabilmektedir (Kutlu, 2015, s. 48).

Kapitalist sistem düzeni, üretimin yapılması ve geliştirilmesi hususunda sınırsız bir özgürlüğe sahiptir. Ancak burada bilinmesi gereken önemli bir nokta

vardır ki Kapitalist düzende, üretimin biçimi ihtiyaca göre değil; sınırsız bir tüketim için üretim yapılmaktadır (Çobanoğlu, 2013, s. 42).

Ekonomik politik bir uygulama olarak sosyal yardımlar, kapitalist üretim döneminde işlevselliğini arttırmıştır. Bu bağlamda, modern devlette sosyal güvenlik uygulamaları olarak sosyal yardım, konu alanı ve işlevsellik olarak niteliğini arttırsa da bu durum her toplumda aynı şekilde gerçekleşmemektedir. Yine sosyal yardımlar bazı ülkelerde vatandaşlık orijinli sağlanırken, diğer bazı ülkelerde toplumun sadece en alttaki kesimine, ekonomik gelir seviyesi en düşük seviyede olan nüfusa yönelerek sınırlı, kısmi ve son derece az kişiye (yoksula) ulaştırılan bir gerçekliğe de sahiptir (Keskin, 2014, s. 40-41).

Sosyal yardımlar, kapitalist birikim rejiminin devamlılığını sağlamak üzere, çalışmayan nüfusun/yedek iş gücünün, çalışabilir pozisyona sokulmaya yönelik hazır halde tutma çabası sarf etmekte olup, emek dışı yapısal bir biçim görünürlüğüne sahiptir. Çalışabilir emek gücünün yeniden üretime sokulması üzere, kapitalist birikimin yapısal eklemi olarak sosyal yardımlar, emek gücü değerini korumaktadır.

Çalışabilir hâlihazırda olma biçimi olarak, çalışan nüfus beklentisini karşılamak noktasında emek gücünün yeniden üretimi, kapitalist sermaye rejimi açısından oldukça önemlidir. Nüfus, çalışma konusundaki gücünü ve yeteneğini korumak ve sürdürülebilirliğini sağlamak için, daha özelden yaşamsal gereksinimlerini karşılamak için kapitalist birikimin eklemi olan sosyal yardımlardan faydalanır. Bu faydalanma biçimi, ekonomik sosyal politik bir süreç olarak yönetsel erkin/iktidarın denetiminde sağlanmaktadır.

Kapitalist toplumlarda, teknik ilerleme doğal bir süreçte ilerleme kat etmektedir. Bununla birlikte aşırı özgürlükçü serbest rekabet, piyasa koşullarına ayak uyduramayan küçük üreticiyi, proletaryaya dönüştürmekte olup üreten konumunda olan küçük esnaf-küçük üretici, büyük sermayelere satın alınabilir ucuz iş gücü pozisyonuna sokulmaktadır (Luxemburg, 1995, s. 173).

Emek gücünü yeniden düzenleyen, karakterize eden kapitalist birikimin eklemi olan sosyal yardım rejimi, bireyin çalışma yeteneklerini canlı tutmakla birlikte, bireye bağımlı nüfusu yani aileyi, yaşamsal gereksinimlerini korumak ve

ailenin varlıksal sürekliliğini sağlamaktadır (Kutlu, 2015, s. 51). Emek gücünü kullanacak yeterlilikte olmayan, çalışmayan nüfusun çalışabilirliğini tekrar sağlamaları bakımından, emek gücünü yeniden kazanmaları açısından sosyal yardım mekanizmaları büyük önem taşımaktadır (Keyder ve Buğra, 2006, s. 17).

1.4.3. Yedek İş Gücü ve Sosyal Yardım

Gelişen teknolojik birikim ile çoğalan endüstriyel ürünler, eşyalar ve beraberinde alım gücünün zayıflaması, belli bir noktadan sonra, bireyin üretime dâhil olmasını güçleştirmiş, bireylerin acizlik ruh haline düşmesine sebep olmaktadır (Illich, 2000, s. 28).

Kapitalist üretim biçimi içerisinde, toplumsal ekonomik büyüme daha çok sermaye birikimiyle gerçekleşir (Kutlu, 2015, s. 53). Sermaye birikimi ve ekonomik büyümeyle paralel olarak emeğin gücünün yerine, makineleşme eğilimi kendini göstermektedir. Bu bağlamda kapitalist sermaye sisteminde, makineleşmeyle gelen sorunsal olarak işsizlik kaçınılmaz bir son olmaktadır. Başka bir deyişle, emek gücünün yeniden üretime sokulmayı bekleyen bir yedek iş gücü nüfusu var olmaktadır. Kapitalist üretimin artışıyla birlikte, makineleşmeye duyulan ihtiyaç artmakta olup; emek gücüne duyulan ihtiyaç ise sorunlu olarak azalmaktadır.

Kapitalist üretim rejimi, emek gücünün yedeğe alınmış biçimi olarak işsiz nüfus ve ekonomik politik eylem olarak sosyal yardım politikaları, iktidar erkenden, siyasetin rolünden bağımsız olarak belirlenmediğini, siyasal eylem ve süreçlerin çalışmanın sorunsallarıyla ilintili olduğu açıktır (Savaşkan ve Buğra, 2014, s. 29).

Türkiye’de Sosyal Yardım Rejiminin Oluşumu: Birikim, Denetim, Disiplin adlı eserinde, Kutlu şunları ifade etmektedir:

Emek gücünün yeniden üretimi için gerekli olan emeğin azalmasının bir sonucu olarak, açığa çıkan yoksul nüfusun korunması ve beslenmesine dönük sosyal yardımları uygulamaları, kapitalizmin bir sonucudur. Sosyal yardımlar ise, bir yandan ücretli çalışmaya muhtaçlık ve mecburiyetin ve muhtaç ve mecbur bırakılmışların diğer yandan ise, ücret gelirinden mahrumiyetin ve mahrum bırakılmışların yeniden üretimini garanti altına alan koşullarla birleşir (2015: 57-58).

Bu bağlamda anlaşılmaktadır ki, işsiz olan nüfusun diğer bir deyişle “stepne” görevi gören yedek işgücü nüfusu varlık sebebi, kapitalist sistemin işleyişinin determinist bir sonucu, bütünleşik ve ayrılmaz/koparılmaz bir parçasıdır.

Yine bu perspektifte bakıldığında, bireylerin sosyal yardım talep etme nedenleri arasında işsiz olmalarının, önemli oranda büyük etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Emek gücünün kısa ya da uzun süreli beklenmeye alınma durumu olarak ifade edilebilen işsizlik ile yoksulluk riski arasında orantısal bir ilişkiden söz edilebilir. Bu bağlamda çalışmayan bireylerin, sorumluluklarında bulunan ailelerin muhtaçlıklarının kısa veya uzun süreli giderilmesi için sosyal yardımlar rejiminin oldukça rasyonel, sistemli bir konuma getirilmesi gerekmektedir.

Kapitalist üretimin gelişimi ve makineleşme ile birlikte görülen/hız kazanan emek ve geçim kaynaklarından koparıma süreçleri ile yaşanan tarımsal bölünmelerin/parçalanmaların ardından, kırsal alandan ayrılıp kentlere,metropollere çalışmaya gelen nüfus, işsiz olan fazla nüfusun saklı bir parçasıdır. Bu işsiz nüfus, bir bağlamda yedek iş gücü konumundadır (Kutlu, 2015, s. 59).

Makineleşme ile hız kazanan seri üretim, dolayısıyla tarımsal alanda iş gücünün fazlalığına sebebiyet vermektedir. Tarımsal alanda mutluk bağlamda azalan tarımsal iş gücü ve buna yönelik azalan talep ile birlikte, işsiz nüfus, kentlere göç etmekte olup, hâlihazır durumda olan işsiz nüfusa dâhil olmaktadır. Bu dikey geçiş, özellikle, tarımsal alanlarda işsizliği tölere edecek alternatif çalışabilir alanların olmamasıyla yakından ilintilidir. Bu durumda göçün akım yönü kentlere doğru, yani alternatif iş imkânlarının olduğu bölgelere olmaktadır.

Kentlerdeki çalışabilir alan olarak iş, kırsal alandan göç eden ve istihdam edilebilir nüfusu karşılamada yetersiz kalabilmektedir. Arz talep dengesinin bütünlüğü sağlanamadığından yoksulluk kaçınılmaz bir son olmaktadır (Buğra, 2008, s. 35).

Kapitalist ekonomik üretim alanda yedek iş gücü konumunda olan nüfus, uzmanlaşmamış olduklarından, genel itibariyle düzensiz işlerde çalışmaktadır. Çalışma süreleri de uzmanlaşmamış olmalarına bağlı olarak, genel olarak kısa süreli olmakla birlikte bu nüfusun tekrar işsiz kalmaları yüksek bir ihtimaldir.

Eşitsizlik ve yoksulluk, kapitalist yaşamın biçiminin bütünleşik bir parçasıdır. Bu nedenle kapitalizm eşitsiz, heterojen toplumlar yaratır. Aktif çalışan nüfusun artık durumunda olan yedek iş gücü nüfusu, kapitalist ekonomik üretimin ayrılmaz bir parçası konumundadır. Zira kapitalizm, eşitsizlik ve yoksulluğun determinesi olduğundan, sürdürülebilirliğini, gelir ve yaşamsal eşitsizlikler üzerine kurmaktadır (Kutlu, 2015, s. 61).

İKİNCİ BÖLÜM: SOSYAL YARDIMLAR VE VİRANŞEHİR SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI

2.1. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıfları

Sosyal yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının hiç şüphesiz insan odaklı olup sağladıkları yardımlarla kişilere yönelik bir iyileştirme konumundadır. Bu yönüyle sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının kuruluş amaçlarına bakıldığında toplum bilincinin ve kamu sorumluluğunun ön plana çıktığı görülmektedir (Aydın, 2006, s. 44).

Sosyal devlet gerçekliği gereği, ülkemizde yoksullukla mücadelede yasal düzenlemelerde yer edinmiş olup, anayasanın temel gerekliliğindedir. Bu perspektifte Türkiye’de, yoksulluğa yönelik geliştirilen mücadele, girişim ve politikalar kapsamında son yıllarda Türkiye’nin hemen her tarafında sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları kurulmuştur. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının kuruluş amacı; ihtiyaç sahibi yoksul bireylerin, mutlak yoksulluk sorunu ile mücadele etmek, mutlak bağlamda yoksul bireylerin öncelikli ihtiyaçlarını, temel gereksinimlerin karşılanmasına destek olmaktır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, 3294 sayılı kanunun amacına uygun çalışmalar yapmak ve yoksul olan ihtiyaç sahibi bireylere nakdi ve ayni yardımda bulunmak gayesiyle, tüm il ve ilçelerde kurulmuştur. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları en etkin ve üretken organı mütevelli heyetlerinde, kamu erki ile birlikte sivil inisiyatiflere de yer vermeleri bu tip bir kurumsal nitelermeyi destekler görünmektedir (Yılmaz, 2009, s. 52).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, devletin mutlak bağlamda yoksul olan ve çeşitli nedenlerden işsiz kalan ya da bir süreliğine işsiz kalacak olan, özelde kendi vatandaşları için sağlamakla yükümlü olduğu ve temel hak ve hizmetlerden yararlanamayan muhtaç durumdaki vatandaşlara yardım etmek amacıyla il ve ilçede oluşturulmuştur (Haspolatlı, 2012, s. 2).

Nitekim Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma (SYD) Vakıfları, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümlerine istinaden Kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak üzere her il ve ilçede Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulmuştur(Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2018).

Resmî Gazetede 17.07.1986 tarihli ve 19167 sayılı yayımlanan 1986/11 sayılı genelgede Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfların genel amacını belirten şu ifadeler geçmektedir:

Bu Vakfın amacı; fakrı zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan, kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almayan (2022 sayılı Kanuna göre aylık alan kişiler dâhil) vatandaşlar ile geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkânı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişilere yardım etmek ve sosyal adaleti pekiştirici tedbirler almak suretiyle, gelir dağıtımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir (1986:9).

2.2.Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Resmî Gazetede 17.07.1986 tarihli ve 19167 sayılı yayımlanan 1986/11 sayılı genelgede de belirtildiği gibi yoksul, mutlak bağlamda ihtiyaç sahibi bireylere nakdi ve aynı yardım sağlamak amacıyla kurulmuştur. Şu süreçte, 81 il ve tüm ilçelerde olmak üzere 1002 adet Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Türkiye genelinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

2.2.1. Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının İdari Yapısı

Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının idari yapısı Vakıf Başkanı ve Vakıf Mütevelli Heyeti olarak iki yapıya bir yönetim düzeninden oluşmaktadır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında, mütevelli heyetin başkanı o il ya da ilçenin mülki idare amiridir. Vakıf Başkanı, mütevelli heyete başkanlık etmek ve vakıf iş ve işlemlerinin yürütülmesini sağlamak gibi görevlerden sorumludur. Türkiye'deki tüm Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında olduğu gibi Viranşehir SYDV öncelikli yetkili organı Mütevelli Heyeti'dir. Vakıf

Mütevelli Heyeti doğal ve seçilmiş üyeleri aşağıdaki tabloda detaylı olarak aktarılmıştır (Resmi Gazete, 1986, s. 10).

Tablo 2.2: Vakıf Mütevelli Heyeti Doğal Üyeler

İl Merkezlerinde	İlçelerde
Vali (Vakıf Başkanı)	Kaymakam (Vakıf Başkanı)
Belediye Başkanı	Belediye Başkanı
İl Milli Eğitim Müdürü	İlçe Milli Eğitim Müdürü
İl Sağlık Müdürü	Sağlık Grup Başkanı
İl Tarım Müdürü	İlçe Tarım Müdürü
İl Müftüsü	İlçe Müftüsü
Aile Ve Sosyal Politikalar İl Müdürü	

Kaynak: Resmi Gazete, 1986.

Vakıf mütevelli heyetin doğal üyeleri, heyetin sürekli ve daimi üyeleridir. Bu üyelere zaman sorunu olmayıp değişim ya da görev süresinin bitimi söz konusu değildir. Yapılacak tüm mütevelli heyet toplantılarına katılma zorunluluğu vardır.

Tablo 2.3: Vakıf Mütevelli Heyeti Seçilmiş Üyeleri

İl merkezlerinde	İlçelerde
Köy Muhtarı (Kendi aralarında seçecekleri bir kişi)	Köy Muhtarı (Kendi aralarında seçecekleri bir kişi)
Mahalle Muhtarı (Kendi aralarında seçecekleri bir kişi)	Mahalle Muhtarı (Kendi aralarında seçecekleri bir kişi)
STK Temsilcisi (Kendi aralarında seçecekleri bir kişi)	STK Temsilcisi (Kendi aralarında seçecekleri bir kişi)
Hayırsever Vatandaşlar (İl genel meclisinin seçeceği 2 kişi)	Hayırsever Vatandaşlar (İlçe genel meclisinin seçeceği 2 kişi)

Kaynak: Resmi Gazete, 1986.

Vakıf Müttevelli Heyeti Seçilmiş Üyeleri adından da anlaşılacağı üzere belli seçim sistemine ve belirli bir zaman dilimine tabidirler. Üyeler her yıl olmak üzere seçim usulüyle seçilir ve heyetin o yıl için yapılacak tüm toplantılarına katılırlar.

Vakıf organizasyonunun rasyonel olarak şekillenmesinin önemli avantajları olup bunlardan en önemlisi, Vakıf Başkanının Vali/Kaymakam olması hasebiyle sosyal yardım ve proje destek programlarının idari açıdan bölgedeki en yüksek idari amir tarafından desteklenmesi ve bölgedeki diğer kamu hizmetleri ile bağlantısının kurulabilmesidir.

2.2.2. Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının İşleyişi

Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Viranşehir ilçesinin sosyo-ekonomik varlığı perspektifinde yoksullukla mücadele kapsamında, kaynakların etkin bir biçimde kullanılmasını sağlamaktadır. Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, mutlak bağlamda yoksul olan nüfusun, temel ihtiyaçlarını karşılamaktan yoksun nüfusun, en yoksul diliminde yer alan vatandaşları ayni ve nakdi olarak sosyal yardımlarla desteklemek; üretim ve istihdama yönelik projeleri sürekli kılarak vatandaşların toplumsal hayata entegre olmalarını sağlamak, sosyal yardımların etkin bir biçimde dağıtılmasını sağlamak gibi faaliyetlerini sürdürmektedir (Resmi Gazete, 1986, s. 9).

Vakıflar, devlet ile yoksul ihtiyaç sahibi bireylerin arasında ayni ve nakdi sosyal yardımların doğrudan ve en kısa sürede vatandaşa ulaştırılması açısından bir köprü görevi görmektedirler. Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Müttevelli Heyetinde görev alanlar Tablo 2.4’de şu şekilde belirtilmiştir:

Tablo 2.4: Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Mütevelli Heyeti

DOĞAL ÜYELER	SEÇİLMİŞ ÜYELER
Belediye Başkanı	Köy Muhtarı
Mal Müdürü	Mahalle Muhtarı
İlçe Milli Eğitim Müdürü	STK Temsilcisi
Sağlık Bakanlığının İlçe üst görevlisi	Hayırsever Vatandaşlar (2 kişi)
İlçe Tarım Müdürü	
İlçe Müftüsü	

Kaynak: Resmi Gazete, 1986.

Buna göre Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının çalışmalarını yürütmek üzere oluşturulan Vakıf Mütevelli Heyeti; muhtaç durumda olan ihtiyaç sahibi kişileri tespit eder. Vatandaşların müracaatlarını değerlendirip kimlerin hak sahibi konumunda olduğunu tespit etmek ve bunlara gerekli yardımları yapmak mütevelli heyetinin öncelikli önemli görevleri arasında yer alır. Vakfın norm kadro kapsamında yani ihtiyaç oranında personel ihtiyacını tayin eder. Ayrıca personellere ödenecek maaşın miktarını da belirler ve gerektiğinde personellerin işlerine son vermek gibi görev ve yetkileri de vardır (Resmi Gazete, 1986, s. 10).

2.2.3. Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının Sosyal Yardım Faaliyetleri

2.2.3.1. Aile Yardımları

Diğer il ve ilçelerde bulunan vakıflarda olduğu gibi Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı da Gıda Yardımları ve Yakacak Yardımlarını ihtiyaç sahibi ailelere yönelik yapmaktadır. Yapılan yardımlar, Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı açısından, başvuru kayıt formu ile yapılan başvuru sonrasında gerçekleştirilen hane incelemesi sonrasında, vakıf sosyal yardım

ve inceleme görevlisinin hazırladığı rapor ve ardından Mütevelli Heyeti'nin verdiği kararlara dayanmaktadır.

Sosyal yardımlar genel müdürlüğünce farklı nedenlerden dolayı yoksul olan ihtiyaç sahibi ailelerin mutlak yoksulluklarını gidermeye yönelik gıda gibi en temel ihtiyaçların karşılanması amacıyla Ramazan ayında Kurban Bayramı öncesinde yılda iki kez Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına kaynak aktarılmaktadır. Vakfa aktarılan bu kaynak, aynı zamanda diğer tüm SYDV'ler aracılığıyla ihtiyaç sahibi ailelere kömür yardımı yapılmaktadır. İhtiyaç sahibi ailelere 500 kilogram kömür verilmektedir. Ayrıca, Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, çok kötü şartlarda olan, oturulamayacak derecede eski bakımsız ve sağlıksız evlerde yaşayan muhtaç ailelere, evlerinin bakım ve onarımlarını yapmaları için aynı veya nakdi yardımlar yapmaktadır. Bu yardım programı sayesinde, sağlıksız bir ortamda yaşamak zorunda olan aileler, daha sağlıklı bir ortamda hayatlarına devam etmeleri sağlanılmaktadır (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2018).

Çalışmanın daha anlaşılır ve sistemli olması bakımından Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından nicel veriler alınmıştır. Konuyla ilgili olarak Viranşehir SYDV tarafından vatandaşlara verilen Gıda Yardım kayıtları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 2.5: Viranşehir Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı Gıda Yardımı

Kadın	58313
Erkek	1921
Şehir merkezi	35452
Köy	24782
Toplam	60234

Kaynak: Viranşehir SYDV, 2018.

Tablodaki bilgiler öncelikle şunu betimlemektedir ki Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından büyük bir nüfus çoğunluğuna gıda yardımları yapılmaktadır. Gıda yardımlarını alan bireylerin sayıca çok yoğun olması

ve bunların dağıtılan yardımları birden fazla kez almaları, aslında bu bireylerin vakıf yardımlarına bağımlı hale geldikleri gösterir niteliktedir.

Köyde ikamet eden bireylerin de gıda yardımlarını almaları, bireylerin Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına bağımlı hale geldikleri göstermektedir. Tabi ki muhtaç durumunda olan bireyler vakıflara başvuracak ve ihtiyaçları asgari oranda karşılanacaktır. Ancak; özellikle köyde yaşayan bireylerin gıda yardımlarını almaları ve kadınların sayıca fazla olmalarından ötürü, bu durum akıllara kişilerin herhangi bir emek sarf etmeden hazır olarak sunulan bu aynı ya da nakdi yardımlara bağımlı olabileceklerini düşüncesini getirmektedir.

Devletin sosyal politika kurumu olarak vakıflar, yoksul ve kendilerini yoksul olarak kabul eden sınıfın yaşam ve geçimindeki yerinde giderek artış göstermiş ve kalıcı hale gelmiş, merkezileşme eğilimine girmiş ve yardım alanlar için bir geçim kaynağı olarak algılanmıştır. Bu bağlamda, yapılan yardımların hak olarak algılanması, devlet tarafından veriliyor olması ve belirli bir karşılığı olmaması ve belirli bir alışkanlığa dayanıyor olmasından kaynaklı gibi gözükmektedir (Kutlu, 2015, s. 204-206).

Viranşehir sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfından edinilen verilere göre, Viranşehir köy ve kent merkezini kapsayacak şekilde toplamda 2048 ailenin *Genel Muhtaç* adı altında listelendiğini ve bunlara her ay düzenli bir şekilde gıda yardımının verildiği görülmektedir. Genel muhtaç olarak bireylerin kategorileştirilmesi ve bunlara düzenli olarak her ay gıda yardımı verilmesi, bireylerin Viranşehir sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfına ne oranda bağımlı hale geldikleri görülmektedir.

Vakıftan birden fazla kez gıda yardımı alan ailelere yönelik yapılan araştırma sırasında **Görüşmeci 4, 36, E.** ile yapılan görüşmede, “*Abi vallahi iş yok, yoksa kim vakfa muhtaç olmak ister ki ?*” ve **Görüşmeci 2, 38, E.** ile yapılan görüşmede, “*Devlet bana iş bulsun, gidip çalışayım vakfa muhtaç olmayayım.*” sözleriyle bireylerin işsiz oluşları, onların vakıf sosyal yardımlarına muhtaç hele geldiklerini göstermektedir. Ayrıca işsizlik durumlarının uzun süre devam etmesi sonucunda bireylerin, vakıflara bağımlı hale gelmeleri kaçınılmaz bir son olarak görülmektedir.

Elde edinilen verilerle göre, Viranşehir vakfından düzenli olarak her ay gıda yardımı alan genel muhtaç listesi, 1732 kişi ile daha çok kadınlardan oluşmaktadır. Kadınların Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından verilen gıda yardımlarını talep etmeleri ve kendilerine verilmeleri, insanların vakıflara bağımlı hale geldikleri düşüncesini doğurmaktadır. Nitekim daha önce de belirttiğimiz gibi gıda yardımlarını talep edenlerin sayıca çoğunluğu kadınlardan oluşması, bunun kanıtıdır. Yine genel muhtaç listesinde olan kadınlardan **Görüşmeci 12, 45, K.** ile yapılan görüşmede “*Allah devletimizden, vakıftan razı olsun, ne zaman vakfa gidersek bize gıda için yardım veriyor. Vakıf yardım verdikçe gidip alıyoruz.*” ve **Görüşmeci 7, 55, K.** ile yapılan görüşmede “*Kocam doğru düzgün çalışmıyor ve bana mutfak için para vermiyor. Çocuklarım da okula gidiyor. Vakıf yardımlarına mecburum.*” şeklindeki sözleriyle, vakıf yardımlarına ne oranda muhtaç ya da bağımlı oldukları anlaşılmaktadır. Nitekim burada çalışmama refleksinin bir alışkanlık haline geldiği söylenebilir. Vakıf sosyal yardımları bireylerin sürekli çalışma biçimlerini, keyfi bir çalışma, partime durumuna götürdüğü söylenebilir. Dolayısıyla çalışmanın önemsenmemesinin alışkanlık halini alması sonucunda (Torstein, 2005, s. 31) vakıf sosyal yardımlarına olan bağımlılık kaçınılmaz bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

2.2.3.2.Özel Amaçlı Yardımlar

Özel amaçlı yardımlar, yine tüm Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında olduğu gibi Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında da muhtaç durumundaki bireylere verilmektedir. Genel olarak vatandaşların temel ihtiyaçları olan yiyecek gereksinimlerini karşılayan Aşevi ve olağanüstü durumları kapsayan durumlar için Afet Yardımları bu yardım türünde verilmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma vakıflarının öncelikli hizmet anlayışları içerisinde mutlak kategoride yoksul olan insanlara hizmet duygusu yapmaktadır. Aş evleri Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma vakıfları tarafından sağlanan önemli bir türü olup, hali hazırda Viranşehir SYDV eliyle, fakirliğin yoksulluğun şiddetli oranda yaşandığı 282 aileye, özellikle yaşlı, dul ve engelli muhtaç kişilerinde de olduğu toplamda 1074 kişiye günlük yemek sunulmaktadır (Viranşehir SYDV, 2018).

2.3.Düzenli Merkezi Yardımlar

Düzenli merkezi yardımlar, muhtaçlık durumu yapılan hane incelemesi sonucunda tespit edilen yoksul ailelere verilen yardımlardır. Bu yardım programından, muhtaç asker aileleri ve asker çocukları, eşi vefat etmiş kadınlar, 65 yaş üstü yaşlı kişiler, en az %40 oranında engelli raporu olanlar ve ortaöğretime kadar öğrencilik durumunda olan çocuklar ve doğum yapan kadın ve okul öncesi konumunda olan çocuklar faydalanmaktadır (Viranşehir SYDV, 2018).

Düzenli merkezi yardımlar, adından da anlaşılacağı üzere sürekli ve düzenli olup belirli bir zaman dilimini belirtmektedir. Yani ihtiyaç sahibi kişilere aktarılan yardımlar, belirli bir zaman dilimine sahiptir. Bu bağlamda, ihtiyaç sahibi aileler alacağı yardımların gününü ve miktarını bilerek giderlerini yani aile ekonomilerini bir düzende tutabilmektedirler.

2.3.1. Muhtaç Asker Ailelerine Yönelik Düzenli Nakit Yardım Programı (MAAY)

Muhtaç asker ailelerine yönelik düzenli nakit yardım programında, ihtiyaç sahibi bireylere aylık 250 TL'den, her iki ayda bir düzenli nakdi ödeme yapılır. Ailede iki ya da daha fazla asker olması halinde, her bir asker için ayrı ödeme yapılır. Muhtaç asker ailelerine yönelik düzenli nakit yardım programına askere gitmiş kişinin geride bıraktıkları ailesi başvuru yapar. Buradaki temel düşünce, askere giden bireyin geride bıraktığı ailesine yönelik asgari oranda yardım edebilmektir. Dolayısıyla, gidecek olan kişinin, ihtiyaç sahibi olduğu durumda ve bu mütevellî heyeti kararıyla tespit edildiğinde, resmi nikâhlı eşi veya şahıs evli değilse anne/babası bu yardım programından faydalandırılır. Muhtaç Asker Ailelerine Yönelik Düzenli Nakit Yardım programından öncelikli olarak askerin eşi, annesi ya da babasıyla (askerin annesi vefat durumunda) sınırlandırılmıştır (Resmi Gazete, 2013).

Buradaki temel düşünce, zorunlu askerlik görevinde bulunun askerin, geride kalan ailesine yönelik iyileştirici, destekleyici yardımlarda bulunmasıdır. Nitekim askerde bulunun birey evli ise yardımın hak sahibinin öncelikli olarak eşinin olması, bu düşünceyi doğrular niteliktedir. Muhtaç asker ailelerine yönelik düzenli nakit

yardım programına, askere gitmiş veya gidecek olan kişi evli ise, sadece resmi nikâhlı eşin başvurusunun alınması ve sadece resmi nikâhlı eş bu yardım programından faydalandırılmasının bir önemi ortaya çıkmaktadır. Bu perspektifle, gayri resmi evliliğin kabul edilmediği ve aslında resmi nikâha yönelik bir teşvikinde olduğu anlaşılmaktadır.

Aşağıdaki tablo, tüm sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından verildiği gibi, Viranşehir sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfından muhtaç asker ailelerine yönelik düzenli nakit yardımını alan bireyleri göstermektedir.

Tablo 2.6: Muhtaç Asker Ailelerine Yönelik Nakit Yardımı

Şehir merkezi	1641
Köy	1638
Toplam	3279

Kaynak: Viranşehir SYDV, 2018.

Tabloya bakıldığında, köy ve şehir merkezinde ikamet eden insanların da muhtaç asker ailelerine yönelik düzenli nakit yardımından faydalandığı görülmektedir. Başka bir deyişle, tüm sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarında olduğu gibi, Viranşehir sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı tarafından da verilen muhtaç asker ailelerine yönelik düzenli nakit yardımından, gerek şehir merkezinde yaşayan insanların gerekse de konum olarak vakıftan oldukça uzakta yaşayan insanların haberdar olması çok önemli bir unsurdur.

2.3.2. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Düzenli Nakit Yardım Programı

Söz konusu yardım programının hedef kitesini 3294 sayılı kanun kapsamında bulunan eşi vefat etmiş ve muhtaç durumda bulunan, kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almayan kadınlar teşkil etmektedir. Eşi vefat etmiş kadınlara yönelik düzenli nakit yardımı, ihtiyaç sahibi kişilere, aylık 250 TL'den her iki ayda bir düzenli nakdi ödeme yapılmaktadır. Bu yardımı alabilmesi için, kadının kocasıyla aralarında resmi nikâhın olması gerekmektedir. Yani imam nikâhlı olması durumunda şahıs, bu yardımdan

faydalanamaz. Eşi ölen kişinin, eşinin ölümünden önce, eşiyile resmi olarak boşanmışsa, başvuruyu yapan şahıs başvurusunu yapmış olsa bile, resmiyette boşanmış sayıldığından, bu yardımdan faydalanamaz (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2012).

Aile ve sosyal politikalar bakanlığının 16.02.2012 tarih ve 2012/6 sayılı genelgesinde, eşi vefat etmiş kadınlara yönelik Düzenli Nakit Yardım Programı hakkında şu açıklamalar geçmektedir:

Eşi vefat eden Kadınlara yönelik yardım programından faydalanmak için başvuru yapan kişinin aynı zamanda 2022 sayılı kanuna göre Yaşlı veya özürlü maaşı alması durumunda 2 kişi yardım programından sadece birini tercih edebilecektir. Eşi vefat eden kadınlara yönelik yardım programından faydalanmak için başvuru yapan kişinin aynı zamanda Evde Bakım Aylığı uygulaması kapsamında “özürlüye bakan kişi olarak (bakıcı)” hak sahibi olması durumunda, asgari ücret düzeyinde bir geliri olduğundan dolayı... Ayrıca başvuru yapan kişinin aynı hanede birlikte yaşadığı çocuklarının Sosyal Güvenlik kapsamında olması durumunda 3294 sayılı kanuna göre muhtaçlık tespitinin hane yaklaşımı göz önünde bulundurularak yapılması nedeniyle bu kişi eşi vefat eden kadınlara yönelik yardım programından faydalandırılmayacaktır (2012: 2).

Tablo 2.7: Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Düzenli Nakit Yardımı

Şehir merkezi	1194
Köy	820
Toplam	2014

Kaynak: Viranşehir SYDV, 2018.

Tabloya bakıldığında, Muhtaç Asker Ailelerine Yönelik Düzenli Nakit Yardımında olduğu gibi Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Düzenli Nakit Yardımı da köy ve şehir merkezinde ikameden eden insanların, bu yardımdan orantılı bir şekilde faydalandığını göstermektedir. Başka bir deyişle, tüm sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarında olduğu gibi, Viranşehir sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfi tarafından da verilen eşi vefat etmiş kadınlara yönelik düzenli nakit Yardımından, gerek şehir merkezinde yaşayan insanların gerekse de konum olarak vakıftan oldukça uzakta yaşayan, yani kırsal alanda yaşayan insanlar, verilen yardımlardan haberdardır.

2.3.3. Şartlı Eğitim Yardımı

Temel amaç, eğitim sürecinde olan çocukların eğitim sürekliliği olup, kız ve erkeklere farklı oranda nakdi yardım yapılmaktadır. Şartlı eğitim yardım bağlamında, her ayı için; okulöncesi/anaokulu ve ilköğretimdeki erkek çocuklarına aylık 35 TL, okulöncesi/anaokulu ve ilköğretimdeki kız öğrencilerine aylık 40 TL; ortaöğretimde, eğitim gören erkek öğrencilere aylık 50 TL ve ortaöğretimde eğitim öğretim gören kız öğrencilerine ise aylık 60 TL ödeme yapılır. Ödemeler, eğitim öğretim sürecinde ve o yıl içerisinde toplamda 10 ay süreyle verilir (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2018).

Tablo 2.8: Şartlı Eğitim Yardımları Ücreti Tablosu

İlköğretim		Ortaöğretim	
Erkek	Kız	Erkek	Kız
35 TL	40 TL	50 TL	60 TL

Kaynak: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2018.

Kız çocukları eğitim ve öğretim konusunda, özellikle ülkemizde oldukça desteklenmektedir. Türkiye'nin birçok bölgesinde kız çocukların okumalarını desteklemek üzere farklı birçok projeler yapılmaktadır. “Baba Beni Okula Gönder” ve “Haydi Kızlar Okula” projeleri bu savı destekler niteliktedir.

Aydın Doğan Vakfı tarafından geliştirilen Baba Beni Okula Gönder ve Kız Çocukları Okulu Hiç Bırakmasın projeleri Türkiye’de ekonomik yetersizlik ve aile baskısı gibi nedenlerle okula gidemeyen kız çocukların eğitimlerine devam etmelerini amaçlamaktadır (Eğitim Projeleri, 2019).Yine UNICEF ve MEB işbirliğinde geliştirilen Haydi Kızlar Okula projesi, kızların okula gitmesini engelleyen karmaşık ekonomik ve toplumsal etmenler dizisini ele almaktadır (Eğitim Projeleri, 2018).

Tüm bunlara ek olarak, eğitim öğretim süresince kız çocukların okumalarına karşılık verilen nakit yardımları da oldukça önem arz etmektedir. Nitekim Tablo

2.8'e bakıldığında kız çocukların nakit yardım tutarı erkeklere oranla daha fazladır. Bu durum hem ilköğretim için hem de orta öğretim için geçerlidir.

Kız çocuklarına yönelik uygulanan pozitif ayrımcılık, sosyal demokratik ülkelerin öncelikli siyasal sosyal hizmet programları arasında yer edinmektedir. Eğitimin öncelikli ve ilk basamaklarından başlanarak (anaokulu dâhil), orta öğretimin son anına kadar kız çocuklara sağlanan ekonomik yardımlar, bahsedilen sosyal demokratik hizmet programlarının işlevselliğini göstermektedir. Bu yardım türünün başka bir önemi de çocuğun okula devamlılığı sağlanılmaktadır.

Tabloya bakıldığında görülmektedir ki kız çocukların eğitim sürekliliği durumunda aldıkları ve alacakları para her zaman erkek öğrencilere oranla daha fazladır. Bu da gösteriyor ki, okuma yazma ya da okullaşma konusunda erkeklere oranla çok geride olan kız öğrencilerin, eğitim sürekliliğini sağlamada pozitif bir ayrımcılığın sağlandığı anlaşılmaktadır. Bu yardım türünde anne rolü ön plana çıkmaktadır. Yani okula devam eden öğrencilere verilen yardımlar annelerin hesaplarına aktarılmaktadır.

Şartlı eğitim yardımı kapsamında, öğrencilerin eğitim sürekliliğini hedef alındığı yapılan incelemeler dâhilinde anlaşılmıştır. Nitekim eğitim paralarının düzenli olarak ödenebilmesi için, çocuklarında düzenli bir şekilde okula devam etmeleri gerekmektedir. Öğrenciler, bir ay içerisinde dört günden fazla devamsızlık yaparsa eğer, o ay için bu yardımı aile alamazlar.

Tablo 2.9: Şartlı Eğitim Yardımı

Kız Çocuğu	25239
Erkek Çocuğu	29042
Şehir merkezi	29372
Köy	24909
Toplam	54281

Kaynak: Viranşehir SYDV, 2018.

Şartlı Eğitim Yardımını alan erkek çocukları, tabloya göre sayısal olarak kız çocuklarından ne kadar da fazla görünse de, bu rakamlar ile kız çocukların

okullaşmaları azımsanmayacak seviyelere ulaştığı söylenebilir. Nitekim eğitimde kızların okumasını hedefleyen çalışmaların ya da projelerin amaçlarına ulaştığını göstermektedir. Nitekim tabloya bakıldığında, kız ve erkek öğrencilerin sayıca birbirlerine yakın bir değerde olduklarını görebilmekteyiz.

Tablo aslında bizlere asıl üzerinde düşünülmesi gereken noktayı tüm açıklığıyla göstermektedir. O da şu ki, kırsal alanlarda yani köylerde eğitime aktif bir şekilde devam etme oranı oldukça fazla bir değere sahiptir. Kırsal alanlarda yaşayıp eğitime aralıksız devam edip şartlı eğitim yardımı alan çocuklara bakıldığında 24909 gibi önemsenecek bir değer ortaya çıkmaktadır. Bununla ilintili olarak yine istatistik bizlere önemli veriler sunmaktadır. Şehir merkezinde eğitime devam eden öğrenciler ile kırsal alanlarda eğitime devam eden ve şartlı eğitim yardımını alan öğrencilerin sayıca birbirine yakın değerlerdedir.

Merkezi yardımlar olarak kategorileştirilmiş şartlı eğitim yardımı, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları aracılığıyla yapılan incelemeler sonrasında hak sahiplerine aktarılmaktadır. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, bireyler ile siyasal erk arsında köprü görevini üstlenmiş önemli bir tampon kurumdur. Bu kurumsallaşma ve ivedi çalışma sistemi vakıfların özünü oluşturmaktadır. Dolayısıyla, kaynak olarak aktarılmayı bekleyen nakit yardımlar olmakla birlikte, bunların doğru bir şekilde ve doğru kişilere gerekli zamanlarda aktarılması önemli bir unsurdur.

2.3.4. Şartlı Sağlık Yardımı

2.3.4.1.Şartlı Çocuk Sağlık Yardımı

Çocuğun doğumundan itibaren, çocuğun sağlık takibini her ay düzenli bir şekilde yapan, öncelikli olarak anneye, babaya ya da çocuğun bakımını üstlenen ailenin 18 yaşından büyük herhangi bir bireyine, her bir kız ya da erkek çocuk için en fazla 6 yaşına kadar aylık 35 TL yardım yapılır. Temel amaç, çocuğun sağlığının doğumdan itibaren sürekli takip ve denetim altında tutulmasıdır. Bu yaklaşımla, bilinçli ve sağlıklı bireylerin yetişmesi amaçlanmaktadır. (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2018).

Tablo 2.10: Şartlı Çocuk Sağlık Yardımı

Kız Çocuğu	25257
Erkek Çocuğu	25991
Şehir Merkezi	26196
Köy	25052
Toplam	51248

Kaynak: Viranşehir SYDV, 2018.

Şartlı çocuk sağlık yardımını alan erkek ve kız çocukları sayıca birbirilerine çok yakın bir değerdedir. Tablo, aslında bizlere asıl üzerinde düşünülmesi gereken noktayı tüm açıklığıyla göstermektedir. Kırsal alanlarda yani köylerde şartlı sağlık yardımı alabilmek için tüm sağlık kontrollerin yapılması gerekmektedir. Kırsal alanlarda yaşayıp kontrolleri aralıksız devam edip şartlı sağlık yardımı alan çocuklara bakıldığında 25052 gibi önemsenecek bir değer karşımıza çıkmaktadır. Bununla ilintili olarak yine istatistik bizlere önemli veriler sunmaktadır. Şehir merkezinde öncelikli sağlık kontrollerine devam eden çocuklar ile kırsal alanlarda sağlık kontrollerine devam eden ve şartlı sağlık yardımını alan çocuklar, sayıca birbirine yakın değerlerdedir.

Merkezi yardımlar olarak kategorileştirilmiş şartlı sağlık yardımı, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları aracılığıyla yapılan incelemeler sonrasında hak sahiplerine aktarılmaktadır. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, bireyler ile siyasal yönetim arsında köprü görevini üstlenmiş önemli bir tampon kurumdur. Bu kurumsallaşma ve ivedi çalışma sistemi, vakıfların özünü oluşturmaktadır. Dolayısıyla, kaynak olarak aktarılmayı bekleyen nakit yardımlar olmakla birlikte, bunların doğru bir şekilde ve doğru kişilere gerekli zamanlarda aktarılması önemli bir unsurdur.

2.3.4.2.Şartlı Gebelik Yardım

Şartlı Gebelik Yardım Programı, ihtiyaç sahibi gebe kadınlara, en fazla 9 aya kadar, aylık 35 TL verilen merkezi yardım türüdür. Doğum gerçekleştiği zaman gebe kadına bir sefere mahsus 75 TL ödeme yapılmaktadır. Ayrıca doğumdan sonraki 2

aylık süre için, sağlık takipleri yapıldığı sürece aylık 35 TL olmak üzere toplamda 70 TL merkezi yardım verilmektedir (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2018).

Tablo 2.11: Şartlı Gebelik Sağlık Yardımı

Şehir merkezi	5294
Köy	4131
Toplam	9425

Kaynak: Viranşehir SYDV, 2018.

Daha önce de belirtildiği gibi, tabloya bakıldığında oldukça önem az eden görüntü, köy ve şehir merkezinde ikameden eden insanların yani hak sahiplerin hemen hemen tümü, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları aracılığıyla aktarılan yardımlardan faydalanmaktadır.

Nitekim şartlı gebelik yardımı da bunlar arasında yer almaktadır. Başka bir deyişle, tüm sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarında olduğu gibi, Viranşehir sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı tarafından da verilen şartlı gebelik yardımından, gerek şehir merkezinde yaşayan insanların gerekse de konum olarak vakıftan oldukça uzakta yaşayan insanların haberdar olması çok önemli bir unsurdur.

2.3.5. Öksüz/Yetim Yardım Programı (Öyp)

Öksüz-yetim yardım programında, şartları sağlayan ihtiyaç sahibi yoksul bireylere yani hak sahibi kişilere, sahip oldukları her bir çocuk başına 100 TL ödeme gerçekleştirilir. Ödemeler, her iki ayda bir düzenli ve nakdi olarak yapılır(Pamukkale SYDV, 2018).

Tablo 2.12: Öksüz-Yetim Yardımı

Kız çocuğu	650
Erkek çocuğu	703
Şehir merkezi	589
Köy	764
Toplam	1353

Kaynak: Viranşehir SYDV, 2018.

Yine diğer yardım türlerinde olduğu gibi öksüz yetim yardımı, tüm sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarıyla birlikte, Viranşehir sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı tarafından hak sahiplerine aktarılmakta olup bu yardımdan, gerek şehir merkezinde yaşayan insanların gerekse de konum olarak vakıftan oldukça uzakta yaşayan insanların haberdar olması çok önemli bir unsurdur.

2.3.6. Asker Çocuğu Yardım Programı (Açp)

Asker çocuğu yardım programında, ihtiyaç sahibi yoksul bireylere, yani hak sahibi kişilere, sahip oldukları her bir çocuk başına 100 TL ödeme gerçekleştirilir. Ödemeler, her iki ayda bir düzenli ve nakdi olarak yapılır(Pamukkale SYDV, 2018).

Tablo 2.13: Asker Çocuğu Yardımı

Kız çocuğu	127
Erkek çocuğu	142
Şehir merkezi	135
Köy	134
Toplam	269

Kaynak: Viranşehir SYDV, 2018.

Tablo, önceki yardım türlerinde olduğu gibi Asker çocuğu yardım programı için de benzer değerler vermektedir. Yine hak sahiplerinin hem şehir merkezinde hem de konum olarak vakıftan oldukça uzakta yaşamalarına rağmen, birbirine yakın

oranlarda olması, insanların vakıf tarafından aktarılan yardımlara ulaşabilirlik konusunda hiçbir sorun yaşamadıkları anlamına gelmektedir.

2.3.7. Engelli Aylığı

Engelli aylığı, 18 yaşından büyük, %40 ve üzeri engelli olan vatandaşlara verilen aylıktır. Şahsın engelli sayılabilmesi için, yetkiye sahip hastanelerden, heyet raporunu almaları gerekmektedir. Engelli aylığının alınabilmesi için kişinin aktif SGK kaydının olmaması gerekmektedir. Fayda sahibi bireyin engel oranına göre aldığı aylığın da miktarı değişmektedir. Kişinin engel oranı %40-%69 arasında ise, ödemeleri yaşlı aylığının iki katı; kişinin engel oranı %70 ve üzeri ise ödemeleri yaşlı aylığının üç katı olarak hesaplanmaktadır (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2018).

Tablo 2.14: Engelli Aylığı Yardımı

Kadın	1471
Erkek	1931
Şehir merkezi	2072
Köy	1330
Toplam	3402

Kaynak: Viranşehir SYDV, 2018.

Önceki yardım aylıklarında olduğu gibi tablo, engelli yardım programı için de benzer değerler vermektedir. Yine hak sahiplerinin hem şehir merkezinde hem de konum olarak vakıftan oldukça uzakta yaşamalarına rağmen, birbirine yakın oranlarda olması, insanların vakıf tarafından aktarılan yardımlara ulaşabilirlik konusunda hiçbir sorun yaşamadıkları anlamına gelmektedir.

2.3.8. Engelli Yakını Aylığı

Engelli yakını aylığı, 18 yaşından küçük, %40 ve üzeri engelli olan vatandaşların velisine, engelli kişilere bakması karşılığında verilen aylıktır. Şahsın engelli sayılabilmesi için, yetkiye sahip hastanelerden, heyet raporunu almaları gerekmektedir. Engelli aylığının alınabilmesi için hem bakıcı kişinin hem de hanede

yaşayan herhangi birinin sosyal güvence kaydının olmaması ve engelli kişiyle aynı hanede yaşaması gerekmektedir. Fayda sahibi bireyin engel oranına göre aldığı aylığın da miktarı değişmektedir. Kişinin engel oranı %40-%69 arasında ise, ödemeleri yaşlı aylığının iki katı; kişinin engel oranı %70 ve üzeri ise ödemeleri yaşlı aylığının üç katı olarak hesaplanmaktadır (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2018).

Tablo 2.15: Engelli Yakını Aylığı Yardımı

Kız çocuğu	588
Erkek çocuğu	861
Şehir merkezi	795
Köy	654
Toplam	1449

Kaynak: Viranşehir SYDV, 2018.

Engelli yardım aylığında olduğu gibi, engelli yakın aylığında da benzer değerler karşımıza çıkmaktadır. Gerek şehir merkezi gerekse de kırsal alanlarda yaşayan insanların oranları birbirine yakın değerlerde olduğu görülmektedir. Tablo, Engelli yakını yardım programı için de benzer değerler vermektedir. Yine hak sahiplerinin hem şehir merkezinde hem de konum olarak vakıftan oldukça uzakta yaşamalarına rağmen, birbirine yakın oranlarda olması, insanların vakıf tarafından aktarılan yardımlara ulaşabilirlik konusunda hiçbir sorun yaşamadıkları anlamına gelmektedir.

2.3.9. Yaşlı Aylığı

65 yaş ve üzerindeki muhtaç durumundaki vatandaşlara verilen aylıktır. Vatandaşlar, engelli ya da yaşlı aylıklarından sadece birinden faydalanabilirler. Ayrıca, evde bakım aylığı alan birey, yani bakıcı konumunda olan birey, engelli yakını aylığı alamamaktadır. Ancak bu durum engelli yakını aylığı almaya sorun teşkil etmez. Yani kişi hem yaşlı aylığı alıp aynı zamanda, engelli yakını aylığı da alabilmektedir. Engelli aylığı, engelli yakını aylığı ve yaşlı ödemeleri 3 aylık

dönemler halinde gerçekleşir. Tüm ödemeler için ödeme dönemleri Mart, Haziran, Eylül ve Aralık olarak belirlenmiştir (Resmi Gazete, 1992:1).

Tablo 2.16: Yaşlı Aylığı Yardımı

Kadın	2878
Erkek	1839
Şehir merkezi	2356
Köy	2361
Toplam	4717

Kaynak: Viranşehir SYDV, 2018.

Önceki yardım türlerine bakıldığında, genel bağlamda şehir merkezinde oranlar, kırsal alanlarda yaşayan bireylere göre sayıca daha fazlaydı. Ancak yaşlı yardım aylığı için tersi bir durum söz konusudur. Tabloya bakıldığında kırsal alanlarda yaşayıp yaşlılık yardım programından faydalanan bireylerin sayıca, kent merkezine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum sanırım şehir merkezlerinde yaşayan bireylerin genç ve orta yaş aralığında olmasıyla alakalıdır. Kırsal alanlar için ise, yaşlı nüfusun, tüm nüfusa oranla daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Tabloya göre, yine hak sahiplerinin hem şehir merkezinde hem de konum olarak vakıftan oldukça uzakta yaşamalarına rağmen, birbirine yakın oranlarda olması, insanların vakıf tarafından aktarılan yardımlara ulaşabilirlik konusunda hiçbir sorun yaşamadıkları anlamına gelmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: SAHA ÇALIŞMASI KURAMDAN ALANA

3.1. Araştırmanın Yöntemi Alan ve Kapsamı

Bu çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Sahada, nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanıldığından karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmada, *Anket ve Görüşme Tekniği* kullanılmış olup, örneklemin tüm üyeleriyle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Bu bağlamda, Viranşehir SYDV'den yardım alan kişilere yönelik sistematik gözlem geliştirilmiş olup, bu kişilere uygulanan *sosyal inceleme formu* kapsamında görüşmeler yapılmıştır.

Bu araştırma, Şanlıurfa'nın Viranşehir ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Viranşehir nüfus olarak oldukça yoğun bir görünüme sahiptir. 2017 sayımlarına göre 192.966 ile Viranşehir, Türkiye'de birçok ilden daha fazla nüfusa sahiptir (TÜİK, 2018).

Araştırmanın burada yapılmasının nedenleri arasında, şehrin ekonomik yapısının çoğunlukla tarım ve hayvancılığa dayandığından ve farklı iş alanlarının olmayışından, insanlar genellikle bu bölgede hayvancılık yapmakta ve yılın bazı dönemlerinde mevsimlik tarım işlerinde çalışmaktadır. Buna bağlı olarak işsizlik bölge insanı için kaçınılmaz bir olgu durumundadır.

Nitekim Viranşehir sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfına son bir yıl içerisinde, ortalama yirmi bin civarında başvuru yapılmış olup bu başvuru Viranşehir'in toplam nüfusunun %10'dan fazla bir değerdedir. Araştırmanın bu bölgede yapılmasının nedenleri arasında, kişilerin kendilerini yoksul hissetmelerine yönelik inatçı duygular geliştirmeleri ve müdavim konumunda vakıf gıda yardımlarını defalarca talep etmeleri ve birden fazla kez almaları gelmektedir. Bireylerin kendilerini yoksul hissetmelerindeki inatçılıkları, vakıflardan beklenti içinde olmaları, yani bu inatçı durumları muhtemeldir ki başka vakıflar için de geçerlidir. Ancak bölgenin genel karakteristik özelliklerinin bilgisine sahip olma ve

bölgeye ve insanlarına dair geliştirilen gözlem ve yaşanan deneyimler ve alınan notlar, çalışmanın burada yapılmasını biraz daha olanaklı kıldı.

Şanlıurfa'nın doğusunda kalan Viranşehir, Harran ovasının bir uzantısı konumundadır. Viranşehir ovası, genel olarak düze yakın bir yapıya sahiptir. Viranşehir, konumu itibari ile iç bölgede olduğundan ekonomisinin temelini tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Viranşehir'in geniş ve verimli bir ovaya sahip olması tarım sektörünü geliştirmiş ve Karacadağ eteklerinde bulunan verimli meralar hayvancılığın gelişimine katkı sunarak ilçenin geçim kaynağının temellerini oluşturmuştur. GAP'in etkisi ve arazilerde sondaj kuyularının açılması, toprakların sulanmaya başlaması, ilçedeki sürülebilen tarım arazilerinin büyük bir kısmı sulu tarıma açılmış bulunmaktadır (<http://www.investsanliurfa.com>, 2018).

Viranşehir'in bu özelliği nedeniyle ilçede endüstriyel ürün olarak pamuk üretiminde büyük artış sağlanmış olup kurulan yeni fabrikalar, işsizliğin bir nebze azalmasında önemli rol üstlenmektedir. İpekyolu üzerinde konumlanmış Viranşehir'de ilçe ekonomisinin farklı bir ayağını oluşturan ticaret, Habur sınır kapısının kapanmasından sonra ilçedeki ticaret, büyük bir sekteye uğramıştır.

Bu araştırmanın evreni Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan birden fazla kez gıda yardım alan, yani genel muhtaç olarak kabul gören kişiler oluşturmaktadır. Araştırmamızın örneklemini tesadüfi olarak seçilmiştir. Buradaki amaç, tesadüfi örneklemede bireylerin örnekleme girmeye ihtimali ve örneklemin evreni temsil etme gücünün yüksek olmasıdır.

Bu araştırma, teorik ve uygulama olmak üzere iki düzeyde ele alınmıştır. Uygulama olarak bu çalışma, Viranşehir İlçesindeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan iki veya da fazla nakdi yardım alan, “*Müdavim*” konumunda olan, “*Genel Muhtaç*” olarak gruplandırılmış 66'sı kadın toplamda 100 kişilik bir örneklem grubu ile yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda gerçekleştirilmiştir.

Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na yıllık ortalama yirmi bin civarında başvuru yapılıyor. Nitekim son bir yıl içerisinde 19.504 kişi vakfa gıda yardımı başvurusunda bulunmuştur. Son bir yıl içerisinde yardım başvurusu kabul edilenlerin 2.487'si kadın, 6.136'sı erkektir. Vakfın yardım verme kriteri olarak

“*Muhtaçlık Sınırı*” kabul edilmektedir. 3294 sayılı sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik kanunu gereği kişi başı muhtaçlık sınırı 483 TL olup, yapılan yardımlarda bu sınır göz önünde tutuluyor. Hanenin kişi başı geliri bu sınırın üstünde olduğunda yardım başvurusu ret olunur. Kişinin sahip olduğu sosyal güvenlik güvence durumu ve menkul, gayrimenkul malvarlığı hesaplanır ve hanenin kişi başına düşen gelir elde edilir. Bu gelir muhtaçlık sınırının üzerinde ise yani 483 TL’yi geçiyorsa, yapılan başvuru müteveli heyet tarafından ret edilir (Viranşehir SYDV, 2018).

Basit bir örnek ile formüle edilirse, 10 kişilik bir ailenin toplam gelirleri 4830 TL’nin altında ise bu aile muhtaçlık sınırının altında kabul edilir. Bu bağlamda kişiler vakfa başvuru yaptığı takdirde kendisine vakıf sosyal yardımları aktarılır.

Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, kendilerine aktarılan periyodik paydan en çok gıda yardımı yapıyor. Nitekim son bir yıl içerisinde 19.504 kişi vakfa gıda yardımı başvurusunda bulunmuş ve başvuranların yarısına yakını bu yardımı almıştır. Viranşehir SYDV’nin kendi eliyle ihtiyaç sahibi kişilere aktardığı yardımlar, karakteristik olarak merkezi yardımlardan farklıdır. Vakfın sağladığı gıda yardımları, düzenli periyotlar halinde olmadığından adından da anlaşılacağı üzere düzenli merkezi yardımlardan farklıdır. Yani merkezi yardımlar belli aralıklarla kişilere aktarılır ve bu belirli aralıklar düzenli bir şekilde tekrarlanır. Örnek vermek gerekirse, 2022 engelli yardım aylıkları üç ayda bir düzenli olarak kişilere aktarılır (Viranşehir SYDV, 2018).

Bu bağlamda düzenli merkezi yardımlar, vakıf gıda yardımlarında olduğu gibi yine vakıf eliyle ihtiyaç sahibi kişilere aktarılır. Yine kıstas olarak *Muhtaçlık Sınırı* şartı aranmaktadır. 3294 sayılı sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik kanunu gereği kişi başı muhtaçlık sınırı 483 TL olup, yapılacak merkezi yardımlarda bu sınır yine göz önünde tutuluyor. Hanenin kişi başı geliri bu sınırın üstünde olduğunda gıda yardımlarında olduğu gibi merkezi yardım başvurusu ret olunur. Kişinin sahip olduğu sosyal güvenlik güvence durumu ve menkul, gayrimenkul malvarlığı hesaplanır ve hanenin kişi başına düşen gelir elde edilir. Bu gelir muhtaçlık sınırının üzerinde ise yani 483 TL’yi geçiyorsa, yapılan başvuru müteveli heyet tarafından ret edilir. Örnek vermek gerekirse, eşi vefat etmiş bir kadın diğer

adıyla, düzenli merkezi dul yardımı alabilmesi için SSK BAĞ-KUR gibi sosyal güvencesinin olmaması ve hanenin kişi başına düşen gelirleri de muhtaçlık sınırının üzerinde olmaması gerekmektedir (Viranşehir SYDV, 2018).

3.2. Görüşmecilerin/Hanelerin Demografik Özellikleri

Bireylerin yaşam koşullarını bizlere, onlarla ilgili açıklayıcı ön bilgi kazanmaktadır. Tesadüfi seçilen örneklemelerin yaşadıkları mahallelere bakıldığında, 40 civarında bir sayıyla şehrin getto bölgesi olarak görülen ve 11.754 kişi ile Viranşehir'in büyüklükte üçüncü mahallesi olan Şırnak mahallesinde yaşadıkları görülmüştür (Viranşehir İlçe Nüfus Müdürlüğü, 2018). Bu rakam örneklemimizin %40'ına denk düşerken; insanların sosyo-ekonomik ve kültürel olarak şehrin genel refah düzeyinden uzak kalan bölgelerde yaşamaları ile vakfa bağlılık arasında bir bağlamın olduğu söylenebilir. Görüşmecilerin % 60'ı yine Şırnak mahallesiyle benzer karakteristik özelliklerde olan Azadi Mahallesi, Hürriyet Mahallesi, Kışla Mahallesi ve Cumhuriyet Mahallesinde yaşamaktadır.

3.2.1. Cinsiyet

Tablo 3.17: Cinsiyet

Cinsiyet	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kadın	66	66,0	66,0	66,0
Erkek	34	34,0	34,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Tablo 3.17'de araştırmaya katılan 100 görüşmecinin cinsiyet dağılımı verilmektedir. Bölümün başında belirtildiği üzere, vakıf gıda yardımlarına erkek başvuru oranı; kadınlara göre fazla olsa da yapılan sosyal inceleme sırasında görüşülen kişiler çoğunlukla kadınlar olmuştur. Bu durum tabloda açık bir şekilde görülmektedir. Araştırma sırasında tutulan saha notları, araştırmanın şekillenmesi konusunda önemli yol göstericilerindedir. Bu bağlamda hane reisi olarak erkekler, uzun bir süre içerisinde işsiz de olsalar gün içerisinde evde olmadıkları görülmektedir. Görüşme sırasında kadın görüşmecilere bu durumu sorduğumuz

zaman, kocalarının yani eşlerinin işsiz oldukları ve kahveye gittiklerini akşama kadar kahvede kaldıklarını ifade ettiler.

3.2.2. Yaş

Tablo 3.18: Yaş Grupları

Yaş	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
18-24	2	2,0	2,0	2,0
25-34	13	13,0	13,0	15,0
35-44	13	13,0	13,0	28,0
45-54	10	10,0	10,0	38,0
55-64	17	17,0	17,0	55,0
65 ve üzeri	45	45,0	45,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Tablo 3.18’de araştırmaya katılan 100 görüşmecinin yaş dağılımları verilmektedir. Tablodaki veri dizilimlerine bakıldığında ilk göze çarpan, 45 kişi ile örneklemin %45’lik payına denk gelen 65 yaş ve üzeri, yani dezavantajlı grubun vakıf gıda yardımlarının büyük payını aldığı görülmektedir. Düzenli merkezi yardımlardan da faydalanan bu dezavantajlı yaş grubu, son zamanlarda yapılan yasal düzenleme ile 3 aylık periyotlarla 1500 TL yardım aylığı almaktadır. Bununla birlikte vakıf gıda yardımları da kendilerini verilmekte olup 65 yaş üzeri yaşlı grubunun yaşam koşulları, hayat standartları az da olsa iyileştirmeye çalışılmaktadır.

Tabloya bakıldığı zaman önemli sayılabilecek başka bir veri ise vakfa başvuru yapan kişilerin küçük yaşlarda olmasıdır. Tablodaki verilere göre, 18-24 yaş arasında ailelerin (görüşmecilerin) bu yaşlarda vakıf gıda yardımları beklentilerinin oluşu yoksulluğa bağlanılsa da bunun en önemli nedenlerinden biri de bu bölgede erken yaşta evliliklerin olmasıdır. Erken yaşlarda evlenen kişiler, işsizlik ve buna benzer sosyo-ekonomik nedenlerden dolayı yoksulluğu yaşamaktadırlar. Bu yoksulluk ve yoksunluk durumu, bireyleri farklı alternatif arayışlarına sürüklemektedir. İşte bu farklı alternatif arayışların içerisinde de ve belki de en

başında sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının yoksul bireylere dağıttığı gıda yardımları gelmektedir.

3.2.3. Medeni Durum

Tablo 3.19: Medeni Durum

Yaş	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evli	79	79,0	79,0	79,0
Boşanmış	1	1,0	1,0	80,0
Dul	20	20,0	20,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Tablo 3.19’da görüşmecilerin medeni durumlarına ilişkin veriler sunulmaktadır. Görüşmecilerin % 79’u evli, % 1’i boşanmış ve % 20’si duldur. Tabloya bakıldığında sunulan verilerin dışında gizli kalmış önemli bir detayı ifade etmek gerekmektedir. O da şudur ki tabloda bekârlara dair hiçbir veri yoktur. Vakıf yardımları yani vakfın sağlamış olduğu gıda yardımları aileye verilir, yani anneye ya da babaya aktarılır. Dolayısıyla evli çiftlerde bekâr olan çocuklara değil; yardımlar, aile olgusunun bütünlüğünü koruyacak bir düşünce ile ailenin kendisine verilmektedir.

Nitekim görüşmecilerin hepsi resmi nikâhlı evli olup, eşi vefat etmiş kadınlara yönelik sağlanan düzenli merkezi yardım aylığı da resmi nikâhı olan kadına verilmektedir. Resmi nikâhı olmayan ancak eşi vefat etmiş olan kadına bu yardım türü verilmemektedir.

Tablo 3.20: Yaş Cinsiyet Medeni Durum Karşılaştırması

Medeni Durum	Cinsiyet	Yaş						Toplam
		18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 ve üzeri	
Evli	Kadın	2	9	7	5	10	19	52
	Erkek	0	4	5	5	5	8	27
	Toplam	2	13	12	10	15	27	79
Boşanmış	Kadın			1				1
	Toplam			1				1
Dul	Kadın					2	11	13
	Erkek					0	7	7
	Toplam					2	18	20

Tablodaki verilere bakıldığında ilk göze çarpan ve büyük önem arz eden şey, görüşmecilerin yaş değerleri arttıkça gıda yardımı alan erkek oranı da doğrusal bir şekilde artış göstermektedir. 18-24 yaş aralığına bakıldığı zaman burada gıda yardımı alan erkek sayısı hiç yok iken; ilerleyen yaşlarda bu rakam 4, 5 ve 8 olarak karşımıza çıkmaktadır. Tablodaki veriler, 65 yaş ve üzeri dezavantajlı grup olarak ifade edilecek olan yaşlı kişiler (kadın-erkek) içinde önemli veriler sunmaktadır. 65 yaş ve üzeri yaş grubunda belirtilen rakamlar daha küçük yaş gruplarına göre daha büyüktür. Daha özel bir ifade ile gıda yardımları, yaşlı olan erkek ve kadınlara öncelikli olarak verilmektedir.

3.2.4. Hanehalkı Büyüklüğü

Tablo 3.21: Hane Kişi Sayısı

Kişi Sayısı	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
2	11	11,0	11,0	11,0
3	6	6,0	6,0	17,0
4	9	9,0	9,0	26,0
5	21	21,0	21,0	47,0
6	14	14,0	14,0	61,0
7	12	12,0	12,0	73,0
8	13	13,0	13,0	86,0
9	10	10,0	10,0	96,0
10	2	2,0	2,0	98,0
11	1	1,0	1,0	99,0
12	1	1,0	1,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Hane halkının sayıca fazla oluşu kişi başına düşen geliri doğrudan etkilemektedir. Kalabalık ailelerin, mevsimlik tarım işlerinde çalışmalarıyla ailenin kişi başına düşen gelirleri doğal olarak artmaktadır. Viranşehir geleneksel kültürel yaşam biçiminin ve geniş aile modelinin yaşandığı bir toplumsal yapıyı kendi içerisinde barındırıyor. Ailelerle yapılan görüşme sırasında bu yapının ailelerde olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Tablodaki verilere bakıldığında, daha önceki tabloda örneklemin %45'ini 65 yaş ve üzeri kişilerin oluşturduğu görülmektedir. Nitekim yoğunluğun 4 ila 9 değerleri arasında yoğun bir seviyede karşımıza çıkmasının asıl sebebi 65 yaş ve üzeri ailelerin çocuklarının bir kısmının ya da çoğunun evlenip evden ayrılmasıdır. Yani bu aileler aslında çocuklarıyla birlikte sayıca çok kalabalık olmasına rağmen, kız ve erkek çocuklarının evlenip evden ayrılması kişi sayısını biraz daha aşağı seviyelere çekmektedir.

3.2.5. Çocuk Sayısı

Tablo 3.22: Hane Çocuk Sayısı

Çocuk Sayısı	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
1	1	1,0	1,0	1,0
2	1	1,0	1,0	2,0
3	12	12,0	12,0	14,0
4	8	8,0	8,0	22,0
5	11	11,0	11,0	33,0
6	9	9,0	9,0	42,0
7	10	10,0	10,0	52,0
8	13	13,0	13,0	65,0
9	16	16,0	16,0	81,0
10	6	6,0	6,0	87,0
11	9	9,0	9,0	96,0
12	3	3,0	3,0	99,0
13	1	1,0	1,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Tablodaki veriler, az önceki tabloyu yani hane kişi sayısı tablosunu daha açıklanabilir duruma getirmektedir. Nitekim aile çocuk sayısına bakıldığı zaman 9 çocuk, 8 çocuk, 7 çocuk gibi çok çocuklu ailenin olduğunu görebilmektedir. Aile sayısının, sosyo-ekonomik yapıyla yakından ilişkisi vardır. Dolayısı ile Viranşehir toplumsal yapısı, geleneksel yaşam biçimini kendi içerisinde barındırmakla birlikte bu veriler, geniş aile modelinin hala var olduğunu bizlere göstermektedir. Ancak tabloya bakıldığında önemli bir verinin karşımıza çıktığını görmekteyiz. Genel muhtaç kategorisinde vakfa başvuran çekirdek aile sayısının azımsanmayacak derecede olduğu görülmektedir. Çekirdek aile yapısının vakfa bu sayıda başvuru yapması ve genel muhtaç kategorisinde yer alması, bizim de örneklem grubumuzda

yer almasının sebebini değişen ve zorlaşan sosyo-ekonomik durumlara bağlanılabilir. Bununla birlikte, çocuk sayısının artışı ve vakfa bağımlılık derecesini yani ilişkisini daha iyi kavrayabilmek için, yukarıdaki kişilerin yaş grupları tablosuna tekrar bakıldığında, kişilerin yaşları ilerledikçe yani yaşları büyüdükçe, bu kişilerin örneklem grubundaki sayıları da artmaktadır. Bu bağlamda, görüşmecilerin yaşları arttıkça yani yaşları ile birlikte çocuk sayıları da arttıkça Vakıf sosyal yardımlarını alma olasılığı da o derece güçlenmektedir.

Tablodaki verilerle ilintili olarak, vakıftan ilk kez gıda yardımı alan **Görüşmeci 3, 26, K.** “*Daha önce çocuğumuz yoktu, vakfa çok dilekçe verdim ama hep reddettiler. Sonra 2 çocuğumun aşı maaşı aldım. Sonra gıda yardımı verdiler bayramdan önce. Daha önce vermediler.*” bu sözleriyle, çocuk sayısının artışıyla kişilerin vakıftan yardım alma olasılıklarının arttığı görülmektedir. Başka bir görüşmeci, **Görüşmeci 1, 41, K.** *Çocuklarınız için başka yerlerden yardım alıyor musunuz?* (sosyal hizmetler kast edilerek) sorusuna yönelik, “*İşte sosyal 3. Çocuğum için 600 TL verdi. O kadar. Başka bi yerden aldığımız yardım yok.*” sözleriyle görüşmecinin çocukları için ne oranda yardım aldıklarını bilmesi, bu ve buna benzer çocuklar için verilen yardımların aileleri daha çok çocuk yapmaya teşvik ettiği söylenebilir.

3.2.6. Eğitim

Tablo 3.23: Eğitim Durumu

Eğitim	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Yok	65	65,0	65,0	65,0
Okuryazar	2	2,0	2,0	67,0
İlkokul	14	14,0	14,0	81,0
Ortaokul	9	9,0	9,0	90,0
Lise	10	10,0	10,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Eğitim ile işsizlik birbiriyle çok ilintili oldukları, yapılan birçok araştırma örnekleri oldukları bilinmektedir. Görüşmeciler, çalışma konusundaki gücünü ve

yeteneğini korumak ve sürdürülebilirliğini sağlamak için, daha özelde yaşamsal gereksinimlerini karşılamak için vakıf gıda yardımlardan faydalanır. Nitekim hiçbir eğitimi olmayan yani okuryazarlığı dahi olmayan görüşmeciler %65 gibi bir değerle örneklemin büyük bir payını oluşturmaktadır.

Tablo 3.24: Yaş Eğitim Durumu Karşılaştırması

Yaş	Eğitim Durumu					Toplam
	Yok	Okuryazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	
18-24	0	0	0	2	0	2
25-34	2	0	2	3	6	13
35-44	7	0	3	2	1	13
45-54	5	0	2	1	2	10
55-64	14	0	2	0	1	17
65 ve üzeri	37	2	5	1	0	45
Toplam	65	2	14	9	10	100

Tablo 3.24’de görüşmecilerin yaş ile eğitim durumlarının birbiriyle alakalı düzeyleri yani karşılaştırmaları verilmiştir. Tablodaki verilere bakıldığı zaman, ilk göze çarpacak olan şey 65 yaş ve üzeri kişilerin sayıca çoğunluğunun hiçbir eğitiminin olmayışdır. Yani okuryazarlık dâhil eğitime dair hiçbir niteliklerinin olmayışdır. Tabloya göre, 65 yaş ve üzeri kişilerin eğitim olarak en yüksek tahsil 1 kişi ile ortaokul olurken; 37 kişi ile de herhangi bir eğitim-öğretim ya da okuryazarlık bilgisinin olmadığı görülmektedir. Ancak yaş değerleri azaldıkça kişilerin eğitim öğretimdeki seviye yüksekliği de aynı oranda artmaktadır. Tabloya göre bu durum 25-35 yaş arası 6 kişinin lise mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 3.25: Zorunlu Eğitimi Tamamlayamama Nedeni

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Ekonomik	30	30,0	30,0	30,0
Ailevi	50	50,0	50,0	80,0
Tamamlandı	20	20,0	20,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Tabloya göre yine önemli bir takım verilerin olduğu görülmektedir. Öncelikli olarak görüşmecilerin sadece %20'lik gibi küçük bir kısmının eğitimlerini tamamladıkları görülmektedir. Bu da Viranşehir toplumunda eğitim ve öğretimin rakamsal olarak ne kadar düşük bir seviyede olduğunu göstermektedir. Bir başka önemli detay, eğitim ve öğretimin tamamlanamama nedeninin ekonomik nedenlerden çok; %50 gibi bir kısım ile ailevi nedenlerden olduğu görülmektedir. Yapılan araştırma sırasında gerçekleşen görüşmelerde, ailevi nedenlerden dolayı eğitimlerini tamamlayamayan kadınların sayıca çok fazla olduğu, edinilen notlar arasında yer almaktadır.

3.2.7. Engellilik Durumu

Tablo 3.26: Engellilik Durum Tablosu

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Engelli	17	17,0	17,0	17,0
Engelli Değil	83	83,0	83,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	100,0

Tablodaki verilere bakıldığında % 17'lik dilim ile 17 kişinin engelli olduğu görülmekte olup şahısların engellilik durumları, devlet hastanelerinden aldıkları kurul raporu ile tespitleri yapılmaktadır. Aynı zamanda bu engellilik durumunun hâlihazırda çalışabilmelerine engel olduğu anlaşılmaktadır. Yine tablodaki verilere göre, %83'lük dilim ile 83 kişinin de engelli olmadığı ve çalışabilir fiziksel yeterliliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.8. Ekonomik Durum

Tablo 3.27: Çalışmıyorsanız Durumunuzu Nasıl Tanımlarsınız?

Durum	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Engelli	17	17,0	17,0	17,0
Çalışıyor	45	45,0	45,0	62,0
İşsizlik	10	10,0	10,0	72,0
Yaşlılık	28	28,0	28,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Tabloya detaylı bir şekilde bakıldığında ilginç olabilecek ve ilk göze çarpacak şey, görüşmecilerin yarısına yakınının çalışıyor olmasıdır. Görüşmecilerin çalışıyor olmalarını daha da ilginç kılan şey ise bu kişilerin çalıştığı halde Vakıf gıda yardımlarına birden fazla kez başvuru yapmaları yani vakfın müdavimleri olmalarıdır. Bu durum bölgenin spesifik konumuyla ilişkilendirilebilir. Şöyle ki Viranşehir, ekonomik yapılanması çoğunlukla tarıma dayandığı için bu bölgede yaşayan insanlar, genel itibarıyla tarım işlerinde ve bir kısmı da şehir dışına gidip yılın belli dönemlerinde mevsimlik tarım işlerinde çalışmaktadır. Mevsimlik tarım işlerinde çalıştıkları sürelerin dışında kişiler, vakıfları ekonomik gelir alternatifi olarak görmekte ve vakıflara olan müdavimlikleri bu oranda güçlenmektedir.

Tabloya bakıldığı zaman 45 kişinin çalıştığı görülmektedir. Ancak araştırma sırasında bu kişilerin sigortasız çalıştıkları öğrenilmiştir. Sigortanın varlığı, kişilerin vakıf sosyal yardımlarını almada engel teşkil ettiğinden kimi zaman, bireylerin çalıştıkları iş yerlerinden sigorta talep etmedikleri yapılan araştırma sırasında görülmüştür. Nitekim sigortasız çalıştırılmak yasadışı olmasının yanı sıra devletten yardım alımının yolunu açtığı için, devlet iki kez zarara uğratılmakta. Kişilerin sigortasız çalıştırılmaları, onların asgari ücretin altında bir ücret karşılığında çalıştırılma ihtimallerini de doğuruyor. Sigortasız çalıştırılma yani kişilerin kayıt dışı olmaları, onların aldıkları ücretin de ne olduğunu gizli kılmaktadır.

Tablodaki verilerle ilintili olarak görüşmecilerle yapılan sosyal inceleme sırasında **Görüşmeci 4, 36, E.** ile yapılan görüşmede, *Şu an ne iş yapıyorsunuz?*

sorusuna yönelik “*Abi, valla gördüğün gibi şimdi de evde yatıyoruz boş boş, iş yok güç yok, yazın gelmesini bekliyoruz ki fındığa pamuğa gidelim ailemin geçimini sağlayabileyim. Allah sizden razı olsun ki vakıftan bir iki ayda bir harçlık gıda yardımı alıyoruz da, az da olsa ailenin geçimini sağlayabilmekteyiz. Bu vakıf da olmazsa perişan olurduk.*” sözleriyle anlaşılmaktadır ki bireylerin yaşadığı sosyo-ekonomik sorunlar, düşük ücret onları vakfa zorunlu bir bağımlılık durumuna getirdikleri görülmektedir.

Tablo 3.28: Uygun Bir İş Teklifi Almanız Durumunda Çalışır Mıydınız?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet	19	19,0	19,0	19,0
Hayır	38	38,0	38,0	57,0
Mevsimlik Çalışan	43	43,0	43,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Tablodaki verilere bakıldığında, ilk etapta insanların işsiz oluşları ve %38'lik bir pay ile yeni bir işte çalışmama isteği arasında tam manasıyla çelişkinin olduğu görülebilmektedir. Ancak; yapılan görüşmelerde bu rakamın dezavantajlı gruba ait olduğu anlaşılmaktadır. Şöyle ki %38'lik dilimin içerisinde 65 yaş üzeri bazı kişiler yani fiziksel çalışabilecek yeterli güce sahip olmayan ve engelli kategorisinde bulunan kişiler yer almaktadır. Nitekim bunların şu süreçte tarımsal alanlarda, mevsimlik işlerde ve beden gücüne dayanan inşaatlarda çalışmaları olanaksız görülmektedir. Ancak, yardım dağıtımında çalışan belediye görevlisi ile yapılan bir görüşmede, ailelere sürekli çalışmalarına yönelik tavsiyelerde bulduklarını, artık çalışmaları gerektiğini ve bu aldıkları yardımlarla nereye kadar gideceğini söyledikleri öğrenilmektedir. Belediye görevlisinin bu tavrı, kişilerin emek vermeden aldıkları yardımlara bağımlılık durumlarını açıklar niteliktedir.

Tablo 3.29: Son Bir Yıl İçerisinde Kaç Ayrđ İşsizsiniz?

Süre	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
1	1	1,0	1,0	1,0
2	1	1,0	1,0	2,0
3	2	2,0	2,0	4,0
4	3	3,0	3,0	7,0
5	6	6,0	6,0	13,0
6	10	10,0	10,0	23,0
7	21	21,0	21,0	44,0
8	14	14,0	14,0	58,0
9	1	1,0	1,0	59,0
12	41	41,0	41,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Ailelerin genel muhtaç kategorisinde vakfa bağımlılık durumlarını daha iyi anlayabilmek için, ailenin çalışma sürekliliğini ve çalıştığı işin niteliğini bilmek oldukça faydalı olacaktır. Bu bağlamda görüşmecilerin Son Bir Yıl İçerisindeki İşsizlik Durumları ve Yař Karşılaştırmalarını, aşağıdaki tabloda değerlendirilmesi daha uygun dūřecektir. Nitekim hane reisinin en son ne süreçte işsiz kaldığını ya da çalıştığı iş tipinin nasıl olduğunun bilinmesi, ailenin vakfa bağımlılık durumunun biraz daha iyi anlaşılmasına olanak sağlamaktadır.

Tablo 3.30: Son 1 Yıl İçerisindeki İşsizlik Durumu ve Yaş Karşılaştırması

Yaş		Son 1 Yıl İçerisinde Kaç Aydır İşsizsiniz?										Toplam
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	12	
18-24	Kadın						1	1				2
	Toplam						1	1				2
25-34	Kadın	1	1		2	1	2	1	1		0	9
	Erkek	0	0		0	1	0	0	1		2	4
	Toplam	1	1		2	2	2	1	2		2	13
35-44	Kadın			2				3	3			8
	Erkek			0				2	3			5
	Toplam			2				5	6			13
45-54	Kadın					2	1	2	0		0	5
	Erkek					0	0	3	1		1	5
	Toplam					2	1	5	1		1	10
55-64	Kadın					1	3	3	3		2	12
	Erkek					1	1	2	0		1	5
	Toplam					2	4	5	3		3	17
65 ve üzeri	Kadın				1		1	3	1	1	23	30
	Erkek				0		1	1	1	0	12	15
	Toplam				1		2	4	2	1	35	45

Tabloya bakıldığında en az bir çalışanı olmayan yani yılın 12 ayında işsiz hane sayısı, tüm örneklem grubunun yarısına yakın olduğu görülmektedir. 12 aydır işsiz olduğunu belirtenlerin %35'i 65 yaş ve üstündeki kişiler olduğu görülmektedir. Bu durum, yaşa bağlı olarak muhtaçlık düzeyini arttırdığını, yaşlı insanların iş bulamadıkları ya da çalışmak istemediklerini gösterir. Yine tabloya bakıldığı zaman, en küçük yaş ile 18-24 yaş grubunda başvuruda bulunan 2 kişinin de kadın olduğu ve biri 7 aydır diğeri 8 aydır işsiz olduğu görülmektedir. Yapılan görüşmelerde 6,7 ve 8 ay kadar uzun bir süre ile işsiz olan ailelerin mevsimlik tarım işlerinde, inşaat ve benzeri beden işçiliğinde çalıştıkları, yani sürekliliği olmayan iş grubunda olduğu görülmektedir.

İnşaat ve benzeri beden işçiliğine dayalı işlerde çalışan ailelere ve mevsimlik tarım işçilerinde çalışan ailelere de bakıldığı zaman bu ailelerde genel itibariyle birden fazla işçinin, işçiliğin olduğunu görebilmekteyiz. Yani ailenin gelir getirici kaynağı sadece hane reisi değil, hane içerisinde birden fazla kişinin çalıştığını öğrenmekteyiz. Anne baba ve çocuklar genellikle mevsimlik tarım işlerinde, birlikte çalışmaktadır. İnşaat ve benzeri beden gücüne dayanan işlerde ise genellikle baba ve çocuklar çalışmaktadır.

Tablodaki verilerle ilintili olarak görüşmecilerle yapılan sosyal inceleme sırasında, işsiz olan hane reislerinden **Görüşmeci 2, 38, E.**' ye *Neden çalışmıyorsunuz?* sorusuna yönelik *“Abi Vallahi doğru düzgün iş yok, inşaat ya da ona benzer hamallık olursa yapıyoruz. Onun dışında mevsimi geldiği zaman pamuğa fındığa gidip çalışıyoruz, geri kalan zamanımızda böylece evde oturuyoruz. Vakıf bize harçlık, gıda yardımı olarak bir şeyler verirse verir; vermezse de oturuyoruz evde şükür ediyoruz.”* cevabı alınmıştır.

Görüşmeci 14, 29, K. ile yapılan görüşmede, *“Abi vallahi iş yok, yoksa kim vakfa muhtaç olmak ister ki ?”* ve **Görüşmeci 15, 38, K.** ile yapılan görüşmede, *“Devlet bana iş bulsun, gidip çalışayım vakfa muhtaç olmayayım.”* sözleriyle bireylerin işsiz oluşları, onların vakıf sosyal yardımlarına muhtaç hele geldiklerini göstermektedir. Ayrıca işsizlik durumlarının uzun süre devam etmesi sonucunda bireylerin, vakıflara bağımlı hale gelmeleri kaçınılmaz bir son olarak görülmektedir. Konuyla ilintili olarak şunlar da ifade edilebilir ki mevcut konjonktür, bireylerin

yaşadıkları geçim sıkıntılarında ya da hissettikleri yoksulluklarından dolayı inatçı tutumları, onları gelir getirici farklı alternatiflere yönlendirmekte yani vakıflara müdahim yapmaktadır.

Tablodaki veriler detaylı analiz edildiğinde, görüşmecilerin yılın 5 ile 8 ayı işsiz oldukları görülmektedir. İşsiz ailelerin genel karakteristik yapısına bakıldığı zaman çoğunun mevsimlik tarım işçisi olduğu görülmektedir. Dolayısıyla mevsimlik tarım işçilerinin çalışma süreçleri, yılın belli dönemlerini kapsadığı için, aileler yılın sadece birkaç ayında çalışmaktadır. Geri kalan aylarda ise inşaat ve benzeri beden işçiliğinde çalışılmaktadır. Bu da şunu gösteriyor ki ailelerin vakfa bağımlılıkları, değişen ve zorlaşan ekonomik nedenlerden ötürü, biraz da zorunlu hale gelmektedir. Bireylerin süreklilik arz eden iş tipinin, işin olmayışı onları farklı ve yeni gelir getirici alternatif noktalara ve kurumlara yönlendirmektedir. Bu durum onları, doğal olarak vakıflara bağlı/bağımlı hale zorunlu olarak getirmektedir.

Tablo 3.31: Aylık Toplam Geliriniz?

Gelir	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
0-999	3	3,0	3,0	3,0
1000-1499	74	74,0	74,0	77,0
1500-1999	15	15,0	15,0	92,0
2000 ve üzeri	8	8,0	8,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Tablodaki verilere bakıldığında ailelerin büyük çoğunluğunun aylık gelirleri, asgari ücretin altında olduğu görülmektedir. Asgari ücret, devlet politikası olarak belirlenmekte olup, bu oran zaman zaman değişmekte, yani artmaktadır. Nitekim bu bölgede yaşayan ve vâkıfa bağımlı olan ailelerin çoğu bu sınırın yani asgari ücretin altında kalmaktadır.

Tablo3.41: Yaşamınızı Asgari Düzeyde Devam Ettirebilmek İçin Aylık Hanehalkı Geliriniz Kaç TL Olmalıdır?

Miktar	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
1000	1	1,0	1,0	1,0
2000	14	14,0	14,0	15,0
3000	34	34,0	34,0	49,0
4000	19	19,0	19,0	68,0
5000	14	14,0	14,0	82,0
6000	9	9,0	9,0	91,0
7000	4	4,0	4,0	95,0
8000	5	5,0	5,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Kişilerin vakfa bağımlılık durumlarını daha anlaşılır kılmak için, onların şu süreçte aylık toplam gelirlerini ve ihtiyaç duydukları, yani vakfa olan bağımlılıkları sona erdirmek için ihtiyaç duydukları yani kazanması gereken rakamları bilmek gerekmektedir. Aşağıdaki tabloda aktarılan veriler, bu durumu karşılaştırmalı olarak sunmaktadır.

Tablo 3.32: Aylık Toplam Gelir ile Yaşamlarını Asgari Düzeyde Devam Ettirebilmek İçin Aylık Hanehalkının İhtiyaç Duyduğu Gelir Durumu

Aylık Toplam Geliriniz?	Yaşamınızı Asgari Düzeyde Devam Ettirebilmek İçin Aylık Hanehalkı Geliriniz Kaç TL Olmalıdır?								Toplam
	1000	2000	3000	4000	5000	6000	7000	8000	
0-999	0	1	2	0	0	0	0	0	3
1000-1499	0	13	30	18	8	3	1	1	74
1500-1999	0	0	2	1	5	6	1	0	15
2000 ve üzeri	1	0	0	0	1	0	2	4	8
Toplam	1	14	34	19	14	9	4	5	100

Tablodaki veriler görüşmecilerin aylık toplam gelirlerini ve buna karşın ihtiyaç duydukları aylık toplam gelirleri göstermektedir. Tablodaki verilerin geneline bakıldığı zaman, kişilerin vakfa birden fazla kez başvurmaları ve vakfa ihtiyaç duydukları yani vakfa bağımlılık durumları çok açık anlaşılır olduğu görülmektedir. Nitekim ailelerin aylık gelirleri 1000 TL ile 1499 TL arasında bir gelir durumu söz konusu iken; ailelerin, yaşamınızı asgari düzeyde devam ettirebilmek için aylık ne kadar geliriniz olmalıdır, sorusu sorulduğu zaman, %13 ile 2000 TL, %30 ile 3000 TL, %18 ile 4000 TL, %8 ile 5000 TL gibi bir rakam ortaya çıkmaktadır. Tablonun genelinde şu durum söz konusu ki bireylerin kazanmış oldukları aylık toplam gelirleri ile ihtiyaç duydukları, yani yaşamlarını asgari düzeyde devam ettirebilmek için sahip olmaları gereken aylık toplam gelirleri arasında fark söz konusudur. Bu fark da şunu gösteriyor ki ailelerin vakfa bağımlılıkları müdavimlikleri, değişen ve zorlaşan ekonomik nedenlerden ötürü, biraz da zorunlu hale gelmektedir. Bireylerin süreklilik arz eden iş tipinin, işin olmayışı onları farklı ve yeni gelir getirici alternatif noktalara ve kurumlara yönlendirmektedir. Bu durum, onları zorunlu olarak vakıflara bağlı/bağımlı hale getirmektedir.

Tablodaki verilerle ilintili olarak, görüşmecilerle yapılan sosyal inceleme sırasında **Görüşmeci 5, 43, K.** ile yapılan görüşmede *Aylık toplam geliriniz ne kadardır ve Yaşamınızı Asgari Düzeyde Devam Ettirebilmek İçin Aylık Hanehalkı Geliriniz Kaç TL Olmalıdır?* sorusuna yönelik *“Kocam doğru düzgün çalışmıyor ve çalıştığı bize yetmiyor. Bana mutfak için para veremiyor. Çocuklarım da okula gidiyor. Vakıf yardımlarına mecburum.”* şeklindeki sözleriyle, vakıf yardımlarına ne oranda muhtaç ya da bağımlı oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 3.33: Çocuk Sayısı ve Yaşamını Asgari Düzeyde Devam Ettirmek İçin Gerekli Görülen Gelir Arasındaki İlişki

Çocuk Sayısı	Yaşamınızı Asgari Düzeyde Devam Ettirebilmek İçin Aylık Hanehalkı Geliriniz Kaç TL Olmalıdır?								Toplam
	1000	2000	3000	4000	5000	6000	7000	8000	
1	0	0	1	0	0	0	0	0	1
2	0	0	1	0	0	0	0	0	1
3	0	0	10	2	0	0	0	0	12
4	0	2	1	3	1	1	0	0	8
5	0	1	3	5	0	0	1	1	11
6	0	1	2	0	4	0	2	0	9
7	0	0	2	3	1	3	1	0	10
8	1	1	5	1	3	1	0	1	13
9	0	4	5	1	3	2	0	1	16
10	0	0	2	2	1	0	0	1	6
11	0	4	2	1	0	1	0	1	9
12	0	0	0	1	1	1	0	0	3
13	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Toplam	1	14	34	19	14	9	4	5	100

Tablodaki verilerin ilişkili bir biçimde karşımıza çıkması, konunun daha anlaşılabilir kılınması açısından büyük önem arz etmektedir. Nitekim aile birey sayısının sayıca çokluğu ile ekonomik durum arasında yani ailenin ihtiyaç duydukları

ekonomik gelir arasında bir bağlantının olduğu, yukarıdaki tablolarda ifade edilmişti. Tablo 3.33’de açık bir şekilde görülüyor ki, aile birey sayısının çok oluşu yani 7 çocuklu, 8 çocuklu, 9 çocuklu ailelerin tablodaki verilerine göre ihtiyaç duydukları gelir oranı, az çocuklu ailelere; örneğin, çocuk sayısı 1 ya da 2 olan ailelere göre parasal olarak daha çok olduğu görülmektedir. Nitekim az çocuklu ailelerin vakıf gıda yardımlarına başvuru oranları az olduğu gibi bu ailelerin, vakfa bağımlı olma durumları da çok düşük seviyelerdedir.

Tablo 3.34: Borcunuz/Taksitiniz Var mı?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Var	100	100,0	100,0	100,0

Sosyal yardım alan kişilerle yapılan görüşmelerde, görüşmecilerin tamamının borç ya da benzeri ödeme taksitlerinin olduğu öğrenilmektedir. Görüşmecilere taksit olayı ayrıca sorulduğunda ise, genellikle televizyon ve çamaşır makinesi için olduklarını belirttiler.

Tablo 3.35: Birikiminiz Var mı?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Yok	100	100,0	100,0	100,0

Görüşmecilere *Herhangi bir birikiminiz var mı?* diye sorulduğu zaman, görüşmecilerin hiç birinin herhangi bir parasal birikimlerinin olmadığı görülmektedir. Görüşmecilerin herhangi bir birikimlerinin olmadığını belirtmeleri ya da olsa bile bunu gizli tutmaları, vakıftan aldıkları gıda yardımlarının kesilmesinden, kesilebileceğinden korktuklarından bu eğiliminde oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 3.36: Herhangi Bir Mesleğe Yönelik Olarak Hangi Belgelere Sahipsiniz

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Yok	68	68,0	68,7	68,7
Diploma	20	20,0	20,2	87,9
Diploma, Ehliyet	12	12,0	12,1	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Gelişen ve değişen ekonomik koşullar beraberinde uzmanlaşmayı da getirmektedir. Kapitalist ekonomik sistem içerisinde herhangi bir niteliğe sahip olmayan bireylerin çalışabilme ihtimalle çok düşük olmaktadır. Tarımsal bölge olan bu bölgede bile tarımsal üretim son sistem makine ve beraberinde elektronik teçhizatlar ile yapılmaktadır. Nitekim tablodaki verilere bakıldığında, herhangi bir nitelik durumuna sahip olmayan bireylerin çalışabilir iş ortamına sokulmaları oldukça zor görünmektedir. Sosyal inceleme sırasında yapılan görüşmelerde işsiz ailelerin tümüne yakını ve beden işçiliği gibi zor işlerde çalışan ve sürekliliği olmayan işlerde çalışan ailelerin çoğu, diploma, ehliyet gibi nitelik bildiren herhangi bir belgeye sahip olmadığı görülmüştür.

Tablo 3.37: Aldığınız Yardımlar Dışında Gıda İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
2000	1	1,0	1,0	1,0
3000	11	11,0	11,0	12,0
4000	5	5,0	5,0	17,0
5000	28	28,0	28,0	45,0
6000	16	16,0	16,0	61,0
7000	8	8,0	8,0	69,0
8000	12	12,0	12,0	81,0
9000	8	8,0	8,0	89,0
10000	6	6,0	6,0	95,0
12000	3	3,0	3,0	98,0
14000	2	2,0	2,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Tablo 3.37’de sunulan verilere bakıldığı zaman, gıda için yıllık yapılan harcama miktarı birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Görüşmecilerden 1 kişinin, gıda ihtiyaçları için yıllık harcama olarak 2000 TL bütçe oluşturdukları görülmektedir. Dolayısıyla aile bireyi sayısının birbirinden farklı oluşları, onların yıllık harcama tutarındaki farklı değerlerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Nitekim görüşmecilerden sadece bir kişi yıllık ortalama 2000 TL gıda için harcama yaptıklarını belirtirken; daha çok nüfuslu aileler yıllık 5000 TL, 6000 TL, 8000 TL harcama yaptıklarını ifade ettiler. Ve bu rakamlar, aile birey sayısının artmasıyla daha da artmakta olduğu, tablodaki verilere bakıldığında anlaşılmaktadır.

Tablo 3.38: Aldığınız Yardımlar Dışında Giyim İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

Harcama	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
400	1	1,0	1,0	1,0
500	58	58,0	58,0	59,0
750	1	1,0	1,0	60,0
1000	39	39,0	39,0	99,0
2000	1	1,0	1,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Ailedeki çocuk sayısının fazlalığı ile ekonomik ihtiyaç ve vakıf gıda yardımlarına olan bağımlılık arasında bir bağlantının olduğu yukarıdaki tabloda verilerine bakılarak görülmüştür. Nitekim bu tabloya bakıldığı zaman giyim için harcanan para ile ailelerin birey sayısı arasında bir bağlantı olduğu bilinmektedir. 500 TL ve 1000 TL'nin giyim harcamasına çok sayıda aktarılmasının nedeni ailelerin 3, 4, 5, 6, gibi çok çocuklu olmalarıdır.

Tablo 3.39: Aldığınız Yardımlar Dışında Kira İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
0	43	43,0	43,0	43,0
2000	1	1,0	1,0	44,0
2500	17	17,0	17,0	61,0
3000	32	32,0	32,0	93,0
3500	7	7,0	7,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Aileler ile yapılan görüşmelerde, ailelerin ikamet ettikleri mahalleler, sosyo-ekonomik olarak birbirine benzer nitelikler gösterdiği bilinmektedir. Nitekim ailelerin kaldıkları evler de, tek katlı müstakil olarak ifade edilen bir yapıya sahip olduğundan bu evlerin ortalama kira bedelleri de birbirine yakın değerdedir. Yani

tabloya bakıldığı zaman, 2500 TL ile 3000 TL gibi rakamın çok fazla sayıda karşımıza çıkmasının nedeni de bu birbirine olan benzerlikten kaynaklanmaktadır.

Tablo 3.40: Aldığınız Yardımlar Dışında Yakacak İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
1000	100	100,0	100,0	100,0

Sosyal inceleme sırasında görüşmelere bu soru sorulduğu zaman, evde Isınma için kömür sobası ve elektrikli sobalardan faydalandığını ifade ettiler. Her aile için ortalama 1000 TL giderinin olduğu ailelerin kendi beyanlarıdır. Vakıftan kömür yardımı alan **Görüşmeci 5, 43, K.** yardımların kalitesi hakkında “*Kömür kötü yanmıyor. Hep duman oluyor. Onun için kışın dışarıdan kömür, odun alıyoruz, çok yakıyoruz mecburi.*” sözleriyle, yapılan vakıf yardımlarının bazen kalitesinden dolayı ailelerin ihtiyaçlarını istediği oranda karşılamadıklarını ve bundan dolayı kazandıkları paradan harcama yapmak zorunda kaldıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 3.41: Aldığınız Yardımlar Dışında Eğitim İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

Harcama	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
0	16	16,0	16,0	16,0
1000	23	23,0	23,0	39,0
1500	3	3,0	3,0	42,0
2000	33	33,0	33,0	75,0
2500	2	2,0	2,0	77,0
3000	16	16,0	16,0	93,0
4000	4	4,0	4,0	97,0
5000	3	3,0	3,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Tablodaki verilere bakıldığı zaman hiç harcama yapmayan 16 görüşmecinin olduğu görülmektedir. Bu 16 aile, çocukları genellikle okul öncesi yaşlarda olduğu için ya da çocukları okuldan ayrıldıkları için, hiçbir eğitim masrafının olmadığı anlaşılmaktadır. Diğer verilere bakıldığında ise, harcama rakamlarının artması çocuk sayısının artmasına bağlı olduğu söylenebilir. Çocuk sayılarının artması ve okula giden çocuk sayısının artışından dolayı, ailelerin eğitim harcamaları da aynı doğrultuda artmaktadır.

Tablo 3.42: Aldığınız Yardımlar Dışında Sağlık İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

Harcama	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
400	1	1,0	1,0	1,0
500	34	34,0	34,0	35,0
1000	49	49,0	49,0	84,0
1500	4	4,0	4,0	88,0
2000	11	11,0	11,0	99,0
3000	1	1,0	1,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Sosyal inceleme sırasında aileler ile yapılan görüşmelerde, aile bireylerinin yaşamış oldukları kronik hastalıkların dışında, sağlığa çok fazla giderlerinin, harcamalarının olmadığı görülmüştür. Nitekim tabloya bakıldığı zaman görüşmecilerin yarısına yakını 1000 TL ile bir yıl için ailelerin sağlık masraflarına harcadıkları para, miktar olarak çok düşük olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak aşağıda ilerleyen tablolarda görülecektir ki ailelerin büyük bir çoğunluğu sosyal güvence olarak, yeşil kartlı yani primsiz sosyal güvenceye sahip oldukları görülecektir.

Tablo 3.43: Aldığınız Yardımlar Dışında Haberleşme İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

Harcama	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
0	1	1,0	1,0	1,0
100	1	1,0	1,0	2,0
200	2	2,0	2,0	4,0
250	4	4,0	4,0	8,0
300	26	26,0	26,0	34,0
350	11	11,0	11,0	45,0
400	18	18,0	18,0	63,0
500	31	31,0	31,0	94,0
600	3	3,0	3,0	97,0
650	1	1,0	1,0	98,0
700	2	2,0	2,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Tabloya bakıldığı zaman çok ilginçtir ki haberleşme için herhangi bir harcaması olmayan görüşmeci sayısı bir kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da şunu gösteriyor ki teknoloji çağında yaşadığımız bu süreçte, aile bireylerinin bir kısmının ya da en az 1 kişinin haberleşme aracı olarak cep telefonu kullandığı görülmektedir. Ve bu haberleşme aracı kullanımı, aile birey sayısının fazla olması ile birlikte, artmakta olup buna bağlı olarak haberleşme harcama giderleri de aynı doğrultuda artmaktadır.

Tablo 3.44: Aldığınız Yardımlar Dışında Temizlik Malzemeleri İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

Harcama	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
100	3	3,0	3,0	3,0
400	6	6,0	6,0	9,0
500	67	67,0	67,0	76,0
550	1	1,0	1,0	77,0
600	4	4,0	4,0	81,0
700	3	3,0	3,0	84,0
800	1	1,0	1,0	85,0
1000	15	15,0	15,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Görüşmecilerin temizlik malzemelerine harcadıkları para %67 ile 500 TL olurken; maksimum 1000 TL harcama ile %15'in karşımıza çıktığı tablodaki verilere bakılarak görülmektedir. Nitekim aile birey sayısının fazla oluşu harcama miktarlarının da artmasına neden olduğu bu tablo için de söylenebilir.

Tablo 3.45: Aldığınız Yardımlar Dışında Ulaşım İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
200	1	1,0	1,0	1,0
250	1	1,0	1,0	2,0
300	1	1,0	1,0	3,0
400	2	2,0	2,0	5,0
500	64	64,0	64,0	69,0
700	1	1,0	1,0	70,0
1000	30	30,0	30,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Viranşehir’de şehir içi ulaşım, çoğu zaman yürüme mesafesinde olmaktadır. Aileler ile yapılan görüşmelerde görüşmecilerin, binek ya da benzeri ulaşım araçlarının olmadığını, istedikleri yerlere genellikle yürüyerek gittikleri çok nadir şehir içi dolmuşlarına bindiklerini öğrenilmiştir. Dolayısıyla tablodaki verilere bakıldığında görüşmecilerin yarısından fazlasının yıllık ortalama 500 TL gibi küçük bir rakam ile ulaşımaya yönelik harcama yaptıkları görülmüştür.

Tablo 3.46: Aldığınız Yardımlar Dışında Sigara İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

Harcama	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
0	100	100,0	100,0	100,0

Araştırma sırasında görüşmecilere yönelik “Yıllık sigara için ne kadar harcama yapıyorsunuz?” diye sorulduğunda çok ilginçtir ki görüşmecilerin tamamı hiç sigara kullanmadıklarını belirttiler. Verilen bu cevap araştırmaya çok doğru gelmese de ancak bütün görüşmecilerin bu cevabı verdiği bilinmektedir. Araştırma sırasında görüşmeciler ile karşılıklı diyalog içerisinde olduğundan, görüşmecilerin elbiselerinden, yani üzerlerinden sigara kokusunun geldiği de ayrı bir gerçektir. Ayrıca görüşme yapılan kişilere yönelik dışarıda yani sosyal hayatta gözlemler de yapıldığı olmaktadır. Bu gözlemlerlerde, kişilerin araştırma esnasında sigara içmediklerini belirtse de ancak; onların sigara kullandıklarını ortaya çıkmaktadır. Sigara kullanımı toplum içerisinde kötü alışkanlık olarak bilindiğinden, görüşmecilerin hepsinin bu cevabı vermesi, acaba yardımlarımız kesilecek mi korkusundan olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3.47: Aldığınız Yardımlar Dışında Elektrik Su İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

Harcama	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
2000	100	100,0	100,0	100,0

Tabloya bakıldığında görüşmeciler ailelerin tümü, yıllık ortalama 2000 TL civarında elektrik su faturası ödediklerini ifade ettiler. Bölgenin aşırı derecede sıcak olması klima kullanımını lüks tüketimden zorunlu bir ihtiyaç konumuna taşımaktadır. Aşırı sıcaklardan dolayı Viranşehir’de klima kullanımının son derece yoğun olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda sıcaklardan dolayı aşırı su tüketimi ve klima gibi elektronik cihazların yaygın bir şekilde kullanmasından dolayı ailelerin elektrik tüketimi de fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 3.48: Aldığınız Yardımlar Dışında Mobilya İçin Yıllık Ne Kadar Harcama Yaptınız?

Harcama	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
1500	2	2,0	2,0	2,0
2000	31	31,0	31,0	33,0
2500	23	23,0	23,0	56,0
3000	40	40,0	40,0	96,0
3500	4	4,0	4,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Görüşmecilerin yaşadığı hanelere yönelik yapılan sosyal inceleme sırasında, ailelerin genellikle ikinci el koltuk, kanepeler, çekyat gibi ürünleri kullandıkları görülmektedir. Bazı ailelerin de genel ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte ucuz mobilya ürünü kullandıkları yapılan inceleme sırasında görülmektedir. Nitekim tabloya bakıldığı zaman ortalama 2000 TL ile 3000 TL yoğunluğunda mobilya harcamasının yapıldığı görülmektedir.

Tablo 3.49: Son Bir Yıl İçerisinde Belediye, Akraba/Komşu, STK Kuruluşlarından Hangi Yardımları Aldınız?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Gıda, Giyim	21	21,0	21,0	21,0
Hiç Bir Yardım Almadık	79	79,0	79,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Tablo 3.49’da yer alan Son Bir Yıl İçerisinde Belediye, Akraba/Komşu, STK Kuruluşlarından Hangi Yardımları Aldınız sorusu, araştırmaya katılan 100 görüşmecinin tümüne sorulmuştur. Tabloya bakıldığında görüşmecilerin yarısından azı yani sadece %21 ile 21 kişinin belediye, STK gibi kuruluşlardan gıda ya da giyim yardım paketini aldıklarını belirtmiştir. Belediyeden gıda paketi alan görüşmecilerden **Görüşmeci 6, 45, K.** “*Bana sadece bir paket verdiler ama komşuma üç paket verdiler. Önce benimle geldi bir paket aldı, başka bir gün ona tekrar bir paket getirdiler. Tabii tanıdık varsa, akraba varsa belediyede 3 paket de gelir 4 pakette gelir. Her yerde bir tanıdık lazım, torpil lazım bu işlere Yine de şükür bir paketi de verdiler bize.*” sözleri ile belediyeden gıda paketi alabilmek için, biraz politik yakınlık ya da yandaşlık girdiği anlaşılmaktadır. Hem belediye hem de STK’dan gıda ve giyim paketi alan **Görüşmeci 5, 43, K.** “*Alana kadar gözün çıkıyor. O ona bağıyor, o onu azarlıyor. İnsanı rezil ediyorlar. Hem Allah rızası için yardım yapıyorlar, hem de fakir fukaraya yerin dibine sokuyorlar. Ben de ne yapayım mecburum almaya. Eşim çalışmıyor doğru düzgün. Çocukların ihtiyaçları var, onlar için katlanıyorum buna yoksa kim gidip bu durumu yaşamak ister ki.*” sözleriyle, aynı yardımları alan başka bir görüşmeci, **Görüşmeci 7, 55, K.** “*Bir sürü insan gidip yardım paketini alıyor. Tanıdığı olan, torpili olan en öne geçiyor 2, 3 paket birden alıyor. Kadını tanıyorum zengin evleri var, arabaları var ama alıyor işte.*” sözleriyle, belediye ve diğer yardım kuruluşlarından verilen yardımların dağıtımları ile ilgili yaşadıkları rahatsızlıkları, hissettikleri kaygıları dile getirmektedirler. Nitekim verilen yardımların dağıtımında, hakkaniyete göre yapılmadığı görülmekte olup görüşmecilerin yaşadıkları kaygı bunu göstermektedir.

3.2.9. Konut Durumu

Tablo 3.50: Oturduğunuz Konutun Türü Nedir?

Konut Türü	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kargir Ev	100	100,0	100,0	100,0

Viranşehir, kentleşme olarak heterojen bir yapıya sahiptir. Nitekim şehrin güney kısmı Yenişehir olarak adlandırılmış olup, buradaki yapılaşma çok katlı apartman niteliğindedir. Ancak; şehrin kuzey kısmı yani eski mahallelerin olduğu kısımda, iki ve daha fazla kat sayısına sahip apartmanlar olsa da, bu mahallelerde daha çok tek katlı, müstakil olarak ifade edilen kargir konutlar bulunmaktadır. Bu bağlamda görüşmecilerimizin tümü, müstakil olarak ifade edilen tek katlı kargir evler de yaşadıkları görülmüştür.

Tablo 3.51: Oturduğunuz Evin Mülkiyet Durumu Nedir?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kira	56	56,0	56,0	56,0
Ev Sahibi	44	44,0	44,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Ailelerin sahip oldukları konutları ve bu konutların niteliği, onların sosyo-ekonomik durumları hakkında bizlere bilgi vermektedir. Vakıftan sosyal yardım talep eden ve birden kez sosyal yardım alan Vakfa bağımlı konumda bulunan ailelerin yaşadığı konutlara bakıldığı zaman, konutlarının büyük kısmının kira olduğu görülmektedir. Tablodaki verilere bakıldığı zaman burada asıl öneme sahip olan, görüşmecilerin %44 ile yarısına yakınının ev sahibi olup aynı zamanda kendilerini yoksul görmeleri, yoksul hissetmeleri ve vakıftan sürekli olarak gıda yardımı talep etmeleridir. Yani bireylerin sahip oldukları ev ya da araç gereçler, mutlak yoksulluk belirleyicileri olmamakla birlikte göreceli yoksul konumundadır.

Tablo 3.52: Aylık Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
0	44	44,0	44,0	44,0
150	14	14,0	14,0	58,0
200	38	38,0	38,0	96,0
250	4	4,0	4,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

İlçedeki kira tutarları hanelerin buldukları mahallelere göre değişmektedir. Önceki tablolarda da belirtildiği gibi Viranşehir, yapılaşma olarak heterojen bir yapı göstermekte olup şehrin güney kısmı Yenişehir mahallesi olarak bilinmekte ve oradaki kentleşme daha çok apartman hayatı olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim kaloriferli ve çok katlı bu apartman dairelerin kira bedelleri, şehrin kuzey mahallelerindeki hanelere göre 2 kat, 3 katına kadar çıkabilmektedir. Bu bağlamda, tablodaki verilere bakıldığı zaman, en fazla kirayı 250 TL ile görüşmecilerin %4'ünün verdiği görülmektedir.

Tablo 3.53: Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde LCD/Plazma Televizyon Var mı?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Var	100	100,0	100,0	100,0

Araştırma boyunca yapılan görüşmelerde, tüm görüşmecilerin evlerinde LCD televizyon olduğu görülmüştür.

Tablo 3.54: Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Otomatik Çamaşır Makinesi Var mı?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Var	100	100,0	100,0	100,0

Araştırma boyunca yapılan görüşmelerde, tüm görüşmecilerin evlerinde otomatik çamaşır makinesi olduğu görülmüştür.

Tablo 3.55: Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Buzdolabı Var mı?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Var	100	100,0	100,0	100,0

Araştırma boyunca yapılan görüşmelerde, tüm görüşmecilerin evlerinde buzdolabı olduğu görülmüştür.

Tablo 3.56: Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Cep Telefonu Var mı?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Var	100	100,0	100,0	100,0

Araştırma boyunca yapılan görüşmelerde, tüm görüşmecilerin cep telefonu kullandıkları görülmüştür.

Tablo 3.57: Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Uydu Anteni Var mı?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Var	100	100,0	100,0	100,0

Yine yapılan görüşmelerde, tüm görüşmecilerin evlerinde uydu anteni kullandıkları ve kimi ailelerin birden fazla anten kullandıklarını görülmüş olup bunun nedeni sorulduğu zaman futbol maçlarını izlemek için olduğunu belirttiler.

Tablo 3.58:Evinizde Kullandığınız Eşyalar Bulaşık Makinesi Var mı?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Yok	100	100,0	100,0	100,0

İhtiyaç sahibi yoksul insanlar için bulaşık makinesi kullanımı, oldukça lüks konumundadır. Araştırma boyunca yapılan görüşmelerde, tüm görüşmecilerin evlerinde, bulaşık makinesinin olmadığı görülmüştür. Yukarıdaki, evde kullanılan eşyaların varlık durumunu belirten tabloların tümüne bakıldığı zaman, bireylerin sahip oldukları, evde kullandıkları eşya, araç gereçler, mutlak yoksulluk belirleyicileri olmamakla birlikte göreceli konumundadır.

Tablo 3.59: Evinizde Kullandığınız Eşyalar İçerisinde Klima Var mı?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Var	74	74,0	74,0	74,0
Yok	26	26,0	26,0	100,0
Toplam	100	100,0	100,0	

Daha önceki tablolarda, bireylerin sahip oldukları, evde kullandıkları eşya, araç gereçlerin, mutlak yoksulluk belirleyicileri olmadıkları ve bunların göreceli yoksul konumunda oldukları belirtilmiştir. Nitekim yaz aylarının serin geçtiği Doğu Anadolu Bölgesi için klima kullanımı lüks bir araç sayılırken; Viranşehir için bunun tersi durumu söz konusudur. Viranşehir’de yaz sıcaklarının, 50 dereceye yakın bir göstergede olması, havaların çok çok sıcak olmasından, klima kullanımını zorunlu ihtiyaç haline getirmektedir. Dolayısı ile tabloya bakıldığı zaman, görüşmecilerin %74’ünün evlerinde klima kullandıkları görülmüştür. Ancak yaz aylarının bu kadar sıcak geçmesine rağmen görüşmecilerin % 26’nın klima kullanmıyor olması, büyük bir sorun olarak görülmektedir. Yapılan görüşmelerde, bu ailelerin sosyal yardım alanlar içerisinde en yoksul grupta oldukları bilinmektedir.

3.3. Sosyal Güvence

Tablo 3.60: Görüşmecilerin Sosyal Güvence Durumları

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Yeşil Kart	100	100,0	100,0	100,0

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma vakıfları tarafından ailelere yönelik Gelir Testi uygulaması yapılmakta olup bunun sonucunda ailelerin kişi başına düşen gelirleri hesaplanmaktadır. Bu bağlamında ailenin muhtaçlık durumu tespit edilir ve bu ailelere yeşil kart bağlanılmaktadır. Dolayısıyla ailelerin yeşil karta sahip olmaları, onların gelir seviyelerinin düşük olduğu, kısmi de olsa bir muhtaçlık durumunun söz konusu olduğu anlamına gelmektedir.

Araştırmada yapılan görüşmeler sırasında, tüm görüşmecilerin yeşil kartlı olduğu ve gelir testi sonucunda ailenin kişi başına düşen gelir seviyelerinin düşük olduğu, araştırma sonucunda öğrenilmiştir. Bireylerin yeşil kartlı olabilmelerinin şartı, kişi başına düşen gelirin 676,49 TL'nin altında olması gerekmektedir.

Daha önce Bağkurlu olup, şu süreçte Bağkur terkinin vermiş ve yapılan gelir testi hesaplaması sonucunda yeşil karta geçen görüşmecilerden **Görüşmeci 8, 36, E.** “*Abi, daha önce küçük bir dükkânım vardı mahallede, bakkaldım. Bir şekilde çark dönüyordu, iş oluyordu. Ancak son birkaç ay iş yapamaz hale geldik. Toptancıya para ödeyemez hale geldik. Baktım olmuyor, dükkân zaten kira idi dükkânı kapatmak zorunda kaldım. Zaten Bağkur'un borcunu bir yıldan fazladır ödeyemiyordum. Bağkur'un ödemeleri az olsaydı belki öderdim bir şekilde; ancak bırak Bağkur parasını ödemeyi kendi geçimini sağlamak bile çok zor.*” sözleriyle değişen ve zorlaşan ekonomik nedenler, bireyleri sosyal güvence konusunda da farklı alternatiflere yönlendirmektedir.

Görüşmeci 9, 47, K.*Kocamın sigortası yok. İnşaatta çalışıyor. Sigorta olduğunda okul maaşı iptal olur değil mi?* Sözleriyle vakıf yardımlarının kesileceği endişesinden, sigortalı olma konusunda tereddütlerini dile getirmektedir. **Görüşmeci 10, 47, K.** “*Eşim 3 ay inşaatta kalıpcılık yaptı. Sigortası oldu, ama okul maaşımızı*

iptal ettiler.” sözleriyle yardımların verilmesi ya da kesilmesinde kriter olarak aktif sigortalı olma konusunda hissettiği rahatsızlığı ifade etmektedir.

Yardımları alabilmenin öncelikli şartı sigortalı olmama kriteri, bireyleri kayıt dışı istihdama sürüklediği söylenebilir. Nitekim resmi rakamlarda görülen işsizlik oranlarının fazla oluşu, bu duruma bağlanılabilir. Bireylerin çalıştıkları ama yardımları kesilecek korkusuyla, büyük olasılıkla sigorta primlerinin yatırılmasını istemedikleri düşünülmektedir. Bu bağlamda, sigortasız çalışan kişiler yaşlandıklarında ailelerinin yoksulluğunu ve muhtaçlık durumunu miras alacaklardır.

3.4. Yardım Alanların, Yardımlar Hakkındaki Görüşleri

Araştırma boyunca yapılan görüşmelerde aileler, vakıftan aldıkları sosyal yardımlar hakkında, genellikle haklarının olduğunu, yoksul oluşlarından dolayı bu yardımları hak ettiklerini ifade ediyorlar. Hak olarak görmenin temelinde ailelerin yoksullukları yani geçim sıkıntıları yatmaktadır. Görüşmecilerle yapılan sosyal incelemelerde bu hak algısının var olduğu görülmektedir. **Görüşmeci 10, 42, E.** *“Yardım bizim hakkımızdır. Hakkımızı alıyoruz. Devlet veriyor herkese. Fakiriz ihtiyacımız var.”* sözleriyle, aldıkları yardımları hak olarak görmekte olup, **Görüşmeci 11, 45, K.** *“Her seçimde oyumuzu veriyoruz. Fakiriz devletimiz bize bakması gerekiyor. İhtiyacımız var.”* ve **Görüşmeci 11, 66, E.** *“Erdoğan veriyor bu yardımları. Fakiriz Allah cumhurbaşkanımızdan razı olsun veriyor bize.”* sözleriyle hak olarak gördükleri yardımlara, politik bir algı kazandırmaktadır.

3.4.1. Yardımların Yoksullukla Mücadelede Aileye Sağladığı Faydalar

Vakıf sosyal yardımlarının yoksulluk üzerindeki etkileri ve aileye sağladığı fayda tartışılır bir konumdadır. Bu çalışmanın en önemli gözlem ve verilerinden biri araştırmanın hipotezini de oluşturan sosyal yardımların; yoksulluğu tamamen ortadan kaldırmadığı, tam tersine bireyi emek dışı kazanıma yani vakfa bağımlı hale getirdiği savıdır. Yardımların dağıtımda görevli olan bir STK temsilcisi, *“Yapılan yardımlar ailelerin yoksulluklarını ortadan kaldırmıyor. Bir zaman sonra aileler tekrar gelip yardım talep ediyorlar. Demek ki bu aileler her zaman yoksuldur.”* sözleriyle, yine bir sosyal incelemesi vakıf görevlisinin, *“bir iki ayda bir verilen iki yüz ya da üç yüz*

liranın yoksulluğu kaldırdığı nerede görüşmüştür. Eğer kaldırmış olsaydı bu insanlar her ay vakfa gelip başvuru yapmazlardı.” sözleriyle, yapılan sosyal yardımların yoksulluğu ortadan kaldırmadığı bilakis aileleri vakfa yönelik müdavim haline getirdiği anlaşılmaktadır.

Başka bir vakıf görevlisi, *Birçok vatandaşımızın, babadan, hatta dedelerinden beri yardım talep etmektedir. Vakfın müdavimi haline gelerek dede, oğul, torun olarak vakıftan bağımlılık derecesinde sürekli yardım talep eden ve alan kişiler vardır. Ve bu yardımları almaya başladı mı bir daha hiç vazgeçmiyorlar. Şöyle ki, vakfımızdan gıda yardımını aldıkları zaman, bir sonra ki zamanlarda muhakkak bu gıda yardımlarına başvuru yaparlar ve bu gıda yardımlarından artık kendilerine dair haklarının olduğunu belirtiyorlar.”* sözleriyle, emek ya da işgücüne dayanmayan vakıf yardımlarının, akrabalar arasında öğrenilmiş bir davranış biçimi olarak karşımıza çıktığı anlaşılmaktadır. Aile bağlarının geniş aile modelini gösterdiği bu bölgede, geniş aile içerisinde vakıftan emek ya da iş gücü gibi herhangi bir çaba göstermeden alınan vakıf sosyal yardımlarının buradaki öğrenilme biçimi daha hızlı, daha etkin ve daha sürdürülebilir olduğu karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmada, daha önce belirtildiği gibi örneklem grubunu da kapsayan genel muhtaç kategorisindeki aileler, vakıftan gıda yardımı ve ona benzer nakdi yardımları birden fazla almıştır. Bu durum, bireylerin vakfa en az iki veya daha fazla bir şekilde geldiklerini göstermektedir. Ailelerin sürekli olarak vakfa yardım başvurusunda bulunmalarının temel nedenlerinden biri de vakıf sosyal yardımlarının kendilerine yönelik az da olsa fayda sağladığı söylenebilir.

Tablo 3.61: Vakıf Gıda Yardımları Size Fayda Sağlıyor Mu?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet	100	100,0	100,0	100,0

Tabloya bakıldığında, görüşmeci bireylerin tümü vakıf sosyal yardımlarının, kendilerine yönelik bir fayda sağladığını düşünmektedir. Dolayısıyla, bireylerin vakfa bağımlı halde bulunmalarının, yani vakfın dağıtımında buldukları

yardımlara birden fazla kez başvurmalarının, talep etmelerinin altında, vakıf sosyal yardımlarının kendilerine yönelik bir fayda, bir iyileştirme sağladığını söyleyebiliriz.

Sosyal inceleme sırasında **Görüşmeci 7, 55, K.** yapılan görüşmede, *Vakıf sosyal yardımları size fayda sağlıyor mu?* sorusuna yönelik *“Sağlamaz olur mu, daha önce hiç alamıyorduk. Haberimiz yoktu öyle bir yardımdan. Ancak şimdi az da olsa bir ek gelirimiz var. Ya çocuklara harçlık olarak veriyoruz ya da eve mutfak için gıda alıyoruz. Yeterli mi dersiniz, hayır yeterli değil. Tabii ki çok az. Ama olmasaydı ne yapardık, şimdi alıyoruz az da olsa küçük bir açığımızı kapatıyor şükürler olsun.”* sözleri ile Vakıf sosyal yardımlarının ailelere yönelik fayda sağladığını görebilmekteyiz.

Görüşmeci 11, 53, E. ile araştırma sırasında yapılan görüşmede, *Vakfın size ne faydası var?* sorusuna yönelik, *“Abi köyde artık hayat kalmadı. Hayvanımız yok tarlamız yok ne yapalım belki bi iş imkânımız olur diye geldik buralara. Baktım komşularımız bir-iki ayda bir vakfa gidip dilekçe veriyor para alıyor ben de gideyim dedim. Vakıf iki ayda bir kırk beş günde bir bana 150 tl veriyor. Bazen 200 tl veriyor. Taş atıp yorulmuyoruz, Allah devletimizden razı olsun.”* sözleriyle bireylerin vakfa yönelik bağımlılıkları bazen öğrenilmiş bir davranış biçimi olarak karşımıza çıkmakta olup onların işsiz oluşları, yoksul oluşları, onların vakıf sosyal yardımlara muhtaç, bağımlı hele geldiklerini göstermektedir. Nitekim yapılan görüşmede vakfın fayda konusunda bireylere sağladığı şey, herhangi bir emek ya da iş gücüne dayanmadan, bireylerde oluşan sıcak nakit paranın kazanılması duygusudur.

3.4.2. Yardımların Yeterlilik Durumu

Vakıftan sosyal yardım alan ailelerle yapılan görüşmelerde, Vakıf sosyal yardımlarının yoksulluğu tamamen ortadan kaldırmadığı; ancak işsiz bireylerin yeniden üretim hayatına sokulması için ya da düşük ücretli bir çalışanın geçim sıkıntılarını minimuma indirmeleri için, görüşmecilerin bu yardımlara muhtaç konumunda olduğu görülmüştür. Ancak yine yapılan görüşmelerde, bu yardımların yeterli derecede olmadığı görülmektedir. Gün geçtikçe farklılaşan ve artan ihtiyaçlar ve beraberinde bu ihtiyaçları karşılama güçlüğü, bireyleri alternatif gelir getirici kurumlara yöneltmekte olup, vakıf sosyal yardımlarının bireylere geçici ve küçük çapta iyileştirmeler sağladığı söylenebilir.

Tablo 3.62: Yapılan Vakıf Yardımlarını Yeterli Buluyor Musunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Hayır	100	100,0	100,0	100,0

Sosyal inceleme sırasında yapılan görüşmelerde, vakıf sosyal yardımlarının yeterli derecede olduğunu belirten hiçbir görüşmeci ile karşılaşılmadı. Nitekim yukarıdaki tabloya bakıldığı zaman, tüm görüşmecilerin vakıf yardımlarını yeterli bulmadıklarını belirtmektedir. Bu da şunu ispatlıyor ki Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının dağıttığı gıda ve benzeri nakdi yardımların, ailelere küçük çapta iyileştirmeler sağlamanın ötesine gidememektedir.

Görüşmeci 12, 46, K. ile yapılan görüşmede, *Vakıf gıda yardımlarını yeterli buluyor musunuz?* sorusuna “*Nerede kardeşim, çok az, bize hiç yetmiyor. Zaten bir iki ayda bir alıyoruz. Verdikleri bazen 150 lira bazen 200 lira, öyle çocuklara harçlık olarak veriyoruz ya da onunla gidip mutfak için erzak, gıda alıyoruz. Allah devletimizden razı olsun, olmasaydı ne yapardık, çok bir şey yaptığımız da yok zaten. Başvuru yapıyoruz sağ olsunlar veriyorlar vermeyebilirdi de.*” sözleri ile vakıf sosyal yardımlarının ailenin geçimine yönelik katkı sağladığı ancak; yoksulluklarını ortadan kaldırmak için yeterli konumda olmadığı görülmektedir.

Bu çalışmadaki önemli tespitler, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma vakıflarının varlığını tartışılır hale getirmektedir. Toplum içerisinde sosyo-ekonomik bir denge, bir köprü niteliğini taşıyan vakıflar, bireyleri kendilerine tamamen bağlı/bağımlı hale mi getirmektedir; yoksa yoksulluklarını, muhtaçlık durumlarını giderici bir kurum olarak mı görev yapmaktadır? Bu durum, tespiti itibariyle tartışmaya açık hale gelmektedir. Ancak araştırma, Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan dağıtılan sosyal yardımlar, bireyleri vakfa bağımlı hale getirmekte olup yoksulluklarını, muhtaçlık durumlarını ortadan kaldıracak bir işleyişte olmadığını göstermektedir.

SONUÇ

Ekonomik kazanım ve karşılığı olarak harcama, kendi içerisinde tutarsızlık gösterdiğinde, yoksunluk yani dolayısıyla yoksulluk kaçınılmaz bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Geri kalmış ülkeler başta olmak üzere, dünyanın her yerinde yoksulluğun izine rastlanılmaktadır. Toplum içerisinde, harcama ve karşılığında bir şeye sahip olma duygusu, bireyler arasında ekonomik farklılaşmaya sebep olmakta ve toplumun bazı bireylerini aşırı zenginleştirebilmektedir.

Yoksulluk, toplum içerisinde kangren bir hal almakta olup bireyler arası yaşamsal farklılıklar doğurabilmektedir. Toplumun bu şekildeki farklılaşması, beraberinde farklı olumsuz sonuçlar da ortaya çıkmaktadır. Bu perspektifle, yoksullukla mücadele, devletlerin siyasal söylemleri arasında oldukça popülerlik kazanmış, sosyal ekonomik politikaları arasında yer almaktadır.

Yoksulluk, dünya toplumları içerisinde benzer dinamikler göstermekte olup, yoksullukla ilgili çözümler de yine bu perspektifte benzerlikler gösterebilmektedir. Yoksulluğun gerçek ve asıl argümanı insan olması sebebiyle, tüm dünyada benzer değerlerde karşımıza çıkmaktadır.

Yoksullukla mücadele serüveni, oldukça büyük çaba ve yerinde çalışma gerektiren bir durum olmakla birlikte, basit ve yüzeysel önlemler uzun vadede iş görememektedir. Yoksullukla mücadele bu bağlamda daha gerçekçi ve rasyonel olmalıdır. Yoksulluk iyi ölçülmeli ve analitik bir çalışma sonrasında tüm dinamikleriyle iyi betimlenmelidir. Dolayısıyla, yoksulluğa neden olan ve yoksulluğu sürekli canlı tutan nedenlerin ne olduğu bilinmeli ve yoksullukla mücadele doğru yönde yapılmalıdır.

Yoksulluğun giderilmesine yönelik geliştirilen sosyal ekonomik çözüm politikaları, salt seçim programları arasında yer bulmamalıdır. İstenilen çözüm stratejileri, rasyonel ve tam anlamıyla gerçekçi olmalıdır. Yoksulluğun çözümüne yönelik geliştirilecek politikalar, ancak bu süreçte uzun vadeli olabilir. Bu bağlamda,

ülkenin ya da toplumun sadece bir bölümüne yönelik uygulanacak, şekilci ve kısa vadeli çabaların yanı sıra, ülkenin tamamına yönelik daha büyük çaba ve çalışmayı içeren politik yaptırımlara ihtiyaç vardır.

Türkiye 'de sosyal yardımlar, ekonomik sosyal politikalarda dinamik bir yapı arz etmekte ve son yıllarda belirgin/görünür bir artış göstermektedir. Sosyal yardımlar olgusu, uygulamalar boyutunun yanı sıra, siyasal söylem ve hayata geçirilmeye planlanan teorik alan ve icraatlar içerisinde kendini göstermektedir. Bu bağlamda sosyal yardımlar, diğer ekonomik sosyal politikalar ve sosyal güvenlik uygulamalarıyla, birbirinden ayrılmaz, tamamlayıcı bir işlev üstlenmektedir.

Sosyal yardımlar, kapitalist sistemin sürdürülebilirliğini sağlamak üzere, çalışmayan nüfusu/yedek iş gücünü, çalışabilir pozisyona sokulmaya yönelik hazır halde tutma çabası sarf etmekte olup, emek dışı yapısal bir forma sahiptir. Çalışabilir emek gücünün yeniden üretime sokulması üzere, kapitalist birikimin yapısal parçası olarak sosyal yardımlar, emek gücü değerini korumaktadır.

Nüfus, çalışma konusundaki gücünü ve yeteneğini korumak ve sürdürülebilirliğini sağlamak için, daha özelden yaşamsal gereksinimlerini karşılamak için kapitalist dizaynın bir parçası olan sosyal yardımlardan faydalanır. Bu faydalanma biçimi, ekonomik sosyal politik bir süreç olarak yönetsel erkin/iktidarın denetiminde sağlanmaktadır.

Kapitalist üretim sisteminde, makineleşmeyle birlikte, işsiz nüfus sayısında büyük artış gözlenmekte olup, bununla birlikte, düşük ücrete dayalı çalışma alanı yaratılmaktadır. Buna dayalı olarak yoksullaşan nüfusa yönelik geliştirilen sosyal yardımlar, kapitalist üretimin ayrılmaz bir parçası olarak konum kazanmaktadır.

Araştırma süresince sosyal yardımlar ile bu yardımların alımları, dağıtımı ve denetimi olarak sistematik gözlemler yapılmış olup araştırma, Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve yardım alanlardan oluşan bir bütünlükten olmuştur. Dolayısıyla araştırmaya ilişkin elde edilen önemli verilerden biri, yapılan ve alınan sosyal yardımların getirdiği sonuçlardır. Yardım alanlar, yardımların kendisine yönelik bir takım duygu/davranış geliştirmekte olup araştırma,özelden sosyal yardımları alanların nitelikleri, sosyal yardımları alanlarda gelişen duygu ve

düşüncelerin dönüşümü üzerinde odaklanmaktadır. Bu odaklanma, **Görüşmeci 10, 42, E.** “Yardım bizim hakkımızdır. Hakkımızı alıyoruz. Devlet veriyor herkese. Fakiriz ihtiyacımız var.”, **Görüşmeci 15, 38, K.** ile yapılan görüşmede, “Devlet bana iş bulsun, gidip çalışayım vakfa muhtaç olmayayım.” sözlerinde yardımları hak olarak görmek karakteristik özellikleriyle ortaya çıkmaktadır.

Nitekim yapılan gözlem ve görüşmeler ile birlikte çalışma süresince, sosyal yardımların kendisine yönelik gelişen bağıllık/bağımlılık davranışları, yeni düşünme biçimleri karşımıza çıkmaktadır. Bu perspektifle **Görüşmeci 11, 45, K.** “Her seçimde oyumuzu veriyoruz. Fakiriz devletimiz bize bakması gerekiyor. İhtiyacımız var.”ve **Görüşmeci 11, 66, E.** “Erdoğan veriyor bu yardımları. Fakiriz Allah cumhurbaşkanımızdan razı olsun veriyor bize.” sözleriyle hak olarak gördükleri yardımlara, politik bir algı kazandırmaktadır.

Çalışmanın ana perspektifini oluşturan sosyal yardımlar ve bağımlısı olma olgusu, beraberinde yeni bir yoksul sınıfın oluşumunu sağlamaktadır. Yani kendilerini yoksul hissedeni/gören “bağımlı sınıf” oluşmaktadır. Bununla ilintili olarak, sosyal yardımların her türüsüne, özellikle gıda yardımları, geliştirilen bağıllık duygusu ve davranışı, hane halkı hayatında, bir hak düşüncesi olarak yer almaya başlamaktadır. Bu hak duygusu, kişinin sağlıklı ve nitelikli iş hayatında çalışmasını bile erteletebilecek düşüncesinde olduğunu çalışma süresince yapılan gözlem ve görüşmelerde görülmektedir. Bu savı, sosyal yardım alanlardan birinin, **Görüşmeci 16, 38, E.**“Abi yardımları sürekli olarak vakıftan alıyorum, geçimim sağlanıyor, kim gidip çalışacak Allah aşkına” sözleriyle desteklemektedir.

Yapılan çoğu çalışmalar ve araştırmanın da gözlemine dayanarak, gerek sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları olsun, gerek sivil inisiyatiflere sahip farklı kuruluşlar olsun, öncelikli ve temel olarak sadece ihtiyaç sahibi bireylere sosyal yardımları aktarmaları gerekmektedir. Ve sağlanan bu sosyal yardımların, iyi organize olmuş bir ekip/birim tarafından dağıtımı ve denetimi sağlanmalıdır. Aktarılan yardımların kişilerin ihtiyaçlarını karşılamada fayda sağladığı yapılan görüşmeler sırasında öğrenilmiş olsa da ancak; sosyal yardımların yoksulluğu ortadan kaldırmak için yeterli seviyelerde olmadığı yine araştırma süresince görülmüştür.

Viranşehir toplumsal yapı ve cinsiyet bağlamında erkek egemen bir konuma sahip olup genel olarak kadınlar iş sahasının dışında tutulur. Ekonomik olarak yoksul olan alt sınıflarda kadınlar, genel olarak hizmet etmek üzere varlık gösterirler. Kadınlar, ailenin tüm bireylerinin mevsimlik tarım işlerinde çalışmaları şartı ile ancak istihdam edilirler. Bu perspektifle çalışan bireyin kazanımı, kimi zaman aile nüfusuna bağlı olarak temel gereksinimleri sağlamaya yetmemektedir. Nitekim 1.603,12 TL’lik asgari ücret, dört kişilik bir ailenin vakıf yardımı almasının yolunu açmaktadır.

Sonuç olarak şunu belirtmek gerekir ki, bireyin ya da toplumun yoksul olması yani yoksulluk problemi salt Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından sağlanan disorganizeli ve küçük ölçekli ayni ve nakdi yardımlarla çözülebilecek bir sorun değildir. Yapılan yardımların ailelerin geleceklerine yönelik olmaması, salt günü kurtarmalarına yardımcı olması ve bazen de bu yardımları alabilmek için iş yerinden sigorta yapılmamasını istemeleri onları gelecekte de sosyal yardımlara tabi kılacaktır. Nitekim düşük ücretli çalışan nüfus ve işsiz konumda olan bireye yönelik geliştirilen ve dağıtımı ve denetimi disorganizeli yapılan sosyal yardımlar, nitelik ve nicelik olarak daha da fazlalaşacağı ön görülmektedir.

Toplumun çalışabilecek potansiyel iş gücüne sahip bireylerine, sürekli olarak aktarılan sosyal yardımlar, onları rahata ve daha zor tabirle “beleşe” alıştırmaktadır. Sağlanan sosyal yardımlara yönelik geliştirilen “hak sahipliliği” davranışı ve duygusu oluşmaktadır. Nitekim bireylere anlık parasal desteğin yanı sıra, kendilerini toplumda sosyo-ekonomik olarak da gerçekleştirmelerine olanak sağlayacak, gelir getirici projelerde görevlendirmeli ve bu perspektifte ekonomik ve sosyal çalışmalar yürütülmelidir.

Yoksulluk ile mücadele konusunda birçok kurum eşgüdümlü çalışmaları gerekmektedir. Başta Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ile İş-Kur ve benzeri istihdama yönelik faaliyet sürdüren diğer kurumlar, eşgüdümsel olarak birlikte hareket etmeli ve istihdama yönelik ortak projeler hazırlamalıdır.

KAYNAKÇA

Aksan, G. (2012). Yoksulluk ve yoksulluk kültürünün toplumsal görünümüleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 27, s. 11-12.

Aydın, E. (2016). *Yoksullukla mücadelede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının etkileri: Bartın ili sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı üzerine inceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Bartın.

Baudrillard, J. (2013). *Tüketim toplumu söylenceleri/yapıları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bauman, Z. (1999). *Çalışma, tüketicilik ve yeni yoksullar*. İstanbul: Sarmal Yayınevi.

Buğra, A. (2008). *Kapitalizm, yoksulluk ve Türkiye’de sosyal politika*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Çobanoğlu, Ş. (2013) *İslam ekonomisi*. İstanbul: Yediveren Yayınları.

Eğitim Projeleri (2019), <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/kiz-cocuklari-okulu-hic-birakmasin-projesi-30061240>, 2 Aralık 2018.

Eğitim Projeleri

(2018),<https://iaupratolyesi.wordpress.com/2017/10/11/turkiyede-kiz-cocuklarina-yonelik-gerceklestirilen-sosyal-sorumluluk-projeleri/>, 1 Haziran 2018.

Eşi Vefat Eden Kadınlara Yönelik Düzenli Nakit Yardım Programı (2012), <https://sgb.aile.gov.tr/mevzuat/genelgeler>, 1 Haziran 2018.

Güneş, M. (2010). Yoksullukla mücadelede sosyal yardımların bir kamu yönetimi politikası olarak sürdürülebilirliği. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, S. 2, s. 149-156.

Haspolatlı, E. (2012). *Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları üzerine bir inceleme*. Ankara: İHH İnsani Ve Sosyal Araştırmalar Merkezi Yayınları.

Ilıclı, I. (2000). *Tüketim köleliği*. İstanbul: Pınar Yayınları.

Kabaş, T. (2010). *Gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun nedenleri ve yoksullukla mücadele yolları*. Adana: Nobel Kitabevi.

Kabaş, T. (2014). *Türkiye’de yoksulluk ve gelir dağılımı*. Ankara: Akademisyen Kitapevi.

Keskin, B. (2014). *Kamu sosyal politikalarında sosyal yardım*. İstanbul: Açılım Kitap.

Keyder, Ç. ve Buğra, A. (2006). *Sosyal politika yazıları*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Kovancı, O. (2003). *Kapitalizm, yoksulluk ve yoksullukla mücadelede tarihsel bir deneyim: ingiliz yoksul yasaları*. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.

Köse, B. (2009). *Küreselleşen dünyada yoksulluk olgusu*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Antalya.

Kutlu, D. (2015). *Türkiye’de sosyal yardım rejiminin oluşumu: birikim, denetim, disiplin*. Ankara: Notabene Yayınları.

Luxemburg, R. (1995). *Ulusal ekonomiye giriş*. İstanbul: Belge Yayınlan.

Merkezi Yardımlar. (2018) <https://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/saglik-yardimlari>, 3 Mart 2018.

Merkezi Yardımlar. (2018). <https://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/engellilere-yonelik-yardimlar>, 3 Mart2018.

Merkezi Yardımlar. (2018). <https://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/egitim-yardimlari>, 3 Mart 2018

Öğülmüş, S. (2011). Sosyal yardım algısı ve yoksulluk kültürü. *Aile ve Toplum Dergisi*, S. 26, s. 83-85.

Öksüz-Yetim Yardım Programı. (2018). <http://www.pamukkalesydv.org.tr/4/62/duzenli-merkezi-yardimlar/oksuz-yetim-cocugu-ayligi/>, 1 Temmuz 2018

Öztürk, M. ve Çetin, B. I. (2009). Dünyada ve Türkiye’de yoksulluk ve kadınlar. *Journal of Yasar University*, S. 11, s. 2661-2698.

Pamukkale SYDV. (2018). <http://www.pamukkalesydv.org.tr/>, 1 Temmuz 2018.

Pınarcıoğlu, M. M. ve Işık, O. (2011). *Nöbetleşe yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınlar.

Savaşkan, O. ve Buğra, A. (2014). *Türkiye’de yeni kapitalizm*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları. (2018). <https://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari>, 3 Mart2018.

Şenses, F. (2006). *Küreselleşmenin öteki yüzü: Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.

T.C. Resmi Gazete, (1986), <http://www.resmigazete.gov.tr/default.aspx#>, 3 Mart2018.

T.C. Resmi Gazete, (1992), <http://www.resmigazete.gov.tr/default.aspx#>, 5 Haziran 2018.

Topçuoğlu, G. A. ve Alptekin, D. (2014). *Yoksulluk ve kadın*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Veblen, T. (2005). *Aylak sınıfın teorisi*. İstanbul: Babil Yayınları.

Viranşehir İlçe Nüfus Müdürlüğü. (2018). 7 Haziran 2018.

Viranşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. (2018). 3Nisan 2018.

Viranşehir'in Sosyo Ekonomik Yapısı. (2018).
<http://www.investsanliurfa.com/sanliurfa-sayfaIn.asp?SayfaInId=3>, 7 Haziran 2018.

Yılmaz, A. (2009). *Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının yoksullukla mücadeleye etkisi: Hilvan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kırıkkale.

Yılmaz, S. (2006). *Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının yoksullukla savaşım politikaları içindeki yeri: Eskişehir örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Eskişehir.

Yoksulluk Değerleri. (2018).
www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1390, 5 Şubat 2018.

Zengin, E., Şahin, A. ve Özcan, Ş. (2012). Türkiye'de sosyal yardım uygulamaları. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, S. 2, s.133.